

Աննա Կղիաշվիլի
Նինո Ղաղանիձե

ԱՐՎԵՍ

6

Ուսուցչի գիրք

Ընդհանուր կրթության ազգային նպատակները

Վրաստանում ընդհանուր կրթության համակարգի նպատակը ազգային և համամարդկային արժեքներով օժտված, ազատ անձի ձևավորմանը նպաստող պայմանների ստեղծումն է: Միաժամանակ, կրթության համակարգը զարգացնում է երիտասարդի մտավոր և ֆիզիկական ունակությունները, տալիս է անհրաժեշտ գիտելիքներ, ամրապնդում առողջ կյանքի կարգը, ձևավորում աշակերտի լիբերալ և ժողովրդավարական արժեքների վրա հիմնված քաղաքացիական գիտակցությունն ու օգնում գիտակցել սեփական իրավունք-պարտականությունները ընտանիքի, հանրության ու պետության հանդեպ:

Վրաստանի ընդհանուր կրթության համակարգի շրջանակներում ձեռք բերած փորձը պետք է դեռահասին հնարավորություն տա.

ա) իմաստավորել երկրի շահերի, ավանդույթների և արժեքների հանդեպ սեփական պատասխանատվությունը,

բ) պահպանել ու պաշտպանել բնական միջավայրի պայմանները,

գ) արդյունավետ օգտագործել տեխնոլոգիական կամ ինտելեկտուալ այլ նվաճումներ, գտնել, մշակել ու վերլուծել ինֆորմացիան,

դ) ինքնուրույն ապրել և որոշումներ կայացնել,

ե) լինել ստեղծագործող, անձամբ ստեղծել արժեքներ՝ չբավարարվելով միայն գոյություն ունեցածով,

զ) անվերջ զարգացնել սեփական հնարավորությունները և հետաքրքրությունները և ողջ կյանքի ընթացքում կիրառել դրանք ինչպես երկրի ներսում, այնպես էլ սահմաններից դուրս,

է) հաղորդակցվել անհատների և խմբերի հետ,

ը) լինել օրինապահ, հանդուրժող քաղաքացի:

ԱՆՆԱ ԿԼԻԿԱԶՎԻԼԻ
ՆԻՆՈ ՂԱՂԱՆԻԾԵ

ԱՐՎԵՍՏ

VI դասարան
Ուսուցչի գիրք

Երաշխավորված Է Վրաստանի կրթության, գիտության,
մշակույթի և սպորտի նախարարության կողմից 2018 թվականին

«Կլիկ» հրատարակչություն

**Աննա Կլդիաշվիլի, Նինո Ղաղանիձե
Արվեստ**

VI դասարան, Ուսուցչի գիրք

Խմբագիր՝ Նանա Կուկարաշվիլի
Թբիլիսիի գեղարվեստի պետական ակադեմիայի
պրոֆեսոր,
արվեստագիտության դոկտոր

Նկարիչ՝ Թամար Ջաղելի
Համակարգչային ձևավորումը՝
Իրմա Լիպարտելիանի

Թարգմանիչ՝ Մարինա Թորոսյան

Հայերեն տեքստի խմբագիր՝
Գայանե Բոստանջյան

© «Կլիո» հրատարակչություն, 2018
© Աննա Կլդիաշվիլի, Նինո Ղաղանիձե, 2018
Բոլոր իրավունքները պաշտպանված են

ՍՊԸ «Կլիո հրատարակչություն»
Աղմաշենեբելի պողոտա, 181-2,
Թբիլիսի, 0112
Հեռ.՝ (+995 32) 234 04 30
E-mail: book@klio.ge
www.klio.ge

Բովանդակություն

1. Դասագրքերի մատենաշարային հայեցակարգ	6
2. Ընդհանուր տեղեկություններ VI դասարանի Աշակերտի գրքի (դասագրքի) վերաբերյալ	7
3. Կերպարվեստ և կիրառական արվեստ առարկայի VI դասարանի չափորոշիչը	10
4. Չափորոշի արդյունքներին հասնելու և բովանդակության փոխկապակցման մատրիցա.....	14
5. Ուսուցչի գրքի տեսություն	22
6. Առարկայի ուսուցման գործընթացում դեպի աշակերտը կողմնորոշված (կենտրոնացված) մոտեցումների, թիրախային տարիքի առանձնահատկությունները	22
7. Կրթական հատուկ կարիքներով աշակերտներ.....	27
8. Յուրահատուկ, առարկայական և ընդհանուր համապիտանի ունակություններ	28
9. Դեպի աշակերտը կողմնորոշված ուսուցման հիմնական ռազմավարությունները, որոնց վրա հիմնվում է դասագիրքը	30
10. Կրթական ռեսուրսներ	38
11. Աշակերտի գնահատման սկզբունքները	38
12. Ակտիվությունների անցկացման ընդհանուր հանձնարարականներ	44
13. Ուսուցչի գրքի գործնական մասը.....	46
14. Ուսուցչի գրքի եզրափակիչ մասը	47
15. Ուսուցչի գրքի հետ կապված ցուցումներ.....	47
16. Դասերի հնարավոր սցենարներ.....	48

1. Դասագրքերի մատենաշարային հայեցակարգ

„Կերպարվեստ և կիրառական արվեստ“ դասագրքերի նախորդ մատենաշարն ընդգրկում է դպրոցի բազային աստիճանի I-VI դասարանների դասագրքերը: Այս մատենաշարը կոչված է աշակերտին ուղղորդել դեպի արվեստի աշխարհ, որի շնորհիվ նպաստել նրա՝ որպես ներդաշնակ մարդու և անհատի ձևավորմանը:

Մատենաշարը հիմնված է երեք հիմնական սկզբունքի վրա.

1. Աշակերտին փոխանցել արվեստի մասին որոշակի տեսական գիտելիք:
2. Արթնացնել/զարգացնել աշակերտի ստեղծագործական ակտիվության ցանկությունը:
3. Մշակել աշակերտի գործնական ունակությունները:

Մատենաշարի հիմնական բնութագրիչը՝ «շարժումն» է պարզից դեպի բարդ, ըստ աշակերտի տարիքային առանձնահատկության: Այս հանգամանքով պայմանավորված, մատենաշարն այնպես է կազմված, որ I-VI դասարաններում հիմնական շեշտը դրված է աշակերտի գործնական-ստեղծագործական գործունեություն ներգրավման վրա: Առարկայի ուսուցման այս փուլում, դասագրքերի գործնական հատվածը ենթադրում է տեխնիկական միջոցների լայն կիրառում և շարժունակության զարգացում ու կատարելագործում: Անշուշտ, ոչ պակաս կարևորություն է տրվում տեսական գիտելիքներին, կերպարվեստի և կիրառական արվեստի առանձին տարրերի և սկզբունքների ճանաչմանը ու արվեստի նմուշի հետ առնչվելու ցանկության խթանմանը, այն քննարկելու ունակությունների մշակմանը:

I-VI դասարանների դասագրքերում տեսական գիտելիքների բաժինն ընդլայնված է: Աշակերտները հնարավորություն ունեն ծանոթանալ տարբեր դարաշրջանների կամ երկրների արվեստի, գեղարվեստական հոսանքի կամ առանձին նկարիչների աշխատանքների, համաշխարհային արվեստի բազմաթիվ ուշագրավ աշխատանքների, հայտնի թանգարանների և դրանց գանձերի հետ: Դա ընդլայնում է նրանց մտահորիզոնը և նպաստում ինքնուրույն մտածելակերպի և տրամաբանական վերլուծության ձևավորմանը: Այս փուլում դեռ շարունակվում է գործնական ստեղծագործական հմտությունների զարգացումը՝ աշակերտի կողմից կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր նկարչական տեխնիկաների ու միջոցների յուրացման բնական և արհեստական տարաբնույթ ռեսուրսների ստեղծագործական կիրառման և այլ տեսանկյունից:

I-VI դասարանների մատենաշարը նպատակ ունի բացատրել աշակերտին, որ արվեստը աշխարհը ճանաչելու ճանապարհներից մեկն է, միաժամանակ, ինքնահաստատման և ինքնադրսևորման հիանալի հարթակ: Նաև այն, որ արվեստի միջոցով հնարավոր է փոխանցել դարերի ընթացքում մարդկության ձևավորած արժեքները, լայն պատկերացում կազմել աշխարհի վերաբերյալ՝ զարգացնելով աշխարհընկալումը:

2. Ընդհանուր տեղեկություններ VI դասարանի Աշակերտի գրքի (դասագրքի) վերաբերյալ

(Նպատակներ, կառուցվածք, բովանդակություն, մեթոդաբանություն, կոմպլեկտացիա)

Նպատակներ

Առաջարկվող դասագիրքը նախատեսված է տարրական դպրոցի VI դասարանի համար: Դասագրքի նպատակն է ծանոթացնել աշակերտներին համաշխարհային արվեստի բազմաթիվ հետաքրքիր ստեղծագործությունների, հանրահռչակ թանգարանների և դրանց գանձերի հետ, ինչպես նաև արվեստի նմուշի հետ առնչվելու յուրահատկություններին, ինքնուրույն մտածողության և տրամաբանական դատողության ունակություններին: Տարաբնույթ և գործնական ստեղծագործական ակտիվության միակցումը նպաստում է ներդաշնակորեն զարգացած մարդու դաստիարակմանը:

Ձեռնարկի կառուցվածքը

(մեկնաբանություններ Աշակերտի գրքի յուրաքանչյուր կառուցվածքային տարրի վերաբերյալ)

Ձեռնարկը կազմված է Աշակերտի և Ուսուցչի գրքերից: Աշակերտի գիրքն ընդգրկում է 65 դաս, որոնց ավելանում է դասագրքի վերջում ներկայացված 2 նախագիծ՝ «Մի գլուխգործոցի պատմություն» և «Թատրոնի կախարդական աշխարհը»: Գիրքը բաժանված է թեմատիկ 4 գլուխների: Դասերն ըստ գլուխների բաժանված են հետևյալ կերպ. գրքի Առաջին գլխում 18 դաս է, Երկրորդում՝ 16, Երրորդում՝ 17, Չորրորդում՝ 14: Յուրաքանչյուր գլխի ավարտ եզրափակվում է 1 ամփոփիչ դասով՝ «Ճամփորդություն արվեստի աշխարհ» վերնագրով, որի մասին մանրամասն ներկայացված է Ուսուցչի գրքում: Աշակերտի գիրքը սկսվում է բովանդակությամբ, որին հետևում են Աշակերտի դասագրքում ներկայացված կառուցվածքային տարրերի բացատրությունները, որոնց շնորհիվ աշակերտը տեղեկանում է, թե ինչպես պետք է օգտվի գրքից:

Գրքի նորությունն այն է, որ դրա մեջ աշակերտի տարիքային առանձնահատկությունների նախատեսմամբ, ավելացված է տեսական նյութերի մի հատված: Ելնելով այստեղից գրքում ներկայացված են երեք ուղղության դասեր:

1. Տեսական բնույթ ունեցող դասեր, որոնց միջոցով աշակերտը ծանոթանում է նոր տեսական նյութին և դատողություններ անում դրա շուրջ:
2. Գործնական բնույթ ունեցող դասեր, որոնց միջոցով աշակերտը կատարում է գործնական աշխատանք և արդյունքում զարգացնում որոշակի հմտություններ:
3. Խառը տեսակի դասեր, երբ տեսական նոր նյութը ուղեկցվում է գործնական աշխատանքով, որպեսզի տեսական նյութը չմնա՝ որպես վերացական գիտելիք, և աշակերտը կարողանա կիրառել այն գործնականում:

Գրքի հիմքում ընկած է միասնական բովանդակային հայեցակարգը: Այն կառուցված է պատմական և արդիականության տեսանկյունից հետաքրքիր՝ աշխարհի տասներկու քաղաքների (Ամստերդամ, Մադրիդ, Աթենք, Ստամբուլ, Լոնդոն, Մցխեթա, Փարիզ, Կահիրե, Ղազախ, Նյու Յորք, Բեռլին, Պեկին) շուրջ և վերաբերում է դրանց ճարտարապետական տեսարժանություններին, թանգարաններին և այդտեղ պահպանվող արվեստի նմուշներին, այդ քաղաքներում գործունեություն ծավալող արվեստագետներին և նրանց ստեղծագործություններին: Բացի այդ, որոշ դասեր վերաբերում են նաև այն երկրների մշակույթներին, որտեղ գտնվում են այդ քաղաքները: Այսպիսով, գիրքը աշակերտներին ծանոթացնում է ամբողջ աշխարհի արվեստին:

Գիրքը բաղկացած է 4 բլոկներից (մամուլ), որոնք առանձնացված են ամփոփիչ դասերով: Յուրաքանչյուր գլուխ ընդգրկում է 3 քաղաք: Յուրաքանչյուր քաղաքին հետևում են, այսպես կոչված, թեման զարգացնող տեսական և գործնական դասեր: Այդպիսով, յուրաքանչյուր քաղաք՝

իր հավելյալ գործնական դասերով, յուրօրինակ բլոկ է ստեղծում գրքում, որոնք այնպես են կառուցված, որ սերտաձև տեսական նյութը աշակերտի համար ստեղծագործական գաղափարների աղբյուրի է վերածվում, իսկ առաջադրանքները նպաստում են նրա գործնական ստեղծագործական ակտիվությանը, զարգացնում երևակայությունը, խթանում վերլուծելու և արդյունքում նորը ստեղծելու ունակությունը:

Դասերից յուրաքանչյուրը սկսվում է համառոտ տեքստով, որտեղ աշակերտին մատչելի լեզվով շարադրված է դասի թեման: Տեքստի կառուցվածքը նպատակ ունի նպաստել աշակերտի շարժունակությանն ու թեմայի հանդեպ հետաքրքրության առաջացմանը: Փաստացիորեն, տեքստն ինքնին նոր հարց է առաջ քաշում, որի պատասխանը հնարավոր է գտնել հաջորդ դասին:

Դասարանում կատարվելիք առաջադրանքը և որոշիչ հարցերը ներկայացվում են տեքստով, օգնելով աշակերտին համադրել նկարներն ու դասի թեման:

Տեքստերի ծավալը համապատասխանում է VI դասարանի աշակերտի տարիքին, դրանք մատչելի և դյուրընկալելի են:

Տեքստերի և նկարների հարաբերակցումը տեսանելի է յուրաքանչյուր դասում: Յուրաքանչյուր թեմա ունի համապատասխան պատկերազարդում, որ հատուկ է ընտրված և կոնկրետ նպատակի է ծառայում:

Դասագրքի պատկերազարդ նյութերն ընտրված են մի քանի չափանիշի համաձայն.

1. Նմուշի առավելագույն տիպականությունը քննարկվող թեմայի հետ:
2. Նյութի բազմերանգություն (կիրառված են ինչպես գունային վերարտադրություններ, այնպես էլ նույն տարիքի աշակերտների աշխատանքներ):

VI դասարանի դասագրքում ավելացել է արվեստի դասական նմուշների մասը, որպեսզի աշակերտը ծանոթանա արվեստի իսկական (կատարյալ) նմուշներին, դրանք ընկալի և քննարկի տարիքին համապատասխան:

VI դասարանի աշակերտի համար դասագիրքը մատչելի ու հստակ կառուցվածք ունի: Կառուցվածքային այդ հնարների միջոցով տեղի է ունենում անցածի ամփոփում: Հատկանշական է, որ հնարները պարբերական են, այսինքն կրկնվում են յուրաքանչյուր դասի կառուցվածքում՝ ներկայացվելով նույն տեղում, որպեսզի այդ տարիքային կարգի աշակերտը հեշտությամբ, առանց ուսուցչի օգնության, կարողանա կողմնորոշվել գրքում:

Դասերի վերնագրերը նշված են նույն գույնի տարրերով:

Առաջադրանքը հստակ շարադրված է և ներկայացված գունավոր շրջանակի մեջ: Առաջադրանքի տեքստը հակիրճ և հնարավորինս դյուրըմբռնելի է: Շրջանակի մեջ առնված առաջադրանքի մոտ ներկայացված են երկու տարբերանշաններ: Դրանցից մեկը մատնանշում է դասարանում կատարվելիք առաջադրանքը, իսկ երկրորդը՝ տնային առաջադրանքը:

Գրքի ևս մեկ կառուցվածքային տարրերից է ինտերակտիվ հարցերի համար հատկացված գունավոր տարածքը, որտեղ տրված են համապատասխան թեմայի և պատկերազարդումների հետ կապված կոնկրետ և ամենաարդիական հարցեր: Նորությունն այն է, որ ինտերակտիվ (համագործակցող) հարցերն ի տարբերություն նախորդ դասարանների դասագրքերի, տեղադրված են ոչ թե դասի վերջում, այլ ընթացքում:

Գրքի ևս մեկ կառուցվածքային տարրերից է թուղթը, որի վրա տրված է նոր տերմինների պարզ բացատրությունը: Այս տարրն ընդգրկված է միայն այն դասերում, որտեղ ներառված է որևէ նոր հասկացություն:

Գրեթե յուրաքանչյուր թեմա պարունակում է գործնական աշխատանք, որն աշակերտն իրականացնում է դասի ընթացքում՝ զույգերով կամ խմբով: Դրա արդյունքում ուսուցչին հնարավորություն է ընձեռնվում ստուգել, թե ինչպես են յուրացրել աշակերտները բացատրած նյութը:

Նախընտրելի է, որ առաջադրանքն իրականացնելիս աշակերտները կիրառեն դասագիրքը, քանի որ պատասխանելու համար հարկավոր է կիրառել պատկերազարդ նյութեր:

Յուրաքանչյուր գլխի վերջում ներկայացված ամփոփիչ դասերը, որոնք վերաբերում են նույն

գլխում քննարկված երկրների մշակույթին, ամփոփում են անցած նյութը, ակտիվացնում նոր տեղեկություններ ձեռք բերելու և գիտակցելու հմտությունը:

Ուսումնական տարվա ընթացքում ուսուցիչն անցկացնում է 5 ամփոփիչ դաս: Ամփոփիչ դասերը համընդհանուր բնույթի են և պարունակում են վարժությունների մի քանի տեսակ.

1. Այն է՝ ինչպես տեսական գիտելիքի ստուգման թեստային աշխատանքներ, այնպես էլ տերմինների յուրացումը ստուգելու անփոփիչ թեստեր: Սա ուսուցչին հնարավորություն է տալիս ստուգել, թե ինչպե՞ս է յուրացրել աշակերտն անցած նյութը, որքանո՞վ է հասկացել դասագրքի տվյալ հատվածում տրված տերմինների կամ հասկացության բովանդակությունը: Ուսուցիչն անձամբ կարող է նման բնույթի թեստեր կազմել՝ հավելելով գրքում առկա մյուսները:
2. Բացի այդ, ամփոփիչ դասն ընդգրկում է նաև գործնական առաջադրանքներ, որոնք կատարելու համար աշակերտը կիրառում է բոլոր այն նյութերը, տեխնիկական միջոցները կամ մեթոդները, որոնք դասագրքի տվյալ հատվածում է սովորել: Այսպես ուսուցիչը հնարավորություն է ստանում ստուգել, թե որքանո՞վ են մշակվել աշակերտի այն ունակությունները, որոնց մշակումը ենթադրում էր դասագրքի տվյալ հատվածը:
3. Ամփոփիչ դասի երրորդ տեսակի առաջադրանքը աշակերտների կողմից այն երկրի մշակույթի մասին տեղեկությունների հայթայթումը, տեսակավորումն ու ներկայացումն է, որի քաղաքներն ուսումնասիրել են գրքի տվյալ հատվածում: Դրա շնորհիվ կմշակվեն ինքնուրույն աշխատելու, հետազոտելու աշակերտների տարրական ունակությունները:

Որոշ թեմաներ ընդգրկված են գրքի մեկ էջի վրա, իսկ մեծամասնությունը՝ մեկից ավելի: Որոշ թեմաներ կարող են սպառվել մի դասի ընթացքում, իսկ մյուսները՝ բաժանվել երկու մասի: Ուսուցիչն անձամբ կարող է որոշել, թե որքան դասի բաժանի դասերի թեմաները:

Հրատարակչության կայքէջում բեռնված կլինեն հավելյալ պատկերազարդ նյութեր, որոնք հատուկ ընտրված են յուրաքանչյուր դասի համար և ուսուցիչն իր հայեցողությամբ կարող է կիրառել այդ նյութերը դասի ընթացքում:

Գրքի վերջում ներկայացված է երկու նախագիծ. 1. Մի գլուխգործոցի պատմություն, 2. Թատրոնի կախարդական աշխարհը: Ուսումնական տարվա ընթացքում ուսուցիչն իր հայեցողությամբ կարող է որոշել դրանց իրականացման ժամանակը: Նախագծի իրականացմանը ներգրավված պետք է լինի ամբողջ դասարանը և յուրաքանչյուր աշակերտ այդ գործընթացում պետք է ունենա իր պարտականությունը (այդ թվում, ինկյուզիայի դեպքում ևս): Ուսուցչի գրքում տրված է յուրաքանչյուր նախագիծը ծրագրելու և իրականացնելու փուլերի նկարագիրը:

Յուրաքանչյուր էջի վերևի անկյունում գունավոր շրջանակում տրվում է գլխի համարը:

Տարրերից ևս մեկը՝ բառարանն է, ներառված կապույտ շրջանակի մեջ: Բառարանում տրված է նոր տերմինների պարզ բացատրությունը: Այն ընդգրկված է միայն այն դասերում, որտեղ որևէ նոր հասկացություն է ներկայացված: Երբեմն հնարը կիրառվում է նախորդ տարվա ընթացքում սովորած տերմինները հիշեցնելու նպատակով:

Ուսուցիչն անձամբ կարող է նման բնույթի թեստեր կազմել՝ հավելելով գրքում առկա մյուսները: Բացի այդ, ամփոփիչ դասն ընդգրկում է նաև գործնական առաջադրանքներ, որոնք կատարելու համար աշակերտը ստիպված է կիրառել բոլոր այն նյութերը, տեխնիկական միջոցները կամ մեթոդները, որոնք դասագրքի տվյալ հատվածում է սովորել: Այսպես ուսուցիչը հնարավորություն է ստանում ստուգել, թե որքանով են մշակվել աշակերտի այն ունակությունները, որոնց մշակումը ենթադրում էր դասագրքի տվյալ հատվածը:

Ուսուցչի գրքում առկա է նաև ինքնագնահատման հարցաթերթիկ («Գիտելիքների սնդուկ»), որն աշակերտները պարբերաբար լրացնում են ուսուցչի ցուցմունքով և, որը սեփական գիտելիքներն ինքնուրույն գնահատելու և ինքնագնահատման ունակությունը հղկելու հնարավորություն է տալիս:

Դասագրքի թեմաների մեծ մասը հնարավոր է սպառել մեկ դասի ընթացքում, մյուսը՝ բաժանել երկու մասի: Ուսուցիչն իրավասու է անձամբ սահմանել թեմայի բաժանումը:

3. Կերպարվեստ և կիրառական արվեստ առարկայի VI դասարանի չափորոշիչը

Տարեվերջում նվաճվելիք արդյունքներն ու դրանց ստուգիչները

Ուղղություն՝ ստեղծագործունակություն և պրակտիկա

Ուս.պլան. VI.1. Սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա հիմնվելով աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված կիրառել կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները՝ մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու նպատակով:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե աշակերտը.

- Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:
- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:
- Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլանքի և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:
- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:
- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարհիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):
- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):
- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դիմամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:
- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:
- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան. VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե աշակերտը.

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:
- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):
- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):
- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:
- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:
- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուլաշ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի Էֆեկտ ստանալու նպատակով:
- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:
- Համակարգչային նկարչական ծրագրում ստեղծում է ռիթմիկ, համաչափ, անհամաչափ աշխատանքներ, առանձնացնում է աշխատանքում գլխավորը, պատկերում առարկաների

հարաբերակցումն ու համամասնությունը, կիրառում է հակադիր գույներ, ընտրում է նկարի հարթության ուղղահայաց կամ հորիզոնական դիրք, պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

Ուղղություն. Հաղորդակցություն և մեկնաբանություն

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (գույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե աշակերտը.

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, գույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:
- Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով, որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:
- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:
- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:
- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:
- Վիրտուալ խմբերում կիսվում է սեփական թվայնացված աշխատանքով:
- Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Ուս.պլան. VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե աշակերտը.

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:
- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:
- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:
- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:
- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուղղություն. Արվեստի ընկալումը համատեքստում

Ուս.պլան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե աշակերտը.

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:
- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):
- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:
- Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ուս.պլան. VI.6. Աշակերտը պետք է կարողանա դատողություններ անել վրացական արվեստի և արվեստագետների մասին:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե աշակերտը.

- խոսում է վրացական արվեստի հուշարձանների մասին (օրինակ՝ Վրաստանի եկեղեցիների, վանքերի, բերդ-ամրոցների մասին) և դատողություններ անում մի քանի բնորոշ նշանների մասին:
- խոսում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ) գործերի մասին, որոնց հանդիպում է առօրյա կյանքում և արտահայտում իր վերաբերմունքը:
- Թվարկում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, որմնանկարչություն, ձեռագրերի մանրանկարչություն, քանդակադրոշմ (չեկանկա), դեկորատիվ-կիրառական արվեստ և այլն) մի քանի գործ և դատողություններ անում դրանց շուրջ:
- խոսում է զարդաքանդակի (վրացական չուքուրթմա) մասին (որտեղ է տեսել, ինչ մոտիվների ենք հանդիպում վրացական չուքուրթմայի մեջ՝ բուսական, կենդանական, երկրաչափական) և արտահայտում իր վերաբերմունքը:
- ճանաչում է մի քանի հայտնի վրացի նկարչի և քանդակագործի աշխատանքներ և խոսում դրանց հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

Բովանդակություն և հանձնարարականներ

Կերպարվեստի հիմնական տարրերն ու սկզբունքները

Գիծ. Տարբեր տեսակի և հաստոության գծեր, ուրվագիծ և շտրիխ

Ակտիվություններ գծով.

Կիրառելով տարբեր տեսակի գծեր և շտրիխներ ստեղծում է գծանկարչական աշխատանք, որտեղ փոխանցում է բնության երևույթները, օրինակ՝ ալեկոծված ծով, հորդառատ անձրև և այլն:

Գույն - հիմնական և բաղադրյալ, սառը և տաք, հակադիր և հարևան գույներ, տոնայնություն՝ սպիտակ կամ սև գույնի ավելացմամբ ստացված տոն, կիսատոներ, գույնի գրադացիա (աստիճանավորում):

Ակտիվություններ գույնով.

Աշակերտը նկարում է ծառեր: Ուսուցիչը ցույց է տալիս տեսողական կյուբ և բացատրում, թե ինչպես կարող է ստանալ որքան հնարավոր է տարբերվող կանաչ գույնի երանգներ ծառերի տերևները նկարելու համար՝ կանաչ գույնի մեջ պետք է խառնի այլ գույներ, օրինակ դեղինը խառնելով կարող է ստանալ դեղնավուն կանաչ և այլն: Տերևները նկարելիս աշակերտը մեկընդմեջ կարող է խառնել նաև մաքուր կարմիր, դեղին կամ կապույտ գույներ: Նույն մեթոդով պետք է նկարել նաև ծառերի բունը՝ աշակերտը մի քանի տարբեր գույների խառնուրդից պետք է ստանա շագանակագույնի տարբեր երանգներ (ուսուցիչը կարող է առաջարկել նաև «Ձմեռվա անտառ» թեման, որտեղ աշակերտը կկիրառի սպիտակի և երկնագույնի տարբեր երանգներ):

Ձև. 2D և 3D- հարթ և ծավալային, համաչափ և անհամաչափ

Ակտիվություններ ձևով և գծով.

Աշակերտները դիտարկում են մի քանի երկրաչափական մարմիններ (խորանարդ, բուրգ, օկտաեդր, տետրաեդր և այլն): Նկարագրում են, թե որ կողմն է ամենամուգը, որն՝ ամենաբացը: Հասարակ մատիտով նկարում են ծավալային մարմիններ՝ դեռ կառուցում են դրանց ուրվագիծը, այնուհետև շտրիխավորում ստվերոտ նիստերը: Ուսուցիչը բացատրում է, թե ինչպես պետք է հեշտությամբ շտրիխավորեն մարմինները. լուսավոր կողմը պետք է թողնեն չգունավորված,

ամենամուգ կողմը շտրիխավորեն մի քանի իրար հակառակ ուղղության շտրիխների 2-4 շերտով, ավելի բաց նիստը՝ համեմատաբար պակաս շտրիխներով և այլն:

Սկզբունքներ. Կոմպոզիցիոն բաշխման հիմք (ուղղահայաց կամ զուգահեռ ձևաչափի ընտրություն, ձևաչափի վրա պատկերի բաշխում), ռիթմ, հիմնականի տարանջատում, համաչափություն և անհամաչափություն, ստատիկա, դինամիկա, կոնտրաստ, համամասնություն, տարածություն (հեռանկարի օրենքներ- առջևի, միջին և հետևի պլաններ), հավասարակշռություն, դիտակետ:

Կիրառված սկզբունքներ.

Պատկերի բաշխում ձևաչափի վրա.

Աշակերտը գունավոր թղթի վրա հասարակ մատիտով, ոչ հստակ նկարում է տարբեր չափերի մի քանի առարկա՝ կուժ, բաժակ, սափոր, մի քանի խնձոր, տանձ, խաղող և այլն: Այնուհետև կտրում և կտրած մարմինները դասավորում է նկարչական թղթի վրա: Կատարում է փորձարկում՝ մարմինները թղթի վրա տեղափոխում է, ընտրում լավագույն դասավորվածություն և ստնձում:

Նյութ և գործիք. Մատիտ (գունավոր, հասարակ), պաստել, տեմպերա, ֆլումաստեր, տուշ, թանաք, գուաշ, ջրաներկ, ածուխ, սանգինա, գունավոր թուղթ, ստվարաթուղթ, գործվածք, թել, պարան, մետաղալար, պլաստիլին, կավ, բնական, արհեստական, ավանդական և ոչ ավանդական նյութեր, վրձին, մկրատ, սոսինձ, ատաղձագործական, թիթեղագործական, գործելու, կար անելու գործիքներ և այլն:

Տեխնիկա և ընթացակարգ. Գեղանկարչություն, գծանկարչություն և դրանց տեխնիկաները (վրձնահարված, բիծ, դրոշմահետք), ծեփակերտում, ապիկացիա, թղթից պատրաստված իրեր, խճանկար, կոլաժ, մենատիպ, մոդելավորում, կառուցվածք, համակարգչային տեխնոլոգիաներ (նկարչական ծրագիր, տեքստային խմբագիր, շնորհանդեսային ծրագիր), կտրել, սոսնձել, քերծել, ծռել, ոլորել, հյուսել, ասեղնագործել, գործել, կարել, փորագրել փայտի վրա:

Կիրառված նյութ և տեխնիկա.

Աշակերտը ուշադիր դիտում է Վան Գոգի աշխատանքի մանրամասները և փորձում նման վրձնահարվածներ կիրառել իր աշխատանքում:

Աշակերտները ծանոթանում են պուլանտիլիստների աշխատանքներին, դրանց դետալներին՝ թե ինչպես են նկարած ծառերը, հողը, խոտը և այլն: Այնուհետև այդ տեխնիկայի (գունավոր կետիկների) միջոցով նկարում են բնանկար (պուլանտիլիստների աշխատանքներում հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել որևէ դետալ պատկերելու յուրահատկությանը, օրինակ՝ ծառերին, թե որքան տարբեր երանգներով է փոխանցված կանաչ գույնը, ինչպես են հասել ամբողջականության էֆեկտին):

Ընդհանուր ակտիվություններ.

Աշակերտը նկարում է դիմանկարներ, նատյուրմորտներ ու բնապատկերներ նատուրայից և հիշողությամբ՝ կիրառելով բնորոշ նշաններ:

Պատկերում է ինքն իրեն և մյուսներին, օգտագործելով տարբեր բնորոշ նշաններ, դետալներ իրական կամ հորինած իրավիճակում:

Ստեղծում է հագուստի, կահույքի, տարբեր իրերի էսքիզներ:

Նկարում է վրացական չուքուրթմայի (գարդարվեստ) նմուշներ:

Ստեղծում է ինտերիերի (դասասենյակի, դպրոցի մարզադահլիճի, իր սենյակի) էսքիզներ:

Տնկում և խնամում է ծառերն ու ծաղիկները:

Ձևավորում է դասարանային կամ դպրոցական տարբեր միջոցառումներ:

Հանդեսների և թատերական ներկայացումների համար նկարում է պարզ դեկորացիաների և բեմազգեստների մանրամասների էսքիզներ և մասնակցում դրանց էլեկտրախաղալիքներ:

Տարբեր նյութեր կիրառելով ստեղծում է մանրակերտներ թատերական ներկայացումների համար:

Կոնստրուկտորի սխեմաներն ու դետալները կիրառելով պատրաստում է հասարակ էլեկտրախաղալիքներ:

Հավանական թեմաներ. «Տարվա չորս եղանակը», «Յեփաթային պարտեզ», «Սիրելի ֆիլմի հերոս», «Վրացական գարդանախշի մոտիվներ», «Լեզենդների աշխարհ», «Ճամփորդություն օդապարիկով», «Զաղաք», «Գյուղ», «Հայրենիք», «Յերոսություն», Էմբլեմա, լոգո, գիևանշան, դրոշ, մատենանիշ և այլն:

Առարկայի ուսուցման նպատակը, խնդիրները

Առարկայի ուսուցման նպատակը ներդաշնակորեն զարգացած մարդ դաստիարակելն է, ով կունենա արվեստի մասին ընդհանուր տեսական գիտելիքներ, արվեստի նմուշի հետ «առնչվելու» ցանկություն, ընդհանուր առմամբ արվեստի հանդեպ էմոցիոնալ կախվածություն, կոնկրետ նմուշի ընկալման և սեփական կարծիքի մշակման, հստակ արտահայտման հմտություն և տարբեր տեսակի աշխատանքները տարբեր մեթոդներով և տեխնիկաներով ստեղծելու, ինչպես նաև շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

Այս առարկայի խնդիրն է ցույց տալ աշակերտին, որ արվեստն աշխարհը ճանաչելու միջոցներից մեկն է և միաժամանակ, իր ինքնահաստատման, ինքնադրսևորման հրաշալի հարթակը:

4. Չափորոշչի արդյունքներին հասնելու և բովանդակության փոխկապակցման մատրիցա

1. Մաղթում ենք բարի ճամփորդություն	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք տարբեր մշակույթների պատկանելությունը որոշելու ունակություն, արվեստի հուշարձաններից ելնելով՝ այս կամ այն երկրի մշակույթը գուշակելու հմտություն, զարգացնենք երևակայությունը և պատկերացմամբ ճամփորդելու ունակությունը:</p> <p>Ամրապնդենք փաստարկված դատողության ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.3, Ուս.պլան. VI.5</p>
2. Ամստերդամ	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք երևակայություն, ծանոթացնենք հոլանդական ճարտարապետության և մշակույթի տիպային հուշարձաններին: Մշակենք նյութական մշակույթի հուշարձաններն ինքնուրույն վերլուծելու և դրանք շուրջ եզրակացություններ անելու ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1, Ուս.պլան. VI.2, Ուս.պլան. VI.5</p>
3. Հոլանդական բնանկար	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տիպային հոլանդական բնանկարին բնորոշ նշանները ճանաչելու հմտություն, զարգացնենք տրված թեմայով ջրաներկերով բնանկար ստեղծելու ունակությունները, աշխատանքի փուլերը ծրագրելու և դրանք հաջորդականությամբ կատարելու կարողությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1, Ուս.պլան. VI.2, Ուս.պլան. VI.4 Ուս.պլան. VI.5</p>
4. Հոլանդական նկարչություն	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք գեղարվեստական երկերը վերլուծելու, դրանցում սոցիալական և պատմական համատեքստը ճանաչելու ունակությունը, ամրապնդենք ըստ մանրամասների այս կամ այն ժանրն ու մշակույթը Նոյնականացնելու, վերլուծելու և գնահատելու ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.5. Ուս.պլան. VI.5</p>
5. Քաղաքի արտացոլող ջրում	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տեսական գիտելիքն ու տեղակատվությունը գործնականում կիրառելու հմտությունը, արթնացնենք երևակայությունը, զարգացնենք նկարչական նյութերի յուրահատկությունները գործնականում կիրառելու ունակությունը: Գծանկարչական աշխատանք ստեղծելու համար նյութը նպատակաուղղված ընտրելու և ընտրված նյութի գեղարվեստական հնարավորությունները բացահայտելու ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1, Ուս.պլան VI.2, Ուս.պլան VI.4.</p>
6. Քաղաքի գինանշանն ու կարգախոսը	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տեսական տեղեկատվությունը գիտակցելու և գործնական աշխատանքում համապատասխան կիրառելու ունակությունը: Չարգացնենք նախանշված խնդիրը ստեղծագործաբար լուծելու ունակություն-կարողությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1, Ուս.պլան VI.3., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5.</p>
7. Մադրիդ	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք Իսպանիայի մայրաքաղաք՝ Մադրիդի տեսարժանություններին, զարգացնենք ճարտարապետական կառույցների համեմատական, արվեստի և կերպարվեստի ստեղծագործությունը վերլուծելու ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.3, Ուս.պլան. VI.5.</p>

8.Մադրիդը՝ Ֆուտբոլի քաղաք	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք հասարակական նշանակության կառույցների ճարտարապետությանը, զարգացնենք դրանց յուրահատկությունները որոշելու ունակությունը, ամրապնդենք տրված թեմայով ինքնուրույն աշխատանք ստեղծելու հմտությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1, Ուս.պլան. VI .4, Ուս.պլան. VI.5.</p>
9.Փողոցի ցուցանակ	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տրված թեմայով ինքնատիպ աշխատանք ստեղծելու ունակություն-կարողությունը, տեսական տեղեկատվությունը ստեղծագործաբար վերամշակելու ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1, Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5.</p>
10. Գուելի զբոսայգի	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք 20-րդ դարի մեծանուն ճարտարապետ՝ Անտոնիո Գաուդիի ստեղծագործություններին: Չարգացնենք ժամանակակից ճարտարապետության յուրահատկությունները համեմատելու ունակությունը, զարգացնենք երևակայությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1, Ուս.պլան. VI.2., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5.</p>
11.Երազանքի այգի	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք տարածական մտածողության, երևակայության և ստեղծագործական ունակությունները: Աշակերտը տարբեր նյութերի և տեխնիկայի (թղթի պլաստիկա, կոնստրուկցիայի ստեղծում, ծեփակերտում) կիրառմամբ պետք է ստեղծի եռաչափ պատկերներից կազմված կոմպոզիցիա: Մշակենք խմբային աշխատանքի ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.2., Ուս.պլան. VI.3., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5.</p>
12. Աթենք	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք հին հունական ճարտարապետության հայտնի նմուշների հետ, մշակենք դրանք նկարագրելու ունակություն-կարողությունը, զարգացնենք տարբեր աղբյուրներ կիրառելով տրված թեմայով տեղեկություններ ձեռք բերելու և առասպելը նկարագրողելու (երևակայությամբ նկարելու) ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5</p>
13. Ֆյուզեր (հողմացույց)	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք տեսական գիտելիքը գործնականում կիրառելու ունակությունը, ցանկացած ռեսուրսով ինքնատիպ աշխատանք ստեղծելու գործնական հմտությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.2, Ուս.պլան. VI.3., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5</p>
14. Հունական սափորներ	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք հունական նկարագրով խեցեղենի յուրահատկություններին, զարգացնենք տրամաբանական մտածողության ունակությունը, արվեստի գործը վերլուծելու, տեղեկատվություն ստանալու գործնական հմտությունները:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.3., Ուս.պլան. VI.5.</p>
15.Նկարագարդենք սպասքը	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք տարբեր տեսակի զարդանախշ ստեղծելու, ծանոթ զարդանախշային մոտիվները մեկնաբանելու և աշխատանքում կիրառելու ունակությունը, արհեստական ռեսուրսը ստեղծագործաբար կիրառելու ունակություն-կարողությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1, Ուս.պլան VI.2, Ուս.պլան. VI.4-3., Ուս.պլան. VI.4.</p>
16.Մեծ քաղաքների բակերը	<p>Դասի նպատակը. Աշակերտի մոտ մշակենք տրված թեմայով աշխատանք ստեղծելու ունակությունը, տարբեր տեսակի գծերը, վրձնահարվածները, գույների ներդաշնակությունը նպատակաուղղված կիրառելու, հիշողությամբ նկարելու ունակությունը: Միջավայրը դիտարկելու և մեկնաբանելու ունակությունը, տարբեր միջոցների կիրառմամբ մտահղացումն առավել լավ փոխանցելու և գույգի հետ համագործակցելու ունակություն-կարողությունը: Տրված առաջադրանքի հանդեպ ստեղծագործական մոտեցումը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1., Ուս.պլան. VI.2., Ուս.պլան. VI.3.</p>

<p>17.Երազանքի տան պատուհանը</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք միջավայրը դիտարկելու և երևակայությամբ նկարելու, մտահղացումը մարմնավորելու համար նկարչական նյութեր և ցանկալի տեխնիկա ընտրելու ունակությունները: Արթնացնենք երևակայությունը և զարգացնենք տրված թեմայի հանդեպ ստեղծագործական մոտեցումը: Աշակերտը աշխատանքը ստեղծելիս պետք է կարողանա գործնականում կիրառել կերպարվեստի հիմնական սկզբունքներն ու տարրերը:</p> <p>Արդյունք. Ուս. պլան. VI.1., Ուս. պլան. VI.2., Ուս.պլան. VI.4.</p>
<p>18. Ծամփորդություն արվեստի աշխարհում I</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տարբեր դարաշրջանների կամ երկրի մշակույթի յուրահատկություններն իմաստավորելու, արվեստի գործերն ինքնուրույն ձեռք բերելու, դրանց համեմատել-վերլուծելու գործնական ունակություն-կարողությունը: Չարգացնենք նրան հետաքրքրող երկրի արվեստագետների կյանքի և գործունեության հետ կապված նյութերը որոնելու և հետազոտելու ունակությունը: Ամրապնդենք խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակությունները:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.2, Ուս.պլան. VI.3., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5., Ուս. պլան. VI.6</p>
<p>19. Ստամբուլ</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք Ստամբուլի բազմադարյա պատմությանն ու մշակույթին, զարգացնենք տարբեր դարաշրջանների արվեստի գործերը ճանաչելու, համեմատելու ունակությունը: Ամրապնդենք տեղեկություններ ձեռք բերելու ունակություն-կարողությունը, խորացնենք տարբեր առարկաներից ստացած գիտելիքի ինտեգրման ունակությունը (պատմություն, աշխարհագրություն):</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.3., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5.</p>
<p>20.Նկարագարդ պատմական փաստ</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք արվեստի գործում կոնկրետ պատմական իրադարձությունը կամ պատմական անձանց ճանաչելու ունակությունը, մշակենք տեսական գիտելիքը գործնականում կիրառելու ունակություն-կարողությունը: Չարգացնենք երևակայությամբ նկարելու ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս. պլան. VI.1., Ուս.պլան. VI.2., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5.</p>
<p>21. Քրիստոնեական և իսլամական Ստամբուլ</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք քրիստոնեական և իսլամական մշակույթի առանձնահատկություններին, զարգացնենք արվեստի գործը դիտարկելու, այն համեմատել-վերլուծելու ունակությունները:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.5.</p>
<p>22. Չարդանախշ</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք արվեստի գործը դիտարկելու և դրա առանձնահատկությունները ճանաչելու ունակությունները, մշակենք տեսական գիտելիքը գործնականում կիրառելու հմտությունը՝ դեկորատիվ աշխատանք ստեղծելու ճանապարհով:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան., VI.1., Ուս.պլան. VI.2., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5.</p>
<p>23.Մառախլապատ Ալբիոնի մայրաքաղաքը</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք Լոնդոնի պատմությանը, քաղաքի տեսարժանություններին, զարգացնենք եվրոպական ճարտարապետության հիմնական առանձնահատկությունները ճանաչելու ունակությունը: Արթնացնենք հետաքրքրություն անզվիական մշակույթի հանդեպ:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.5.</p>
<p>24. Ինչպե՞ս են նկարում անձրևը</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք ջրաներկով աշխատելու գործնական ունակություն-կարողությունները, տրված թեմայով աշխատանք ստեղծելու ունակությունը, տարբեր մեթոդներով տարբերվող ֆակտուրաներ փոխանցելու կարողությունները, միջավայրը դիտարկելու ունակությունը, տարբերվող տեխնիկաների կիրառումը: Թաց մակերևույթի վրա նկարելու տեխնիկան կիրառելով անձրևոտ բնանկար ստեղծելու և շնորհանդես ներկայացնելու ունակությունները:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1., Ուս.պլան. VI.2., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5.</p>

25.Անգլիական գրքի գծանկարչությունը	Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք արվեստի գործը նկարագրել-բնութագրելու, վերլուծելու և գնահատելու ունակությունը, ամրապնդենք հիմնավորված դատողության հմտությունը:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5
26. Նկարագարի գիրք	Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք գիրքը պատկերագրողելու ունակությունը, տեքստին համապատասխան գեղարվեստական միջոցներ, ձևաչափ, գույն ընտրելու ունակություն-կարողությունը, շնորհանդես ներկայացնելու ունակությունները:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1., Ուս.ալան. VI.3., Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5
27.Ամանորյա տոնածառ	Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք կատարելիք աշխատանքի հանդեպ ստեղծագործական մոտեցում և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ: Աշակերտները տարբեր նյութերի և տեխնիկաների կիրառմամբ պետք է ստեղծեն տոնածառի ինքնատիպ պատկեր:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.2., Ուս.ալան. VI.4
28.Մցիւեթա	Նպատակը. Աշակերտին ծանոթացնենք վրացական մշակույթի հնագույն հուշարձաններին, դրանց բնորոշ առանձնահատկություններին, զարգացնենք միջնադարյան վրացական ճարտարապետության հայտնի հուշարձանները ճանաչելու ունակությունը, արթնացնենք հետաքրքրություն վրացական մշակույթի հուշարձանների հանդեպ, մշակենք նոր նյութն ինքնուրույն ձեռք բերելու ունակություն-կարողությունը:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.3., Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5., Ուս.ալան. VI.6.
29.Վրաստանի բերդ-ամրոցները	Նպատակ. Աշակերտի մոտ արթնացնենք հետաքրքրություն վրացական նյութական մշակույթի հուշարձանների հանդեպ, մշակենք նատուրայից և հիշողությամբ նկարելու ունակություն-կարողությունները:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1., Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5, Ուս.ալան. VI.6.
30.Վրացական արվեստ	Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք միջնադարյան վրացական մշակույթի տարբեր ճյուղերին, արթնացնենք հետաքրքրություն վրացական արվեստի առանձնահատկությունների հանդեպ:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.5. Ուս.ալան. VI.6.
31.Վրացական չուքուրթմա (զարդարվեստ)	Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք մշակութային ժառանգության հուշարձանները դիտարկելու ունակությունը, նրա դեկորի հիմնական բնութագրիչները ճանաչելու, պարզ զարդանախշ ստեղծելու գործնական ունակություն-կարողությունը (նկարել նատուրային և նկարել հիշողությամբ):
	Արդյունք. Ուս.ալան., VI.1., Ուս.ալան. VI.2., Ուս.ալան. VI.5., Ուս.ալան. VI.6.
32.Վրացական նկարչություն	Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք գեղարվեստական երկը դիտարկելու, այն վերլուծելու և գնահատելու ունակությունը, մշակենք հիմնավորված դատողության, ստեղծագործությունը ներկայացնելու ունակությունները:
	Արդյունք. Ուս.ալան., VI.4., Ուս.ալան. VI.5., Ուս.ալան. VI.6.
33. Հրավիրատոմս	Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տարբեր երկրների պատմական հուշարձանները ճանաչելու և տարբեր տեխնիկաներ կիրառելով դրանց պատկերները սեփական ձեռքով ստեղծելու ունակությունը, զարգացնենք նախանշված խնդիրը (ինքնաստեղծ հրավիրատոմս) ինքնատիպ կերպով լուծելու ունակություն-կարողությունը:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1., Ուս.ալան. VI.2., Ուս.ալան. VI.3., Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5., Ուս.ալան. VI.6

<p>34. Ծամփորդություն արվեստի աշխարհում II</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տարբեր դարաշրջանների և երկրների մշակույթի առանձնահատկությունները գիտակցելու, արվեստի գործերը ինքնուրույն ձեռք բերելու, դրանք համեմատել-վերլուծելու գործնական ունակություն-կարողությունը, զարգացնենք նրան հետաքրքրող երկրի արվեստագետների կյանքի և գործունեության հետ կապված նյութերը հետազոտելու ունակությունը, ամրապնդենք խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակությունները:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան., VI.4., Ուս.պլան. VI.5., Ուս.պլան. VI.6.</p>
<p>35. Փարիզ</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք Ֆրանսիայի մայրաքաղաքի տեսարժանություններին, զարգացնենք եվրոպական ճարտարապետության առանձնահատկությունները ճանաչելու ունակությունը, մշակենք հին և ժամանակակից ճարտարապետությունը համեմատելու ունակություն-կարողությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5.</p>
<p>36. Կետիկներով նկարչություն</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք տարբեր գեղարվեստական տեխնիկաներին տիրապետելու ունակությունը, արհեստական ռեսուրսը նպատակաուղղված կիրառելու ունակություն-կարողությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1., Ուս.պլան. VI.2., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5.</p>
<p>37. Երկրաչափական Նատյուրմորտ</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք Նատյուրմորտ նկարելիս առարկաների հարաբերակցությունը և համամասնությունը պահպանելու ունակությունը, ամրապնդենք առարկայի ծավալը փոխանցելու ունակությունը՝ լույս-ստվերով մոդելավորելու միջոցով:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.1., Ուս.պլան. VI.4</p>
<p>38. Տարածություն հարթության վրա</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք աշխատանքի վրա տարածություն փոխանցելու ունակությունը՝ կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները, ծանոթացնենք հավաքման կետ հասկացությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան., VI.1., Ուս.պլան. VI.4.</p>
<p>39. Բարձր նորաձևության մայրաքաղաք</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք ժամանակակից ֆրանսիական մշակույթի ճյուղերից մեկի՝ հագուստի դիզայնի առանձնահատկություններին, զարգացնենք հագուստի էսքիզը ավանդական և ոչ ավանդական մեթոդներով ստեղծելու ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1., Ուս.պլան.VI.2., Ուս.պլան.VI.4., Ուս.պլան. VI.5</p>
<p>40. Նոր արվեստի մայրաքաղաք</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք ստեղծագործությունը, կիրառված գեղարվեստական միջոցները վերլուծելու ունակությունը, տարբեր աղբյուրներից ստացած տեղեկատվությունն ինտեգրելու և ընդհանրացնելու, տրամաբանական և հիմնավորված դատողության ունակությունները, գեղարվեստական ստեղծագործությունը դարաշրջանի հետ կապակցելու ունակությունը, տեսական և տեսողական տեղեկություններ ձեռք բերելու համար համակարգչային տեխնոլոգիաներ կիրառելու ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5</p>
<p>41. Կահիրե</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք երկու՝ եգիպտական և արաբական մշակույթների արվեստի և ճարտարապետության նմուշներին, զարգացնենք դրանց առանձնահատկություններն ըմբռնելու և ճանաչելու ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.4, Ուս.պլան. VI.5.</p>
<p>42. Եգիպտական հուշանվերներ</p>	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տրված թեմայով՝ (եգիպտական արվեստի մոտիվներ) տարբեր ռեսուրսներով ինքնատիպ հուշանվեր պատրաստելու ունակությունը, փոխանցենք տարբեր նյութերի առանձնահատկությունների մասին գիտելիքներ և մշակենք դրանք կիրառելու ունակություն-կարողություններ:</p> <p>Արդյունք. Ուս.պլան. VI.2., Ուս.պլան. VI.4., Ուս.պլան. VI.5</p>

43. Կախարդական գորգ	Նպատակ. Աշակերտի մոտ ամրապնդել արևելյան արվեստի առանձնահատկությունների մասին գիտելիքները, զարգացնել զարդանախշի կիրառմամբ դեկորատիվ աշխատանք ստեղծելու ունակությունը:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1., Ուս.ալան. VI.2., Ուս.ալան. VI.4. Ուս.ալան. VI.5
44. Հին Եգիպտոսի արվեստը	Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել հին Եգիպտոսի արվեստի տարբեր ճյուղերին, զարգացնել արվեստի գործը վերլուծելու ունակությունը, արվեստի գործի մասին հիմնավորված եզրակացություններ անելու ունակությունը:
	Արդյունք՝ Ուս.ալան. VI.3., Ուս.ալան. VI.4, Ուս.ալան. VI.5
45. Դիմանկար	Նպատակ. Աշակերտին հիշեցնել կերպարվեստի ժանրերից մեկը՝ դիմանկարը, ծանոթացնել պատմական և գեղարվեստական տեսանկյունից չափազանց յուրահատուկ և հետաքրքիր՝ Ֆայումյան դիմանկարի հետ, զարգացնել դիտարկելու ունակությունը, մարդուն բնորոշ նշանները տեսնելու, արվեստի նմուշի վրա պատկերված տրամադրությունը զգալու և այն բառերով փոխանցելու ունակությունները:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5
46. Իմ հարազատի դիմանկարը	Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել դիտարկելու, դիմանկար կերտելիս մարդուն բնորոշ նշաններն ամրագրելու ունակությունները, որպեսզի նա կարողանա նատուրայից կամ երևակայությամբ ստեղծել մարդու դիմանկար:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1., Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5.
47. Հռոմ	Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել Հռոմի գլխավոր տեսարժանությունների և դրանց առանձնահատկությունների հետ, զարգացնել տարբեր մշակույթները համեմատելու ունակությունը, ամրապնդել ճարտարապետական հուշարձանները նկարագրել-վերլուծելու ունակությունը:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.5.
48. Նատյուրմորտ	Նպատակ. Աշակերտին հիշեցնել կերպարվեստի ժանրերից մեկը՝ նատյուրմորտը, ծանոթացնել Պոմպեյի նկարագրողումներում պահպանված պատմական և գեղարվեստական տեսանկյունից չափազանց յուրահատուկ և հետաքրքիր նատյուրմորտի նմուշների հետ, զարգացնել դիտարկելու ունակությունը, առարկայի բնորոշ նշանները՝ ձևը, գույնը, ֆակտուրան տեսնելու, բառացի նկարագրելու և աշխատանքում արտացոլելու ունակությունը:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1., Ուս.ալան. VI.2., Ուս.ալան. VI.5.,
49. Վերածննդի (Ռենեսանսի) նկարչություն	Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել Վերածննդի դարաշրջանի նկարչության, դրա առանձնահատկությունների, ինչպես նաև այդ դարաշրջանի որոշ նկարիչների ստեղծագործությունների հետ, աշակերտի մոտ զարգացնել կոնկրետ գեղարվեստական երկը վերլուծելու ունակությունը, որի շնորհիվ աշակերտը պետք է կարողանա կապակցել արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.5.
50. Ինքնատիպ նվեր	Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել կերպարվեստի տարրերի և սկզբունքների հանդեպ ստեղծագործական մոտեցման դրսևորման, մտահղացմանը համապատասխան բնական և արհեստական ռեսուրսներ կիրառելու, ինքնատիպ աշխատանք ստեղծելու ունակությունները:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.2.
51. Ճամփորդություն արվեստի աշխարհում III	Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել տարբեր դարաշրջանների և երկրների առանձնահատկությունները գիտակցելու, արվեստի ստեղծագործությունն ինքնուրույն ձեռք բերելու և վերլուծելու, խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:
	Արդյունք. Ուս.ալան. VI.3, Ուս.ալան. VI.4, Ուս.ալան. VI.5

52. Երկնաքերերի քաղաք	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք 20-րդ դարի ամերիկյան մշակույթի հետ, զարգացնենք ճարտարապետության և կերպարվեստի ստեղծագործություններն ինքնուրույն վերլուծելու ունակություն-կարողությունը, խորացնենք ժամանակակից արվեստի մասին գիտելիքները:</p> <p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.4, Ուս.ալան. VI.5</p>
53. Ժամանակակից արվեստ	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք ժամանակակից արվեստը վերլուծելու ունակություն, ամրապնդենք ժամանակակից արվեստի պայմանական լեզուն ըմբռնելու կարողություն, խորացնենք ռեալիստական և պայմանական ստեղծագործությունների համեմատել-վերլուծելու ունակությունները, զարգացնենք պայմանական ձևերին տիրապետելու գործնական ունակություն-կարողությունը և սեփական տրամադրությունները փոխանցելու ունակությունը:</p> <p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1, Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5.</p>
54. Աբստրակ-ցիոնիստներ	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք աբստրակտ արվեստի էությանը, դրա առանձնահատկություններին, ինչպես նաև այդ հոսանքի առաջատար ներկայացուցիչների ստեղծագործություններին, աշակերտի մոտ մշակենք կոնկրետ գեղարվեստական ստեղծագործությունը վերլուծելու ունակություն: Սրա հիման վրա աշակերտը պետք է կարողանա կապակցել արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ:</p> <p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.4, Ուս.ալան. VI.5</p>
55. Ձմեռը Նյու Յորքում	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք միջավայրը դիտարկելու հմտություն, ամրապնդենք տարվա տարբեր եղանակները պատկերող բնանկար ստեղծելու կարողություն, տարբեր գույն, երկրաչափական մարմին կիրառելով, դիտարկման և երևակայական ունակությունները:</p> <p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1, Ուս.ալան. VI.2, Ուս.ալան. VI.4.</p>
56. Բեռլին	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք Բեռլինի տեսարժանություններին, զարգացնենք ճարտարապետական հուշարձանի և դրա առանձին ձևերի նկարագրել-վերլուծելու ունակությունը, մշակենք միջավայրը դիտարկելու ունակությունը: Սրա հիման վրա աշակերտը պետք է կարողանա կապակցել արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ:</p> <p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.4, Ուս.ալան. VI.5.</p>
57. Բեռլինի պատը	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք նորագույն պատմական փաստերի և դրա հետ կապված ստեղծագործական ակտիվության ձևերի հետ, մշակենք քաղաքացիական դիրքորոշումը ստեղծագործաբար արտահայտելու ունակություն-կարողությունը, զարգացնենք տեղեկատվությունն ըմբռնելու, տեսակավորելու և կիրառելու, վերլուծելու և եզրակացություններ անելու ունակությունները:</p> <p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1., Ուս.ալան. VI.2., Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5.</p>
58. Էքսպրեսիոնիստներ	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք Էքսպրեսիոնիզմի էությանը, դրա առանձնահատկություններին, ինչպես նաև այդ հոսանքի առաջատար ներկայացուցիչների ստեղծագործությունների հետ, աշակերտի մոտ մշակենք կոնկրետ գեղարվեստական ստեղծագործությունը վերլուծելու ունակությունը: Սրա հիման վրա աշակերտը պետք է կարողանա կապակցել արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ:</p> <p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5</p>
59. Կենդանաբանական այգի	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ ամրապնդենք միջավայրը, բնությունը, կենդանական աշխարհը և թռչնաշխարհը դիտարկելու, դիտարկման արդյունքները աշխատանքում հիշողությամբ պատկերելու ունակությունները:</p> <p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1., Ուս.ալան. VI.2, Ուս.ալան. VI.4, Ուս.ալան. VI.5</p>

60. Հյուսիսի մայրաքաղաք	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք չինական մշակույթի և դրա կարևորագույն բնութագրիչների հետ, զարգացնենք քննադատական մտածողությունը, հզորացնենք մոտիվացիան և սեփական կարծիքը գրելու և ներկայացնելու ունակությունը, չինական կերպարվեստի և կիրառական արվեստի նմուշների ճանաչումը, դրանց բնութագրումն ու վերլուծությունը: Սրա հիման վրա աշակերտը պետք է կարողանա կապակցել արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ:</p>
	<p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.4, Ուս.ալան. VI.5</p>
61. Սև տուշ	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք տուշով և գրչով (ծողիկներով) նկարելու ունակությունը, ամրապնդենք տուշով նկարելու տեխնիկայի առանձնահատկությունների իմացությունը, արթնացնենք երևակայությունն ու ցանկալի թեմայով ինքնատիպ աշխատանք ստեղծելու ունակությունը:</p>
	<p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1, Ուս.ալան. VI.2</p>
62. Գունավոր տուշ	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք գունավոր տուշով նատուրայից կամ հիշողությամբ նկարելու ունակությունը:</p>
	<p>Արդյունք Ուս.ալան. VI.1, Ուս.ալան. VI.2.</p>
63. Թուղթ	<p>Նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք թղթի ստեղծման պատմությանը, զարգացնենք թղթով պլաստիկ պատկեր ստեղծելու, տարբեր հնարքներով թղթի վրա ֆակտուրա պատկերելու ունակությունները:</p>
	<p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.2</p>
64. Վերից տեսանելի աշխարհ	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք կոմպոզիցիա կառուցելու կոնկրետ մեթոդի՝ վերևից տեսանելի լանդշաֆտը գործնականում կիրառելու կարողություն, արթնացնենք երևակայական ունակությունները:</p>
	<p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1., Ուս.ալան VI.54., Ուս.ալան VI.5.</p>
65. Ճամփորդություն արվեստի աշխարհում IV	<p>Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տարբեր դարաշրջանների և երկրների առանձնահատկությունները գիտակցելու, արվեստի գործն ինքնուրույն ձեռք բերելու և վերլուծելու, խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակությունները:</p>
	<p>Արդյունք. Ուս.ալան VI.3., Ուս.ալան VI.4., Ուս.ալան VI.5.</p>
Նախագիծ I. Մի գլուխգործոցի պատմություն	<p>Նախագծի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տարբեր դարաշրջանների և երկրների մշակութային ժառանգության առանձնահատուկ նմուշը ներկայացնելու, այդ մշակույթի առանձնահատկությունները գիտակցելու և վերլուծելու, խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակությունները:</p>
	<p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.3., Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5.</p>
Նախագիծ II. Թատրոնի կախարդական աշխարհը	<p>Նախագծի Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տարբեր դարաշրջանների և երկրների մշակութային ժառանգության առանձնահատուկ նմուշը ներկայացնելու, այդ մշակույթի առանձնահատկությունները գիտակցելու և վերլուծելու, խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակությունները:</p>
	<p>Արդյունք. Ուս.ալան. VI.1., Ուս.ալան. VI.2., Ուս.ալան. VI.3., Ուս.ալան. VI.4., Ուս.ալան. VI.5.</p>
Ամփոփիչ դաս - 1	<p>Նպատակ. Ստուգել աշակերտի կողմից տեսական գիտելիքների յուրացման և գործնական ունակություն-կարողությունների աստիճանը: Տարբեր երկրների մշակույթի հիմնական առանձնահատկությունների իմացությունը: Արվեստի գործերը կոնկրետ երկրի մշակույթի հետ կապակցելու ունակությունը:</p>

5. Ուսուցչի գրքի տեսություն

Կոմպլեկտացիայի (համալրման) կազմ

Կիրառման մեթոդներ

VI դասարանի «Կերպարվեստի և կիրառական արվեստի» առարկայի կոմպլեկտացիայի կազմում են Աշակերտի դասագիրքն ու Ուսուցչի գիրքը: Աշակերտի դասագիրքում ներառված են ազգային ուսումնական պլանով նախատեսված բոլոր թեմաները և երաշխավորված են ուսուցման արդյունքները:

Ուսուցչի գրքում տրված են.

- Ընդհանուր տեղեկություններ VI դասարանի Աշակերտի դասագրքի մասին (նպատակներ, կառուցվածք, բովանդակություն, մեթոդաբանություն, համալրում):
- Կերպարվեստի և կիրառական արվեստի VI դասարանի չափորոշիչը:
- Չափորոշիչ արդյունքներին հասնելու և բովանդակության փոխկապակցման մատրիցան:
- Ուսուցչի գրքի տեսությունը, համալրման կազմը, կիրառման ցուցմունքները:
- Առարկայի դասավանդման գործընթացում դեպի աշակերտը կողմնորոշված մոտեցման առանձնահատկությունները, թիրախային տարիքի յուրահատկությունները:
- Յուրահատուկ, առարկայական և ընդհանուր համապիտանի ունակությունները:
- Դեպի աշակերտը կողմնորոշված դասավանդման հիմնական ռազմավարությունները, որոնց վրա հիմնվում է դասագիրքը:
- Կրթական ռեսուրսները:
- Աշակերտի գնահատման սկզբունքները:
- Ընդհանուր հանձնարարականներ՝ կապված ակտիվությունների անցկացման հետ:
- Դասը ծրագրելու ընդհանուր սկզբունքները:
- Դասերի նմուշային սցենարներ (ընդամենը 18 դասի սցենար, այստեղից առաջին գլխում 12 սցենար, հաջորդ չորս գլուխներում՝ 6):
- Ամփոփիչ դասերի կյուբեր՝ թեստեր, ինչպես նաև դրանց պատասխանները: Նաև՝ աշակերտի ինքնագնահատման աղյուսակ՝ «Գիտելիքների սնդուկ» խորագրով:

Առարկայի առանձնահատկությունից ելնելով, որպես հավելում ներկայացված են պատկերազարդ հարուստ կյուբեր՝ էլեկտրոնային ռեսուրսի տեսքով, որոնք ներբեռնված են հրատարակչության կայքում և ֆեյսբուքյան էջում:

Բոլոր վերոնշյալ հարցերն Ուսուցչի գրքում նշված են համապատասխան համարով և ամրագրված են բովանդակության մեջ:

6. Առարկայի ուսուցման գործընթացում դեպի աշակերտը կողմնորոշված (կենտրոնացված) մոտեցումների, թիրախային տարիքի առանձնահատկությունները

Երեխայի զարգացման առանձնահատկությունները

Ֆիզիկական զարգացումը և դրա ազդեցությունը դպրոցական կրտսեր տարիքի երեխայի հոգեբանության զարգացման վրա

5-6 տարեկան երեխա

Կրտսեր դպրոցական տարիքը՝ 5-6 տարեկանից 11 տարեկան ժամանակահատվածն է: Այս ընթացքում երեխայի կյանքում այնպիսի կարևոր իրադարձություն է տեղի ունենում, որպիսին ուսուցման մեկնարկն է:

Տվյալ ժամանակամիջոցում երեխայի օրգանիզմն ինտենսիվ կենսաբանական աճ-զարգացում

(կենտրոնական և վեգետատիվ նյարդային համակարգ, ոսկրային-մկանային համակարգ, ներքին օրգաններ) Ե արձանագրում: Բարձրանում Ե նյարդային գործընթացների ակտիվությունը: Նյարդային գործընթացների ակտիվությունը գերազանցում Ե զսպվածության գործընթացին և պայմանավորում դպրոցական կրտսեր տարիքի երեխայի այնպիսի հատկանիշներ, ինչպիսիք են չափից շատ Էմոցիոնալ գրգռվածություն և անհանգստություն: Երեխային մի կողմից բնորոշ Ե կրկնակի ֆիզիկական դիմացկունությունը, մյուս կողմից՝ շուտ հոգնելը և նյարդա-հոգեկան գործընթացների խոցելիությունը:

Նրանց աշխատունակությունը 25-30 րոպե անց, սովորաբար նվազում Ե: Երեխաները հոգնում են նաև երկարօրյա խմբում մնալու ժամանակ, ինչպես նաև հուզականորեն ծանրաբեռնված դասերի և միջոցառումների արդյունքում:

Զանի որ մկանային համակարգի և դրա կառավարման գործընթացների զարգացումը չի ընթանում համաժամանակյա ընթացքով, այս տարիքի երեխաները բնութագրվում են շարժողական ակտիվության զարգացման առանձնահատկություններով: Խոշոր մկանների զարգացումն առաջ Ե ընկնում մանր մկանների զարգացումից, այդ իսկ պատճառով, երեխաների մոտ ավելի լավ են զարգացած խոշոր շարժողական հմտությունները, քան մանր (նուրբ) շարժողական հմտությունները (օրինակ՝ գրելը):

6-8 տարեկան երեխա

6 տարեկան, ինչպես նաև նախադպրոցական տարիքի երեխան շատ Ե սիրում խաղալ, սակայն այժմ նրա հիմնական ակտիվությունը՝ նոր, որոշակի օրակարգը յուրացնելն Ե:

6-8 տարեկան երեխան լի Ե ֆիզիկական Էներգիայով: Նա ունի չափից ավելի Էներգիա, շատ Ե շարժվում: Ճիշտ Ե, նա ֆիզիկապես զարգացած Ե, սակայն աճման գործընթացն ընթանում Ե անհամաչափ: Սիրտը չի մեծանում մարմնին համաչափ: Այդ պատճառով, նա չի կարող իրականացնել երկարատև լարված ֆիզիկական ակտիվություն: Նրան հարկավոր են դադարներ՝ հանգստի համար:

9-11 տարեկան երեխա

Այս տարիքի երեխան ֆիզիկապես **ակտիվ Ե**, Էներգիայով լի, ինչը հիմք Ե ֆիզիկական ակտիվության համար: Սիրում Ե արկածներ, տպավորություններ, ֆիզիկական վարժություններ: Այս տարիքի երեխան այնքան Ե զբաղված իր առօրյա արկածներով, որ կարող Ե ուշադիր չլինել սեփական իրերի, հագուստի խնամքի նկատմամբ: Հարկավոր Ե այս խնդրին բևեռել նրա ուշադրությունը:

Կոգնիտիվ (ճանաչողական) գործընթացների զարգացում

Կրտսեր դպրոցական տարիքում տեղի Ե ունենում անցում՝ ճանաչողական հոգեկան գործընթացների ինքնաբերական ձևից (իրագործվում Ե խաղի կամ գործնական ակտիվության ընթացքում) առ հոգեկան ակտիվության ցանկացած, անկախ ձև, որն ունի իր նպատակը, դրդապատճառը, իրականացման միջոցները և հնարավորությունները:

Ընկալում

Դպրոցական կրտսեր տարիքի երեխայի ընկալումը ոչ բավարար Ե բաշխված: Այդ պատճառով այս տարիքի երեխան երբեմն խառնում Ե նման ուրվագիծ ունեցող տառերն ու թվերը (6-9, դ-դ): Այդ պատճառով ընկալման զարգացումը մեծ նշանակություն ունի գրել և կարդալ սովորելու տեսանկյունից:

6-9 տարեկան երեխա

Այս տարիքում երեխան հաճախ չի ճանաչում պատկերը, եթե այն տարածության մեջ մի փոքր այլ կերպ Ե ներկայացված: Օրինակ, որոշ երեխաներ չեն կարող ընկալել ուղիղ գիծը, որպես ուղիղ, եթե այն տրված Ե թեք կամ հորիզոնական:

Երեխան ընկալում Ե նշանի, խորհրդանիշի ընդհանուր պատկերը և չի կարող տեսնել դրա տարրերը:

Այս տարիքի երեխայի ընկալումը սահմանվում Ե առաջին հերթին, հենց օբյեկտի հատկանիշներով: Այդ իսկ պատճառով, երեխաներն առարկայի մեջ ոչ թե գլխավորն ու կարևորն են տեսնում, այլ առարկայի աչքի ընկնող «պայծառ» հատկությունները (գույն, ձև, չափ):

Դիտողականության հմտություն

Կարևոր է, որ երեխաների մեջ ամրագրենք դիտողականություն: Ուսուցիչը կարող է իր մեծ ներդրումն ունենալ երեխայի ընկալողունակության զարգացման մեջ, եթե ճիշտ ընտրի նկարներ, պատկերներ և օգնի նրան ընկալումը կազմակերպելու հարցում՝ խնդրի նրան ուսումնասիրել նկարի դետալները որոշակի հերթականությամբ, նկարում գտնի տարբեր դետալներ, մասերից ստանա ամբողջականը և այլն: Դպրոցական կրտսեր տարիքում զարգանում է **սինթեզային ընկալումը՝ ընկալված օբյեկտի տարրերի միջև կապի հաստատումը**: Եթե մինչ այդ նկարը բնութագրելիս երեխան անվանում էր նկարում պատկերված օբյեկտները, ապա այժմ (6-7 տարեկան) նա կարող է նկարագրել նկարը, հետագայում (8 տարեկան) կկարողանա նաև մեկնաբանել: Ուսուցիչը երեխայի մոտ պետք է փորձի զարգացնել մեկնաբանության հմտությունը՝ բազմատեսակ առաջադրանքների հաշվին:

Դասավանդման արդյունքում այս տարիքի երեխայի ընկալումը վերլուծական է դառնում, քանի որ ձեռք է բերում կազմակերպված դիտողականություն: Ուսուցիչը պետք է զարգացնի երեխայի կողմից օբյեկտի էական նշանների, առարկաների և երևույթների հատկությունների ընկալման ունակությունը: Ընկալման զարգացման արդյունավետ մեթոդներից մեկը՝ համեմատությունն է:

Ընկալմանը բնորոշ է նաև հուզականությունը: Երեխայի վրա հատկապես մեծ ազդեցություն է թողնում ուսուցչի էմոցիոնալ գովքը, գնահատականը, քան չեզոք տոնով ասված, թեկուզև, դրական արտահայտությունները:

Ընկալման հաջորդ յուրահատկությունը՝ կապն է գործողության հետ:

6-7 տարեկան երեխայի ընկալումը սերտ կապված է երեխայի գործնական աշխատանքի հետ: Առարկայի ընկալումը երեխայի համար նշանակում է առարկայի կիրառման, ինչ-որ բան փոփոխելու, ձեռքում պահելու միջոցով ակտիվության դրսևորում: Այդ պատճառով դպրոցական կրտսեր տարիքի երեխաների ուսուցման ժամանակ, շատ ժամանակ է պետք տրամադրել առարկաների հետ գործնական շփմանն ու տեսանելի նյութի հետ առնչությանը:

Չարգանում է **ընկալման «սոցիալականացումը»**, երեխան առավելություն է տալիս մարդուց ստացած ազդանշաններին:

Չնայած ընկալման զարգացման այսպիսի առաջընթացի, այս տարիքում միևնույն է առաջնային են առարկայի արտաքին, տեսանելի հատկությունները: Այդ հարցում երեխան հաճախ սխալվում է, քանի որ եզրակացություններ է անում արտաքին, տեսանելի հատկությունների վրա հիմնվելով: Օրինակ, տվյալ տարիքի երեխայի համար, եթե առարկան մեծ է, ապա նաև ծանր է:

Դպրոցական կրտսեր տարիքում ժամանակի և տարածության ընկալումը որոշակի բնութագրիչներ ունի, ինչը պետք է նախատեսվի՝ բնության, պատմության, աշխարհագրության ուսուցման ժամանակ: Կրտսեր դասարաններում ժամանակի և տարածության ընկալումը սերտ կապված է երեխաների անձնական փորձի հետ, ինչը բավական սակավ է տվյալ տարիքում: Օրինակ, երեխան, ով գիտի, որ նրա պապիկը 60 տարեկան է, հնարավոր է նրան հարցնի. «Դու դիտոգավդ տեսե՞լ ես»: Քանի որ նրա համար պապիկի ծնունդը և դիտոգավրերը, «շատ վաղուց» են տեղի ունեցել, կամ, եթե երեխային հարցնենք. «Քանի՞ կիլոմետր է մինչև քո տունը», նա հնարավոր է պատասխանի՝ 1000 կմ, քանի որ նրա համար 20, 500, 1000 կմ նշանակում է «շատ հեռու»:

Դպրոցական կրտսեր տարիքի երեխայի ընկալման զարգացումը հնարավոր է այնպիսի ակտիվություններով, ինչպիսիք են՝ նկարչությունը, նկարների ուսումնասիրությունը, դրանց նկարագրությունը, նմանություն-տարբերություն գտնելը, ծեփումը, հեքիաթների, բանաստեղծությունների, պատմվածքների ունկնդրումը և շարադրումը, հանելուկների կռահումը և այլն: Այս ակտիվություններն իրականացնելիս երեխան ընտելանում է օբյեկտիվ նյութի ձևափոխմանը և ստիպված է հաշվի առնել առարկայի օբյեկտիվ հատկությունները: Համապատասխանաբար, ընկալումն ավելի շեշտադրված և կազմակերպված է դառնում:

Ուշադրություն

Երեխան պետք է կարողանա կենտրոնացնել ուշադրությունը ուսումնական խնդիրների վրա, որպեսզի որոշ ժամանակով պահպանի ինտենսիվ ուշադրությունը և ոչ թե տեղափոխի այն մեկ

օբյեկտից մյուսը: Սակայն 5-8 և 9-11 տարեկան հասակում ցանկացած ուշադրություն հնարավոր է միայն ուժերի մոբիլիզացման և ուժեղ լարվածության կամ արտաքին ջանքերի դեպքում: Սովորական իրավիճակում երեխան դժվարանում է կառավարել ուշադրությունը:

Դպրոցական կրտսեր տարիքին բնորոշ է թույլ զարգացած ուշադրությունը: Փոխարենը լավ է զարգացած բնագրային ուշադրությունը: Նոր, անսպասելի, հետաքրքիր, լուսավոր ամեն ինչ գրավում է երեխայի ուշադրությունը: Հնարավոր է, որ երեխան իր ուշադրությունը չկենտրոնացնի ուսումնական նյութի էական դետալներին՝ կենտրոնանալով ոչ էականի վրա, այն պատճառով, որ դրանք գրավել են նրա ուշադրությունը:

Բացի այդ, երեխայի ուշադրությունը սերտ կապված է մտածելակերպի հետ, այդ պատճառով նա դժվարանում է ուշադրությունը կենտրոնացնել իր համար անհասկանալի, ոչ հստակ նյութի վրա:

Առաջին և մասամբ, երկրորդ դասարանցիները չեն կարող երկարատև կենտրոնանալ մեկ ուղղությամբ: Հատկապես, եթե աշխատանքն անհետաքրքիր է և միագույն: Արդյունքում, երեխան չի կարողանում իրականացնել հանձնարարությունը, տառասխալներ է անում, բառեր է բաց թողնում նախադասություններում: 5-6 տարեկան երեխան մեկ ուղղությամբ ուշադրությունը կարող է կենտրոնացնել 15-20 րոպեի ընթացքում: 1-2-րդ դասարանում ուշադրությունն ավելի կայուն է արտաքին ակտիվություններն իրականացնելիս, քան մտավոր ակտիվության ժամանակ: Այդ պատճառով հարկավոր է մտավոր ակտիվությունը փոխարինել գործնական ակտիվություններով (նկարչություն, ծեփում, երգեցողություն, վարժանք): Ողջ դասի ընթացքում ուշադրությունը կարող են պահել միայն երրորդ դասարանցիները: Ուշադրության այս հատկությունը հոգեբանության մեջ կոչվում է **ուշադրության կայունություն (ուշադրության երկարատև կենտրոնացում մի ուղղությամբ, նույն օբյեկտի վրա):**

Դպրոցական կրտսեր տարիքում վատ պահվածքի բարդությունների պատճառներից մեկը՝ ուշադրության թուլությունն է: Այդ պատճառով կարևոր է գիտենալ այն, թե ինչպես է ձևավորվում ցանկացած ուշադրություն ու ինչպես է հնարավոր զարգացնել այն: Ընդունված է ասել, որ ցանկացած ուշադրություն, ի տարբերություն ինքնաբերականի, չի առաջանում օրգանիզմի հասունության հետևանքով: Այն ձևավորվում է սոցիալական համատեքստում, երեխայի և մեծահասակի, ուսուցչի հետ փոխհարաբերության արդյունքում: Ցանկացած ուշադրության ձևավորման համար կարևոր է երեխայի ակտիվության կազմակերպումը:

Շրջակա միջավայրը ճանաչելու ընթացքում երեխան սկզբից առանձնացնում է միայն որոշակի օբյեկտներ, այնուհետև կարողանում է բնութագրել ամբողջ իրավիճակը և վերջում, մեկնաբանել: Միաժամանակ, սկզբում երեխան ուշադրությունը կարող է սևեռել միայն այն նպատակի վրա, որը նրա առջև դնում է մեծահասակը, իսկ հետո նաև իր կողմից նախանշված նպատակի վրա: Ցանկացած ուշադրության զարգացման նախնական փուլում, մեծահասակը խոսքով, կամ ժեստով առանձնացնում է շրջակա միջավայրի օբյեկտը և այդպես գրավում երեխայի ուշադրությունը: Օրինակ, ուսուցիչն ասում է. «Պատրաստվեք, հանեք գունավոր մատիտները, նկարչական տետրերը»:

Հիշողություն

Հիշողությունը 5-6 տարեկան երեխայի հոգեբանության առաջնային գործոնն է: Այդ տարիքում հիշողությունը կրում է ինքնաբերական բնույթ, ինչը կախված է նրանից, որ երեխայի մոտ դեռ լավ չի զարգացած անհրաժեշտ հիշվող նյութի ընկալման ունակությունը, ավելի քիչ են զարգացած զուգորդելու հմտությունները, ունի սակավ փորձ և չի տիրապետում հիշելու տեխնիկային:

Եթե որևէ իրադարձություն երեխայի համար հուզականորեն կարևոր է և նրա վրա տպավորություն է թողել, այդ դեպքում ինքնաբերական հիշողությունը դառնում է հստակ ու կայուն:

Հայտնի է, որ դպրոցական կրտսեր տարիքի երեխան կարող է հեշտությամբ հիշել «անիմաստ» նյութը, նրա համար անհասկանալի բառերը, արտահայտությունները, բանաստեղծությունները: Դրա պատճառն այն է, որ այս նյութի հնչեղության հանդեպ երեխան ունի հատուկ հուզական կախվածություն (եթե ներգրավված է խաղի ակտիվությանը): Միաժամանակ, հենց անհասկանալի տեղեկությունը կարող է հետաքրքրություն առաջացնել երեխայի մոտ և գրավել նրա ուշադրությունը:

Դպրոցական կրտսեր տարիքում հիշողության առաջատար տեսակներն են՝ **հուզական և ակնառու-պատկերավոր հիշողությունը**: Երեխաները հեշտությամբ և հստակ հիշում են աչքի ընկնող, պայծառ, հետաքրքիր նյութերը, որոնք նրանց վրա հուզական ազդեցություն են թողել:

Ինչ վերաբերում է ակնառու-պատկերավոր հիշողությանը, երեխաներն ավելի լավ են հիշում կոնկրետ առարկաներ, իրադարձություններ, դեմքեր, քան բացատրություններ, նկարագրություններ: Այդ պատճառով ուսումնական նյութն ավելի լավ հիշելու համար, պետք է կիրառվեն մեծ քանակությամբ տեսանելի նյութեր: Այդուհանդերձ, հիշողության մեջ գրված նկարը հնարավոր է ժամանակ անց փոփոխությունների ենթարկվի՝ կորչեն կամ ուռճացվեն որոշ դետալներ:

Այսինքն, դպրոցական կրտսեր տարիքի երեխաներն ամենից լավ հիշում են կոնկրետ իրադարձություններ, որոնք ունեն հուզական բաղադրիչներ:

Երբ ասում ենք, որ դպրոցական կրտսեր տարիքի երեխաներն ունեն ակնառու-պատկերավոր լավ հիշողություն (ինչպես վիզուալ, այնպես էլ ակուստիկ), պետք է հիշենք, որ հիշողության այս ձևը դժվար է ենթարկվում ցանկացած վերականգնման: Լավ հիշողությունը սովորաբար ենթադրում է հիշել բառերը, բովանդակությունը: Իսկ կրտսեր տարիքի աշակերտների մոտ, հատկապես առաջին և երկրորդ դասարանում, բանավոր տեղեկությունները սերտելիս, գործում է հիշողության մեխանիկական մեթոդը: Տեքստի բովանդակության հնարավորինս ճիշտ վերարտադրումը, մեծահասակների կողմից գնահատվում է որպես երեխայի կողմից բարեխղճորեն կատարված տնային աշխատանք և արժանանում բարձր գնահատականի: Սա իր հերթին, խրախուսում է երեխային նյութը պատմել, որքան հնարավոր է տեքստին մոտ: Մանավանդ, որ նրանք դեռ չեն կարող ընդհանրացնել: Երեխաների բանավոր խոսքն այնքանով զարգացած չէ, որ սեփական բառերով փոխանցեն տեքստի բովանդակությունը: Այդ պատճառով, սխալվելու վախից նրանք բառ առ բառ վերարտադրում են տեքստը:

Դպրոցական կրտսեր տարիքում ուսուցիչը պետք է աշխատի բառային և տրամաբանական հիշողության զարգացման վրա, այսինքն խորհրդանշական հիշողության զարգացման վրա: **Վերբալ (խոսքային) հիշողությունը** կապված է խոսքի հետ և վերջնականապես ձևավորվում է 10-13 տարեկան հասակում: Դա բնութագրվում է որպես սեփական բառերով տեքստի ճշգրիտ վերարտադրում:

Տրամաբանական հիշողության բնութագրիչը տեքստի բնօրինակը հիշելն է: Այդ պատճառով, տրամաբանական հիշողությունը սերտ կապված է մտածողության հետ: Նրա միջոցներից մեկը նյութի իմաստային խմբավորումն է: Դպրոցական կրտսեր տարիքի երեխաները այս տեխնիկական ինքնուրույն չեն կարող կիրառել (չեն կարող վերլուծել տեքստը, չեն առանձնացնում գլխավորը, էականը):

Ուսուցիչը պետք է օգնի երեխային հիշողության այս ձևը զարգացնելու հարցում: Պետք է տեղի ունենա նյութի վերլուծություն, առանձնացվեն առանձին հատվածներ (իմաստային, դժվար հիշելու): Կարևոր է ըմբռնել նյութը, ձևավորել սովորելու մոտիվացիան:

Հետզհետե ցանկացած հիշողություն դառնում է հոգեբանական այնպիսի գործոն, որի վրա հիմնվում է ուսումնական գործընթացը:

Նյութը հիշելու համար 8-10 տարեկան երեխաները ակտիվորեն կիրառում են կրկնելու տեխնիկան, ինչը չեն անում 5-6 տարեկան երեխաները: Եթե նյութը հիշելու նպատակով 5-6 տարեկան երեխաներին սովորեցնենք կիրառել կրկնելու տեխնիկան, նրանք կօգտագործեն այն և էականորեն կբարելավեն իրենց հիշողությունը: Նոր նյութ մատուցելիս անպայման անհրաժեշտ է նորից հիշեցնել այդ միջոցը (չեն կիրառում ինքնաբերաբար կերպով):

7-8 տարեկան երեխաները կիրառում են նաև խմբավորման տեխնիկան: Օրինակ, մեզ հարկավոր է հիշել 6 թվանշան՝ 3, 5, 4, 8, 7 և 1: Հեշտությամբ հիշելու նպատակով, դրանք կարող ենք բաժանել 3 խմբի (35-48-71) կամ 2 խմբի (354-871): Ինֆորմացիան հիշելու գործում ներազդում է մասերի քանակը և ոչ՝ պարունակությունը: Կարող ենք խմբավորել նաև նման օբյեկտները: Օրինակ՝ միրգն ու բանջարեղենը: 5-6 տարեկան երեխան այս տեխնիկան կարող է կիրառել ինքնաբերաբար, սակայն մինչև վերջ չի գիտակցում, թե ինչպես է հնարավոր կիրառել այն: Նման իրավիճակ կարող է լինել 8-9 տարեկան երեխաների, ինչպես նաև դեռահասների մոտ:

Մտածողություն

Մտածողությունը ճանաչողական հոգեբանական գործընթաց է, որի շնորհիվ տեղի է ունենում պատճառահետևանքային կապերի և ուղղության ամրագրում՝ արտաքին աշխարհի իրադարձությունների և օբյեկտների միջև:

Երեխայի ճանաչողական ակտիվությունն ու հետաքրքրասիրությունը ուղղված են դեպի շրջակա միջավայրի ճանաչում: Մտածողությունը անմիջապես կապված է խոսքի հետ: Որքան ավելի բարձր է երեխայի մտավոր ակտիվությունը, այնքան ավելի շատ և տարաբովանդակ հարցեր է նա տալիս՝ սա ի՞նչ է, ո՞վ է, ինչո՞ւ, ինչի՞ց, ո՞ւմ և այլն:

Որպես օրենք, հարցը տալով երեխան պատկերացնում է իրականությունը: Մտածողության այն ձևը, որի ժամանակ խնդրի լուծումը տեղի է ունենում ներքին պլանում, ընկալման և պատկերացման հիման վրա, կոչվում է **ակնառու-պատկերավոր մտածողություն**: Մտածողության հենց այս ձևն է բնորոշ դպրոցական կրտսեր տարիքի երեխաներին: Երեխաները դժվարանում են հասկանալ բանավոր արտահայտված միտքը, եթե նրանք չունեն ամուր հիմք: Իհարկե, այս տարիքի երեխան կարող է նաև տրամաբանորեն դատել, սակայն ավելի զգայուն է հատկապես, երբ ուսուցման հիմքում տեսանելի նյութեր են:

6-8 տարեկան երեխան՝ դիտորդ է:

Ճիշտ է, առաջին դասարանի երեխայի մոտ զարգացած է դիտողականությունը, այդուհանդերձ ամենը չէ, որ ընկալում է, քանի որ ինտելեկտուալ կարողությունները լիարժեք զարգացած չեն: Հնարավոր է մեծահասակները գերազնահատեն նրա ինտելեկտուալ կարողությունները, ելնելով նրանից, որ երեխան հաճախ է նկատում այնպիսի դետալներ, որոնց ուշադրություն չեն դարձնում մեծերը: Առաջին դասարանցին դատում է «այստեղ» և «հիմա» կատեգորիաներով: Դժվարանում է ըմբռնել ժամանակը, տարածքը և թվերը: Նա կարող է յուրացնել նոր նյութը, եթե այն կապված է իրեն հայտնի տեղեկության հետ: Այդ պատճառով, ուսուցիչը պետք է լավ իմանա, թե ինչ գիտի երեխան և նոր գիտելիքը կապակցի հին գիտելիքի հետ:

9-11 տարեկան երեխան՝ հետաքննող է:

Այս տարիքի երեխան նույնպես լավ դիտորդ է, սակայն ավելի ուշադրությամբ է ուսումնասիրում և տրամաբանորեն դատում: Շատ հարցեր է տալիս և կարող է ինքնուրույն գտնել դրանց պատասխանը:

Այս տարիքի երեխան կուտակում է ամեն ինչ, նրա համար կարևոր է քանակը և ոչ՝ որակը: Մինչև 11 տարեկանը նա չի դասակարգում իր պաշարը (եթե, իհարկե այս հարցում նրան չի օգնում մեծահասակը): Ուսուցիչը երեխայի այս հատկությունը հնարավոր է կիրառի կրթական նպատակով: Երեխան դառնում է ավելի ուշադիր, իսկ պաշարը օգտագործելով կամ փոխելով բարելավվում են նրա անձնամիջյան հարաբերությունները:

Երեխաները սիրում են հետազոտել այն, ինչ նրանց համար անհայտ է: Այս տարիքում նրանք արդեն հասկանում են պատճառահետևանքային կապը, ունեն ժամանակի (ժամանակագրության և պատմության զգայականություն), տարածության, գտնվելու վայրի, հեռավորության լավ ընկալում: Նրանք քննարկում են այն, ինչ հասկանում և տեսնում են:

7. Կրթական հատուկ կարիքներով աշակերտներ

Եթե դասարանում կա կրթական հատուկ կարիքներով աշակերտ (ենթադրվում է սահմանափակ կարողությունների տեր, հատուկ տաղանդով օժտված աշակերտներ), ապա ուսուցիչը պետք է փորձի օգնել յուրաքանչյուր աշակերտին՝ սեփական կարողությունները դրսևորելու և կյանքի կոչելու հարցում:

Հատուկ տաղանդով օժտված կամ սահմանափակ հնարավորությունների տեր աշակերտի վրա ուսուցիչը պետք է չկենտրոնացնի ուշադրությունը և ավելորդ ուշադրություն չցուցաբերի: Կերպարվեստի, կիրառական արվեստի կամ այլ առարկաների դասավանդման ընթացքում ուսուցիչը պետք է ապահովի իրավահավասարություն: **Աշակերտների անհատական կրթական կարիքները հաշվի առնելով, ուսուցիչը պետք է ապահովի յուրաքանչյուր աշակերտի**

առավելագույն ներգրավվածությունը և համապատասխանաբար, նպաստի նրանց

զարգացման և նվաճումների բարելավմանը: Չնայած իր տարբերվող կարողություններին, աշակերտը պետք է հասկանա, թե ինչ է պահանջվում կերպարվեստի և կիրառական արվեստի դասին: Ելնելով կրթական կարիքներից, հնարավոր է կիրառել ինչպես բանավոր, այնպես էլ գրավոր կամ խառը հարմարեցված հանձնարարություններ: Հարկ եղած դեպքում ուսուցիչը պետք է կիրառի վիզուալ այլ հնարավորություններ ևս:

Կրթական հատուկ կարիքներով աշակերտներին պետք է ախտորոշենք մեծ զգուշությամբ, որպեսզի զերծ մնանք նախ աշակերտի պահվածքի առանձնահատկությունների **սխալ մեկնաբանումից**, ապա կրթական հատուկ կարիքների համար նախատեսվող միջոցների սխալ կիրառումից, որն իր հերթին ենթադրում է ուսումնական գործընթացի ոչ արդյունավետ ծրագրում, միջամտելու սխալ ռազմավարություն և ոչ արդյունավետ միջոցառումների իրականացում:

Նախքան անհատական ուսումնական ծրագիր կազմելը հարկավոր է երեխային գնահատել ինչպես հոգեբանական, այնպես էլ ակադեմիական տեսանկյունից, բացահայտել ուժեղ և թույլ կողմերը. ի՞նչ է կարող և ի՞նչ չի կարող: Գնահատման շնորհիվ, համապատասխանաբար պետք է մշակվեն երեխայի երկարաժամկետ և կարճաժամկետ անելիքները:

Ուսումնական տարեսկզբին, մեկ շաբաթվա ընթացքում, սահմանվում է այն աշակերտների ցուցակը, որոնք ունեն փոփոխված ծրագրով սովորելու կարիք: Սահմանափակ կարողությունների տեր աշակերտին բացահայտելուց մեկ շաբաթվա ընթացքում դպրոցը ստեղծում է աշխատանքային խումբ և մշակում անհատական ուսումնական ծրագիր աշակերտի կրթական կարիքներից ելնելով, թիմում միավորվում են այն ուսուցիչները, որոնք դասավանդում են աշակերտին (այլ առարկայի ուսուցիչների հետ միասին մասնակցում է կերպարվեստի և կիրառական արվեստի ուսուցիչը), ինչպես նաև՝ ծնողը/խնամակալը, հոգեբանը, բժիշկը և այլն: Աշխատանքային խումբը վերահսկում է դասղեկը: Բազմադիսցիպլին խմբի հանդիպումները կազմակերպվում են կիսամյակի ընթացքում առնվազն երկու անգամ, որոնց ընթացքում վերլուծվում են ընթացիկ գործընթացները, խոսվում է արդյունքների մասին և մշակվում են կարճաժամկետ ու երկարաժամկետ խնդիրներ: Ամեն կիսամյակի վերջում կազմակերպվում է մեկ ամփոփիչ հանդիպում, բոլոր հանդիպումները գրանցվում են արձանագրությամբ և պահվում աշակերտի անձնական գործում: Անհատական ուսումնական ծրագիրը հաստատում է ուսուցչական խորհուրդը:

8. Յուրահատուկ, առարկայական և ընդհանուր համապիտանի ունակություններ

Կերպարվեստի և կիրառական արվեստի առանձնահատուկ, առարկայական իրավասությունները զարգանում են այս առարկայի տեսական և գործնական գիտելիքների և հմտությունների շնորհիվ: Առարկայի առանձնահատկությունից ելնելով, աշակերտի մոտ զարգանում են ինչպես կոնկրետ նկարչական ոլորտի ընկալման/ գիտակցման, այնպես էլ սեփական գաղափարների, հույզերի, տրամադրությունների փոխանցման, ինքնահաստատման իրավասությունները: Այդ իսկ պատճառով հարկավոր է, որ նա տիրապետի կերպարվեստի և կիրառական արվեստի հիմնական սկզբունքներին և տեխնոլոգիաներին, ճանաչի և կիրառի դրա միջոցները, տարրերն ու ընթացակարգերը: Հմտություններից ամենակարևորները նպաստում են արվեստի դերի և առաքելության վերլուծությանը՝ համաշխարհային մշակույթի համատեքստում (**վերլուծության և քննադատական վերլուծության ունակություն**), սովորեցնում և ընտելացնում աշակերտին ստեղծագործ մոտեցում ցուցաբերել տարբեր տեսակի խնդիրների լուծման համար (**խնդիրների լուծման ունակություն**), զարգացնում են նրա՝ ցանկացած ոլորտում սեփական գաղափարներն ու զգացմունքներն արտահայտելու և դրանց վերաբերյալ դատողություններ անելու սովորությունը (**ինքնադրսևորման և ստեղծագործական դատողության ունակություն**), **խթանում են հասարակական կյանքում ներդրում անելու ցանկությունը (ակտիվ**

քաղաքացիական դիրքորոշման և ազգային ինքնագիտակցության աճ), զարգացնում են տեղեկություններն ինքնուրույն ձեռք բերելու, դրանք ըմբռնելու, մեկնաբանելու ավանդույթը (հետազոտում-որոնման ունակություն), սովորեցնում են համագործակցել ուսման և աշխատանքի մեջ, հանրության հետ փոխհարաբերության ուղիներ գտնել (հաղորդակցության ունակություն), սովորեցնում են լինել օբյեկտիվ և ինքնաքննադատ՝ գործունեության ցանկացած ոլորտում (**ինքնագնահատման և սովորելու ունակություն**):

Այսպիսով, կերպարվեստի և կիրառական արվեստի ուսուցումը զարգացնում է աշակերտի ինքնատիպ առարկայական իրավասությունները, որոնց վերջնական նպատակն է՝ գեղեցիկի ընկալման, պատկերավորության և երևակայության, արվեստի ստեղծագործությունն ըմբռնելու հմտության, արվեստի ընդհանրական լեզուն գիտակցելու ունակության զարգացումը, ինչը վրացական և համաշխարհային մշակույթի արժեքները մեկ ամբողջության մեջ ըմբռնելու հնարավորություն է տալիս և զարգացնում գեղագիտական ընկալման կայուն հիմքը:

Առաջնահերթ համապիտանի իրավասություններ

Գրագիտությունը, ընթերցելու, գրելու, լսելու և խոսելու ունակությունից զատ, ենթադրում է նաև մարդու կողմից փոփոխական համատեքստում ընթերցելու, գրելու, տեղեկությունը մշակելու, գաղափարներ և մտքեր արտահայտելու, որոշում կայացնելու և խնդիրները լուծելու ունակություն, որը հիմնվում է նրա կողմից որչ կյանքի ընթացքում ձեռք բերած գիտելիքների վրա:

Մեդիագրագիտությունը ավանդական տեքստերի հետ միասին, մուլտիմեդիային բնորոշ՝ լեզվական, ձայնային և տեսողական տեքստերը (միաժամանակ՝ միջոցներ կիրառող) ընկալման/գիտակցման ունակությունն է: Աշակերտը պետք է կարողանա ընկալել-գիտակցել, մեկնաբանել, կիրառել և ստեղծել մուլտիմեդիա տեքստեր: Միաժամանակ կարևոր է, որպեսզի աշակերտը կարողանա քննադատելով գնահատել մեդիա աշխարհում ստացած տեղեկությունը, ինչը քննադատական դատողության զարգացման նախապայմանն է:

Թվայնացված, համակարգչային գրագիտությունը աշակերտների մոտ պայմանավորում է ժամանակակից աշխարհում ստեղծագործելու և նորարարական մոտեցումներ մշակելու ունակությունը: Այդքանով, լիովին համապատասխանում է առարկայի ոլորտային իրավասություններին:

Քանակական գրագիտությունը թվի եռության, թվերի միջև ուղղությունների ըմբռնումն է: Քանակական համեմատությունը աշակերտին օգնում է մաթեմատիկայի և այլ առարկաների ուսման հարցում:

Էկոլոգիական գրագիտությունը ենթադրում է շրջակա միջավայրի հանդեպ մարդու առողջ վերաբերմունքի ձևավորում և, քանի որ շրջակա միջավայրն ուսումնասիրելու համար կերպարվեստն ու կիրառական արվեստը տեղեկատվության կարևորագույն աղբյուր են, ապա էկոլոգիական գրագիտությանը հատուկ դեր է տրվում առարկայի ուսուցման գործընթացում:

Բազմալեզու իրավասությունը լեզուներին տիրապետելու և կիրառելու ունակությունն է, որի զարգացումը հնարավոր է ցանկացած առարկայի շրջանակներում:

Նշանագիտական (սեմիոտիկ) իրավասությունը ենթադրում է տեղեկատվության նշանների տեղափոխում՝ մեկ համակարգից մյուսը: Առարկայի առանձնահատկությունից ելնելով ոլորտային իրավասությունների նման, կարևոր է նաև այս իրավասությունը, քանի որ աշակերտին հնարավորություն է տրվում բանավոր կամ ոչ բանավոր (սխեմա, քարտեզ, երաժշտություն և այլն) տեղեկությունը մեկնաբանել և սեփական կարծիքը կամ տպավորությունն արտահայտել արվեստի միջոցով: Օրինակ, բառային տեքստում կամ երաժշտական ստեղծագործության մեջ փոխանցված կարծիքը պատկերազարդմամբ արտահայտելու, խոսքային տեքստը նկարի հետ կապակցելու ունակությունն է, որն առավելապես զարգացնում է կերպարվեստի և կիրառական արվեստի առարկան: Ուսուցման գործընթացն ինքնուրույն կառավարելու ունակությունն է, որն ուսումնական գործընթացի պարտադիր բաղադրիչն է: Ուսուցիչը աշակերտի ուշադրությունը պետք

Ե ուղղի ուսման գործընթացի վրա, օգնի աշակերտին գիտակցել այն գործոնները և պայմանները, որոնք խափանում կամ նպաստում են ուսումնական գործընթացի ընթացքին: Բացահայտի այն միջոցներն ու մոտեցումները, որոնք բարելավում են ուսման արդյունքներն ու մշակի ուսման ռազմավարություններն ինքնուրույն կիրառելու ունակությունը:

Սոցիալական և քաղաքացիական իրավասությունը ենթադրում է քաղաքացիական կյանք ինտեգրվելուն անհրաժեշտ այնպիսի ունակությունների և արժեքների ձևավորում, որպիսիք են՝ կառուցողական համագործակցությունը, խնդիրների լուծումը, քննադատական և ստեղծագործական դատողությունը, որոշումների կայացումը, հանդուրժողականությունը, ուրիշի իրավունքների հանդեպ հարգալից վերաբերմունքը, ժողովրդավարական սկզբունքների ճանաչումը և այլն: Արվեստի ուսուցման գործընթացում տարբերվող գեղագիտական և ստեղծագործական մոտեցումների առկայությունը հատուկ կարևորություն է տալիս աշակերտի այս իրավասության զարգացմանը:

9. Դեպի աշակերտը կողմնորոշված (կենտրոնացած) ուսուցման հիմնական ռազմավարությունները, որոնց վրա հիմնվում է դասագիրքը

«Ռազմավարություն 3,2,1»

Այս ռազմավարությունը կիրառվում է ֆիլմ դիտելու, դիտանյութեր ուսումնասիրելու, տեքստին ծանոթանալու նախագծի ավարտից հետո: Այս մեթոդը ուժեղացնում է մոտիվացիան, ձևավորում ակտիվ ունկնդրող և ընթերցող, զարգացնում քննադատական դատողությունը: Այն բաղկացած է երեք փուլից.

1. Ուսումնական նպատակից ելնելով ուսուցիչն աշակերտներին առաջարկում է ընթերցել տեքստը, դիտել ֆիլմը կամ ուսումնասիրել դիտանյութերը:
2. Երկրորդ փուլում ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին գրել երեք հարց, որոնք հետաքրքրել են նրանց, այստեղից ընտրել երկուսը, որի մասին ուզում են իմանալ ավելին և պայմանավորվել այն մեկ հարցի շուրջ, որը պետք է քննարկեն ապագայում:
3. Աշակերտները ներկայացնում են սեփական աշխատանքները:

«Ռազմավարություն. ի՞նչ կհիշեմ դասարանից դուրս գալուց հետո»

Ուսուցիչը դասի ավարտից 10 րոպե շուտ աշակերտներին բաժանում է փոքր չափի թղթեր և հանձնարարում նրանց ձևավորել դրանք (գրել իրենց անունն ու ազգանունը և այլն), որից հետո մի փոքր պարբերության միջոցով, կանոնավոր և ուղղագրության նորմերի պահպանմամբ, ձևակերպել իրենց մտքերը, արձանագրել, թե ի՞նչ է սովորեցրել նրանց կոնկրետ դասը, ընթերցած տեքստը կամ դիտած ֆիլմը: Ի՞նչ կհիշեմ դասասենյակից դուրս գալուց հետո:

Կոգնիտիվ դիագրամներով աշխատանքն օգնում է աշակերտներին ընկալել դասի ընթացքում մատուցած կարևոր տեղեկությունը: Աշակերտներին տրվում է գաղափարի, հարցի վերահսկողության մեխանիզմ, որն օգնում է նրանց հաստատել և տեսնել մի մասի և ընդհանուրի, հասկացության և դետալների փոխկապակցությունը:

Կոգնիտիվ դիագրամներով աշխատանքն աշակերտների ակտիվության և անկախության աճի լավ միջոց է: Ուսուցման գործընթացում կոգնիտիվ դիագրամների կիրառումը զգալիորեն փոխել է ուսուցչի դերը և գործառույթը, մատչելի դարձրել ուսուցիչների կառուցվածքային, գործնական դասերի ծրագրումը, տվել ակադեմիական առաջընթացի և հմտությունների մշակման վերահսկողության և գնահատման բավական ճկուն տեխնիկա, ուսուցման և ուսման գործընթացը դարձրել ավելի բազմերանգ և արարչական: Համեմատության ժամանակ հիմնականում կիրառվում է երկու տեսակի գրաֆիկական սխեմա՝ Վենի դիագրամն ու համեմատության մատրիցան:

Համեմատությունը առարկաների կամ գաղափարների միջև նմանությունների և տարբերությունների նույնականացման գործընթացն է:

Դասակարգումը՝ առարկաները կարգերի բաժանելու գործընթացն է, որը հիմնվում է դրանց բնութագրիչների վրա:

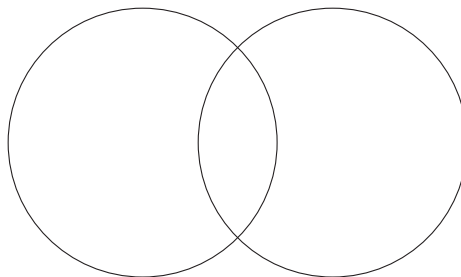
Այն ենթադրում է տարրերը բաժանել խմբերի, դրանց միջև նմանության հիման վրա: Դասակարգման ժամանակ կարևոր է նույնականացնել այն կանոնները, որոնք սահմանում են պատկանելությունը դասարանում և կարգերում: Դասակարգման վարժությունների վրա աշխատելիս աշակերտները պետք է իրականացնեն պատրաստի տարրերի դասակարգում:

Ուսուցիչն աշակերտներին տեղեկություններ է տալիս այն կարգերի (խումբ, ոլորտ, ժանր, ոճ) մասին, որոնց համաձայն նրանք պետք է իրականացնեն տրված տարրերի դասակարգումը: Նման վարժության մեջ կարևորն այն է, որ աշակերտը ճշգրիտ որոշի տարրի կարգը և իմաստավորի, թե ինչո՞ւ է այս կամ այն տարրը վերագրել այս կամ այն կարգին:

Համեմատության գործընթացն արդյունավետ է այն դեպքում, երբ ուսուցիչն նպատակը աշակերտների կողմից նույն բնութագրիչների միջև գոյություն ունեցող ընդհանրություն-տարբերությունը տեսնելն է: Այս գործընթացի արդյունավետության համար, ուսուցիչն աշակերտներին առաջարկելու է լավ մտածված կառուցվածքավորված վարժություն: Ինչը ենթադրում է, որ ուսուցիչն աշակերտներին պետք է ցույց տա այն բնութագրիչները, որոնց հիման վրա նրանք կհամեմատեն իրադարձություններն ու արվեստի գործերը: Նման վարժությունները ուսուցչին հնարավորություն են տալիս օգտագործել աշակերտի կողմից արտահայտած մտքերը՝ համապատասխան (անհրաժեշտ) եզրակացություններ անելու համար:

1. «Վենի դիագրամ»՝ այս մեթոդը համեմատական վերլուծության հնարավորություն է տալիս և շատ արդյունավետ է տարբեր դարաշրջանների, ոճի և հոսանքների (սմուշների) աշխատանքները համեմատելիս: Կազմված է մեկ կամ երկու օղակից: Վենի դիագրամը պետք է լրացնել հետևյալ կերպ. առաջին և երկրորդ հատվածում գրվում են միմյանցից տարբերվող նշանները, փաստերն ու իրադարձությունները, իսկ երրորդում՝ նմանները:

Սխեման հնարավոր է լրացնել այլ կերպ: Առանձին-առանձին լրացվում են առաջին և երկրորդ հատվածները, իսկ այն ինչ նման է, երկու հատվածներում, անցնելով երրորդ հատված:

Դիագրամ 2. Վենի դիագրամ

2. Համեմատության մատրիցան, մանրակրկիտ մոտեցման ժամանակ ավելի հաճախ է կիրառվում, քան Վենի դիագրամը: Նմանությունների և տարբերությունների բացահայտումը կարևոր է նաև դասակարգման ժամանակ, քանի որ որոշակի տարրերի դասակարգումը սկսվում է հենց նմանության և տարբերության նույնականացմամբ: Դասակարգումը ենթադրում է տարրերը բաժանել խմբերի՝ դրանց միջև նմանության հիման վրա: Օրինակ՝ աշակերտները հետազոտում են ճարտարապետական ձևեր՝ սկսած հնագույն քաղաքակրթությունից մինչև ժամանակակից ճարտարապետության սմուշներ (ներառյալ)՝ համեմատության հիման վրա: Աշակերտները համեմատում են Քեոփսի բուրգը և Փարիզի Ապակե բուրգը:

Հատկանիշներ	Համեմատելու ենթակա օրինակներ			
	№1	№2	№3	
1				Նմանություններ
				Տարբերություններ
2				Նմանություններ
				Տարբերություններ
3				Նմանություններ
				Տարբերություններ
4				Նմանություններ
				Տարբերություններ

«Ռազմավարություն. Գիտեմ-ուզում եմ իմանալ- ի՞նչ եմ հասկացել»

Եթե ուսուցչի նպատակն է առավելագույնս կենտրոնացնել աշակերտների ուշադրությունը և նպաստել, որ մտածեն այս կամ այն հարցի շուրջ, ապա ուսուցիչը նրանց առաջարկում է կառուցվածք և փոխալին մոտեցում: Այս մեթոդը նպաստում է ուշադրության կենտրոնացմանը, ակտիվացնում նախնական գիտելիքները, օգնում ամբողջովին գիտակցել նյութը, զարգացնում քննադատական դատողությունը, զարգացնում հարց հղելու հմտությունը, ցույց է տալիս, թե ի՞նչն է կարևոր տրված նյութում, մատնանշում է, թե ի՞նչ է սովորել նա այս նյութը մշակելով և բարձրացնում մոտիվացիան:

Ուսուցիչը հանձնարարում է յուրաքանչյուր աշակերտի, տրված հարցի հետ կապված տեղեկություններին ծանոթանալուց առաջ, լրացնել առաջին և երկրորդ սյունակները, տեղեկատվությանը ծանոթանալուց հետո՝ երրորդը:

Գիտեմ	Ուզում եմ իմանալ	Ի՞նչ հասկացա

Դիդակտիկ խաղեր և դեռահասի կոգնիտիվ ու տարիքային զարգացում

Հանրորեն ընդունված և գիտականորեն հաստատված է, որ խաղի վարքագծի հիմքում ընկած է հաճույքը: Երեխայի համար խաղի հիմնական դրդապատճառը ակտիվությունից հաճույք ստանալն է: Խաղի մասին խոսելիս հարկավոր է անդրադառնալ նրա հոգեբանական և կոգնիտիվ հիմքերին:

Խաղի ընթացքում վարքագծի իմպուլսը ֆունկցիոնալ է, այսինքն երեխայի վարքագիծը ուղղորդվում է ֆունկցիոնալ հաճույքով:

Այդ պատճառով, երբ երեխան ընդունվում է դպրոց և սկսում սովորել, նրա ինտելլեկտուալ ֆունկցիաները գործարկելու համար առավել արդյունավետ է դառնում խաղերի կիրառումը, այսինքն ուսումը խաղի միջոցով անցկացնելը:

Գիտելիքներ ստանալու, ամրապնդելու և ուսումնական հմտությունները զարգացնելու համար հաճախ կիրառվում են զվարճալի, ճանաչողական վարժություններ՝ դիդակտիկ խաղեր:

Դիդակտիկ խաղերը բազմազան են: Այդ խաղերը կարող են լինել՝

1. Չվարճալի
2. Դատողական
3. Տրամաբանական
4. Չարգացնող
5. Ճանաչողական
6. Սիմուլյացիոն
7. Իտելեկտուալ

Դիդակտիկ խաղերը, կոգնիտիվ զարգացման տեսությունների համաձայն, երկու խմբի են բաժանվում:

<p>1. Խումբ Այս տիպի դիդակտիկ խաղի ընթացքում երեխայի մտածողությունը դառնում է տրամաբանական, սակայն միևնույն է՝ սահմանվում ընկալմամբ: Պետք է հաշվի առնել, որ երեխան խնդիրը քննարկում է միայն սեփական ակնկալիքի համաձայն:</p>	<p>2. Խումբ Այս տիպի դիդակտիկ խաղի ընթացքում երեխաները դասակարգման ժամանակ չեն սխալվում, որովհետև մտածողությունը չի սահմանափակվում միայն ընկալմամբ: Դիդակտիկ խաղի բարդությունը կախված է նրանից, որ այս տարիքում (7-11) դեռահասի գիտակցության մեջ առաջ են գալիս զանգվածի, ծավալի և կշռի մշտականության հիմնական հասկացությունները: Մյուս կողմից, տրամաբանական գործողությունները հնարավոր է իրականացնել միայն իրական առարկաներով: Այդ պատճառով երեխաները հաճախ են լուծում իրական առարկաների հետ կապված խնդիրները, սակայն չեն կարող անել դա ֆորմալ մակարդակի վրա՝ իմաստավորելով և պատկերացմամբ:</p>
--	--

Դիդակտիկ խաղ «այգեպան»

«Այգեպան» աշակերտը պետք է անվանի իր սիրելի 3, 4, 5 մրգի տեսակ:

Աշակերտներն անվանում են տարբեր մրգեր: Նույն անվանումը կրկնել կարելի է: Ուսուցիչը գրատախտակին գրում է աշակերտների կողմից թվարկած մրգերը և գրատախտակին «այգու համայնապատկեր» է հայտնվում:

Այնուհետև ուսուցիչը սկսում է զվարճալի հարցերով խաղը: Նա հարցնում է.

Ելակը քաղելու համար պետք է ծառի՞ն բարձրանաս:

Հաղարջը քաղելու դեպքում, ծա՞ռ ես բարձրանալու:

Բալը խո՞տ է.. քաղելու համար պետք է խոտի տերևները կողքի քաշես և այնտե՞ղ գտնես:

Այնուհետև ուսուցիչը գրատախտակին գծում է երեք սյունակից բաղկացած աղյուսակ և ներսում գրում ծառ, թուփ, խոտ: Աշակերտները զվարճալի հարց-պատասխանի արդյունքների համաձայն լրացնում են աղյուսակը:

Ծառ	Թուփ	խոտ
Ինձոր Տանձ Դեղձ Սերկևիլ	Հաղարջ Ազնվամորի Մոշ	Ելակ

Դիդակտիկ խաղն ուսուցման այնպիսի միջոց է, որն ուսումնական ծրագիրը «քողարկելու» միջոցով, հնարավորություն է տալիս երեխային սերտել գիտելիքն՝ առանց նախնական լարվածության:

Օրինակ, քննարկենք ընթերցողների թատրոնը: Վերջինս այնպիսի դիդակտիկ խաղ է, որը կիրառվում է ընթերցանությունը կատարելագործելու համար՝ այս կամ այն ստեղծագործությունը բանավոր կատարելով, աշակերտներն առանց գիտակցելու վարժվում են ընթերցանության մեջ: Բացի այդ, նրանք վարպետանում են խոսքի մեջ, ավելի մեծ հետաքրքրություն է առաջանում գրականության հանդեպ:

Հարկավոր է փոքր ծավալի տեքստ, որն ընթերցվում է 10-15 րոպեում և կազմված է երկխոսություններից, ինչը աշակերտներին դերեր բաշխելու հնարավորություն է տալիս: Ընթերցողների թատրոն կազմակերպելու համար պետք է անցկացնել հետևյալ ընթացակարգերը.

- Դասարանում տեքստ ընթերցելու համար պետք է ընտրվեն կամավորներ:
- Յուրաքանչյուր ընթերցողին պետք է տրվի պատճեն, և ուսուցիչը պետք է լսի առոգանությամբ ընթերցված տարբերակը:
- Այնուհետև ուսուցիչը պետք է ընթերցի տեքստը աշակերտների հետ միասին:
- Ուսուցիչը պետք է խնդրի աշակերտներին տեքստն ընթերցել ժեստերով, դիմախաղով, հնչերանգներով:
- Աշակերտները տեքստն ընթերցելու են թատերականացված:
- Նրանք պետք է կրկնեն տեսարանները մի քանի անգամ, որպեսզի ընթերցածը լինի առավել դրամատիկ և կատարելագործված:

Չարմանալի չէ, որ երեխաները առանձնապես են սիրում խաղալ: Այդ ժամանակ նրանք յուրացնում են կենսականորեն անհրաժեշտ ունակությունները և սովորությունները, հարստացնում սոցիալական պատկերացումները և ծանոթանում դժվար և խնդրահարույց իրավիճակներից փրկվելու ուղիներին: Դիդակտիկ խաղն ուսուցման յուրահատուկ միջոց է: Այն կիրառելով ուսուցիչը կարող է գեղեցիկ կերպով «քողարկել» ուսումնական խնդիրը և աշակերտը բնական ճանապարհով, առանց սթրեսի տիրապետի գիտելիքներին: Նշված ռազմավարության կիրառումը արդյունավետ է այն դեպքում, եթե աշխատանքը խմբային բնույթ է կրում, դասի ընթացքում դերերը բաշխվում են:

Տարբերակման տեսությունն ու դրա կիրառումը ուսումնական գործընթացում

Տարբերակման տեսությունը հիմնվում է եզրակացության վրա, որի համաձայն աշակերտները զգալի տարբերություններով են առանձնանում (Կ. Տոմլինսոն): Տարբերակման տեսությունը մեզ առաջարկում է ռազմավարություններ, որոնք օգնում են ուսուցչին, հատուկ պայմաններ ստեղծել յուրաքանչյուր աշակերտի լավ սովորելու համար: Դրա համար ուսուցիչը կիրառում է տարբեր ուսումնական նյութեր, տարբերվող առաջադրանքներ և այլ տեսակի պրակտիկա:

Տարբերակման տեսության գործնական կիրառման ընթացքում ուսուցիչն առաջնորդվում է դասարանի ֆասիլիտացման ընդհանուր սկզբունքներով, որոնք արդյունավետ են յուրաքանչյուր աշակերտի համար: Այդ տեսության համաձայն, ուսուցման ընթացքում դասին իրականացված ակտիվությունների

- բովանդակությունը
- գործընթացը
- ապրանքը

պարբերաբար փոփոխվում են՝ պայմանավորված նրանով, թե կոնկրետ ինչի համար են պատրաստ աշակերտները: Տարբերակման տեսությունը գործնականում կիրառելիս.

1. Ուսուցիչը ստույգ գիտի, թե ո՞րն է կարևորը դասի մեջ:
2. Ուսուցիչը գիտակցում, գնահատում և հիմնվում է աշակերտների տարբերության վրա:
3. Ուսուցումը և գնահատումը փոխկապակցված են:
4. Ուսուցիչն ուսումնասիրում և կանոնավորում է բովանդակությունը, գործընթացն ու արդյունքը:

5. Աշակերտների անհատական հաջողությունը և հաջողության առավելագույն աճը երկու գլխավոր նպատակներն են:
6. Ուսուցման բոլոր փուլերում (պլանավորում, ուսուցում, գնահատում) տարբերակումն իրականացնելու համար հարկավոր է խոսանալ:

Դասասենյակում տարբերակման տեսությունը գործնականում կիրառելու ընթացքում, ուսուցիչն իրականացնում է հետևյալ բաղադրիչների մոդիֆիկացում.

- ուսումնական նյութեր,
- ուսումնական ռեսուրսներ
- ուսումնական միջավայր:

Մոդիֆիկացիան անհրաժեշտ է երեք հիմնական հասկացություններից ելնելով.

1. ուսման հնարավորություն,
2. ուսման մոտիվացիա,
3. ուսման արդյունավետություն:

Այս երեք հասկացություններին պետք է անպայման կցենք.

- աշակերտի պատրաստակամություն,
- հետաքրքրություն,
- ուսում:

Փաստ է, որ աշակերտները միմյանցից տարբերվում են: Գոյություն չունի «ստանդարտ» աշակերտ կամ կատարյալ միջոց, որով ուսուցիչը կարող է լուծել բոլոր աշակերտների խնդիրները: Զենց այստեղ է մեզ օգնում տարբերակման տեսությունը, որն ընդունում է աշակերտների միջև կարևոր տարբերության առկայությունը: Ուսումնական գործընթացը ծրագրելիս այն ընդգրկում է տարբերակված մոտեցումներ ուսուցման մոդալության տեսանկյունից: Նրանց վրա հիմնվելով ուսուցիչը հեշտությամբ կարող է կիրառել աշակերտների տարբերությունը՝ ուսումնական նպատակով նախատեսված արդյունքներին հասնելու համար:

Ուսման մոդալություններն են՝

- լսողական
- տեսողական
- կինեսթետիկ

Տեսողականով սովորողներ

Տեսողականով սովորողները դասարանի ամենախոշոր խումբն են կազմում: Նման աշակերտները ուսումնական նյութը հասկանալու համար պետք է այն «տեսնեն»: Կարևոր է ունենալ տեսողական օժանդակ միջոցներ, որոնց շնորհիվ նրանք կկարողանան տեսնել ինֆորմացիան: Դրա համար նրանց հարկավոր են նկարներ, գծանկարչական դասագրքեր, սենյակում փակցված տեղեկություններ և վիզուալիզացիային նպաստող պայմաններ:

Տոմիխոսը հետևյալ կերպ է բնութագրում տեսողությամբ սովորողներին.

- Աշակերտները դժվարանում են հիշել անունները, չնայած մարդու մասին այլ մանրամասներ առավել լավ են ընկալում:
- Նրանք հրաշալի կերպով յուրացնում են գիտելիքը, եթե այդ գիտելիքը բացատրելու համար կան տեսողական հնարավորություններ:
- Նրանք գերադասում են անձամբ ընթերցել տեքստը:
- Նրանք գրություն կատարելու միջոցով են դասավորում մտքերը:
- Նրանք դժվարանում են հիշել լսողությամբ ստացած ցուցումները:
- Զաճախ իրենց հույզերն արտացոլում են դեմքի արտահայտությամբ:
- Սիրում են «փազլեր» և նման զբաղմունքներ:

Պետք է հիշենք, որ դասարանում խթանելով տեսողականը մենք նպաստում ենք նման աշակերտների հաջողությանը: Պետք է հիշենք, որ նրանց համար կարևոր է «տեսնել» ինֆորմացիան:

Լսողությամբ սովորողներ

Լսողությամբ սովորողները դասարանի նվազագույն մասն են կազմում: Հնարավոր է, որ նստելու և լսելու միջոցով ուսումը գերադասող աշակերտների թիվը նվազել է մուլտիմեդիայի, այսօրվա տեխնիկական միջոցների պատճառով: Նման աշակերտների համար կարևոր է լսել ինֆորմացիան՝ լինի այն բանախոսություն թե բանավեճ, սակայն նմաններին տրվելու է նաև խոսելու հնարավորություն:

Սփրենջերը գրում է. «Երբ նման աշակերտները ընթերցում են և կամ այն ժամանակ, երբ չեն ընթերցում, հաճախ շարժում են շուրթերը կամ փնթփնթում: Առհասարակ, նման աշակերտներն ունեն իրենք իրենց հետ խոսելու հակում»:

Նման աշակերտները երբեմն լսողությամբ ստացած ինֆորմացիան հերթականությամբ են պահում և նույն կերպ հերթականությամբ վերականգնում: Այն ուսուցիչները, որոնք գրեթե ամբողջությամբ լսողական ուսուցման վրա են հիմնվում, հնարավոր է խնդրի առաջ կանգնեն, եթե գործ ունենան այլ մոդալություններ ունեցող աշակերտների, հատկապես կինեսթետիկների հետ:

Գիտնականները հետևյալ կերպ են բնութագրում լսողությամբ սովորողներին.

- Լսողությամբ սովորողներն անուններն առավել լավ են հիշում, քան դեմքերը:
- Անհանգստություն են դրսևորում, եթե դասասենյակում երկարատև են նստում:
- Արձագանքում են ֆիզիկական խրախուսմանը, ինչպիսին է օրինակ, ուսին թփփախցնելը:
- Գերադասում են մասնակցել կոնկրետ թեմայի մասին խմբային քննարկմանը, քան ընթերցմանը:

Պետք է հիշենք, որ նրանք զգում են դասասենյակի հարմարավետության աստիճանը և ընկնում այդ բնութագրիչի ազդեցության տակ, աղմուկից հեշտությամբ շեղվում են, լավ հեքիաթասացներ են, գրավոր աշխատանքին գերադասում են բանավորը:

Կինեսթետիկ սովորողներ

Սփրենջերն ասում է. «Յուրաքանչյուր դաս պետք է ընդգրկի շարժում: Վերցրեք այդ շարժումը և հաճախ կրկնեք այն: Վերջում այն կվերածվի մշտական հիշողության»: Իրականում, ուսուցիչները, որոնք գերադասում են դասախոսության նմանվող դասեր, մեծ դժվարությունների են բախվում կինեսթետիկների հետ հարաբերություններում: Նման աշակերտներն ունեն շարժման կարիք: Նրանց հարկավոր են նաև ուսումնական պարագաներ, որոնք կարող են բռնել ձեռքում և շոշափել: Ուսումնական նյութն ըմբռնելու համար, նման աշակերտներին անհրաժեշտ է մասնակցել գործնական ակտիվությունների և գործնական դասերի:

Մասնագետները կինեսթետիկ սովորողներին հետևյալ կերպ են բնութագրում.

- Ավելի լավ են հիշում, երբ իրենք են ստեղծում, որը գերադասում են ունկկդդելուց ու ընթերցելուց:
- Խնդիրը լուծելիս հաճախ ընտրում են այնպիսի միջոցներ, որոնք բարձր ֆիզիկական ակտիվություն են պահանջում:
- Չեն սիրում այնպիսի գործընթաց, որը միայն դիտել է պահանջում:
- Սիրում են նմանակումներ, դրամատիկ բեմականացումներ և ակտիվություններ բաց երկնքի տակ:

Պետք է հիշենք, որ նրանք սիրում են մոդելներ և հաճախ են կազմում դրանք՝ անկախ նախագծերի համար: Իրենց հույզերն արտահայտում են «մարմնի լեզվով»:

Դասավանդման ընթացքում կարևորը տարբեր մեթոդների դիմելն է, այնպիսի մեթոդների, որոնք նախատեսում են աշակերտի տեսողության, լսողության և շարժման կիրառում ուսումնական ակտիվություններում:

Ինչպես հայտնի է, մուտք գործող բոլոր տվյալներին բանականությունը դիմակայում է պերցեպտուալ ռեգիստրատորի կամ ռեպրիկուլյար ակտիվացման համակարգի (RAS) միջոցով: Այս հզոր համակարգը արագ որոշում է, թե արժե, արդյոք ուշադրություն դարձնել դրան: Եթե

սենսորային (զգայական) հիշողության մեջ առկա տեղեկությունն արագորեն չկողմնորոշվի՝ կկորչի: Թե ի՞նչ են կողմնորոշում աշակերտները, կախված է նրանից, թե ինչի՞ն են ուշադրություն դարձնում: Տարբերակման տեսությունը կիրառելիս ուսուցիչը ծրագրում է ակտիվություններ՝ տարբեր մոդալություն ունեցող աշակերտների համար, ստեղծում արդյունավետ ուսումնական միջավայր, ինչով օգնում է դասարանում գտնվող կրթական տարբեր կարողությունների տեր երեխաներին սովորելու հարցում: Երբ աշակերտին տրվում է ուսումնական նյութը համապատասխան մոդալության մեջ, տեղի է ունենում տեղեկատվության արագ կողմնորոշում և այն չի կորչում:

Դասասենյակում տարբերակման տեսությունը հնարավոր է կիրառել տարբեր ձևաչափերով.

1. Ուսումնական նյութը և ակտիվությունները նախատեսված են տարբեր մոդալություններ ունեցող աշակերտների համար:
2. Դասարանում խմբերի ձևավորումը տեղի է ունենում ուսուցման մոդալության համաձայն և յուրաքանչյուր խմբի համար ստեղծված է համապատասխան վարժություն:

Առաջին ձևաչափը հիմնվում է այն կարծիքի վրա, որ աշակերտը սովորում է բոլոր մոդալություններով, սակայն դոմինանտ է մոդալություններից մեկը և այս ձևաչափով ուսուցման ժամանակ յուրաքանչյուր աշակերտ նյութն առավելապես ընկալում է այն ակտիվությամբ, որի մոդալությունը նրա համար դոմինանտ է: Այդ պատճառով այս ձևաչափով ուսուցման հաջողությունը կախված է նրանից, թե որքանով ճիշտ է կարողանում ուսուցիչը ակտիվության միջոցով իրականացնել տարբերակման տեսությունը:

Երկրորդ ձևաչափը հիմնվում է այն կարծիքի վրա, որ աշակերտը պետք է սովորի այն մոդալությամբ, որը նրա համար առաջնային է: Այս ձևաչափով ուսուցման արդյունավետությունը պայմանավորված է երկու գործոններով.

1. Որքանով ճիշտ կարողացավ ուսուցիչն ամբողջացնել խմբերը՝ համապատասխան մոդալության համաձայն:
2. Որքանով ճիշտ է հարմարեցված ուսումնական ակտիվությունը կոնկրետ մոդալության շրջանակներում:

Գործնականում երկրորդ մոդալությունն առավել հայտնի է, մինչդեռ կրթության մասնագետները մշտապես նշում են առաջին ձևաչափի արդյունավետությունը: Տարիքային զարգացման հետ, խառը մոդալությամբ ուսուցման որակն աճում է, չնայած առաջնային մոդալությունը պահպանվում է մարդու մոտ մինչև կյանքի վերջ: Չնարավոր է, դասի ծրագրումը հիմնվի այն կարծիքի վրա, որ աշակերտը բոլոր մոդալություններով է սովորում, սակայն յուրաքանչյուր ակտիվության շրջանակներում կպարզվի, որ դոմինանտ է մոդալություններից մեկը, այսինքն տարբերակման տեսությունն իրականանում է ակտիվությունների միջոցով:

Կարևոր է, հղենք հետևյալ հարցը. ի՞նչ է տեղի ունենում հետո, այսինքն որքանով ակտուալ է տարբերակման տեսությունը՝ հարցը խորապես ընկալելու, բարձր դատողական ունակությունները զարգացնելու տեսանկյունից, ինչպե՞ս է կարողանում աշակերտը վերլուծել, համադրել և գնահատել՝ որքանով դինամիկ և տրանսֆերային է ձեռք բերված գիտելիքը: Նրանից հետո, երբ աշակերտները ստանում և մշակում են տեղեկությունը, այն անցնում է բանականության գոտիներով: Յենց բանականությունն է որոշում, թե ինչ անել այդ տեղեկատվության հետ: Մտածողության գործընթացը սահմանում է այն գործոնները, որոնք օգնում են աշակերտներին ավելի խորը գիտակցել նյութն ու կապակցել իրար: Դրա համար ուսուցիչը ստիպված է խաղալ տարբեր դերեր. 1. Որոշ աշակերտների համար բացահայտումների գործընթացում նա գործընկեր է դառնում: 2. Որոշ աշակերտների համար՝ ուսուցիչը մարզչի դեր է կատարում: 3. Կան աշակերտներ, որոնց համար նա խրախուսողի դեր է կատարում: 4. Ուսուցիչը պարտավոր է օգնել որոշ աշակերտների՝ հասկանալ բովանդակությունը: Ուսուցչի տարբեր դերերը բխում են ուսումնական գործընթացի հանդեպ տարբերակման մոտեցումից, քանի որ տարբերակման տեսությունն ընդունում է աշակերտների միջև գոյություն ունեցող ռեսուրսները. կարևոր տարբերությունները և յուրաքանչյուր աշակերտի բացառիկությունը:

10. Կրթական ռեսուրսներ

Հատուկ այս ձեռնարկի համար պատրաստած հետևյալ կրթական ռեսուրսները.

- Էլեկտրոնային ռեսուրս (պատկերազարդ նյութ՝ յուրաքանչյուր դասի համար):
- Նկարչական ծրագրեր:
- Արվեստի մասին ձայնա/տեսանյութեր (հղումներ):

Այս ռեսուրսները բեռնված կլինեն հրատարակչության կայքում և հասանելի կլինեն յուրաքանչյուր ուսուցչի և աշակերտի համար:

Ուսուցիչը կկարողանա յուրաքանչյուր դասի համար կիրառել լրացուցիչ պատկերազարդ նյութեր՝ հատուկ 6-րդ դասարանի դասագրքի համար ստեղծված Էլեկտրոնային ռեսուրսից, որը ներբեռնված կլինի հրատարակչության կայքում: Բացի այդ, կայքում նշված կլինեն նկարչական ծրագրերի և ձայնա/տեսանյութերի հղումներ: Այդ նյութերի կիրառումն ապահովում է ուսուցման նպատակի բարեհաջող իրականացումն ու արդյունքներին արդյունավետ հասնելը:

11. Աշակերտի գնահատման սկզբունքները

Ուսման արդյունքներին հասնելու ապահովումը և ուսում/ուսուցման որակի կառավարումն իրագործվում է աշակերտի գնահատմամբ: Գնահատումը պետք է իրականանա բազմատեսակ մեթոդներով և մեծ ինտենսիվությամբ, ինչն աշակերտի կարողությունների հետագա զարգացման նախապայմանն է:

V-VI դասարաններում աշակերտը գնահատվում է մինչև տաս միավոր համակարգով:

Աշակերտի գնահատման նպատակը ուսման որակի բարելավումն է: Գնահատումն ընթանում է պարբերաբար, ուսումնական ողջ տարվա ընթացքում և նպաստում աշակերտի կարողությունների առավելագույն դրսևորմանը:

Արվեստի առարկայի յուրահատկությունից ելնելով, հարկավոր է կիրառել գնահատման տարբեր ձևեր՝ գրավոր և բանավոր ակտիվություններ, ստեղծագործական գործնական գործունեություն, փորձարկում, փաստարկված դատողություն, նախագծին մասնակցություն, ցուցահանդեսի կազմակերպում և մասնակցություն, նյութերի կուտակում և համակարգում, մշակութային կյանքին ներգրավում:

Գնահատման համակարգում անհրաժեշտ է կիրառել երկու տիպի գնահատում՝ որոշող և զարգացնող:

Որոշող գնահատմամբ սահմանվում է աշակերտի գիտելիքների աստիճանը և աշակերտի նվաճումների մակարդակը՝ ուսման արդյունքը, որն արտահայտվում է միավորներով: Չարգացնող գնահատումը նպաստում է ուսման որակի բարձրացմանը, աշակերտի ներուժի զարգացմանը և նրա առաջընթացին, այսինքն այդ դեպքում գնահատվում է ուսման գործընթացի դինամիկան: Չարգացնող գնահատման ձևերն ու հնարավորություններն են՝ ուսուցչի մեկնաբանությունը, ինքնագնահատման հարցաշարը, ուսուցչի հանձնարարականը:

Գնահատման տեսակներն ու դրանց կիրառումն ըստ ժամանակի		
	Որոշող	Չարգացնող
Ընթացիկ	Ամենօրյա առաջադրանքների կատարում, դասին ներգրավվածություն, նախագծի որևիցե փուլ կամ այն, ինչ գնահատվում է թվանշանով:	Ամենօրյա առաջադրանքների կատարում, դասին ներգրավվածություն, նախագծի որևիցե փուլ կամ այն, որտեղ բացատրում ենք աշակերտին, թե ինչպես բարելավի արդյունքները:
Ամփոփիչ	Որևէ թեմայի, ընթացքի, նախագծի ավարտին ստացած թվանշանը:	Որևէ թեմայի, ընթացքի, նախագծի ավարտին ստացած բառացի թվանշանը, մեկնաբանությունը, աղյուսակով գնահատումը և այլն:

Կիսամյակային թվանշանի բաղկացուցիչ մասերը

Աշակերտի թվանշանը բխում է առարկան սերտելու տարբեր բաղադրիչներից: Աշակերտները գնահատվում են հետևյալ երեք բաղադրիչի համաձայն.

- ա) տնային առաջադրանք,
- բ) դասարանային առաջադրանք,
- գ) ամփոփիչ առաջադրանք:

Գնահատելիս բոլոր երեք բաղադրիչներն ունեն հավասար նշանակություն:

Ուսում/ուսուցման գործընթացում կիրառվում են զարգացնող և որոշող գնահատումներ:

Չարգացնող գնահատումը վերահսկում է աշակերտի զարգանալու աստիճանական գործընթացը, մատնանշում ինչպես նվաճած արդյունքները, այնպես էլ թերացումները, նպաստում ուսման որակի բարելավմանը: Այս գնահատումը հնարավորություն է ընձեռում ուսուցչին դիտարկել աշակերտի նվաճումները, ամրագրել այն անհրաժեշտությունները, որոնք նպաստելու են նրա զարգացմանը: Խախտում/թերություն հայտնաբերելու ժամանակ աշակերտը հույս ունի, որ ուսուցիչը կնշի, թե ինչի վրա է կենտրոնացնելու նա ուշադրությունը առավել լավ արդյունքի հասնելու համար, որի արդյունքում չի խափանվում և չի վերանում ուսման մոտիվացիան: Նոր գիտելիքներ յուրացնելու գործընթացում ուսուցիչն ու աշակերտը միասին փորձում են որոշել աշակերտի ուժեղ և թույլ կողմերը, այն գործոնների նույնականացումը, որոնք հնարավոր է խափանող դեր են խաղում, ուստի սահմանվում է դրանք հաղթահարելու միջոցները: Սրա հետ մեկտեղ աշակերտի մոտ զարգանում է ինքնագնահատման ունակությունը, ավելանում նրա ինքնագիտակցումն ու պատասխանատվությունը: Չարգացնող գնահատումը գնահատում է աշակերտին իր նվաճումների համապատասխան, ցույց է տալիս նրա առաջընթացի և հետագա զարգացման հեռանկարները:

Չարգացնող գնահատումը պարունակում է այնպիսի տարրեր, ինչպիսիք են գնահատման և ինքնագնահատման սխեմաները: Գնահատումն ընդգրկում է ուսուցչի մեկնաբանությունն ու խորհուրդ/խրատը, դիտարկումը, հիմնվում գնահատման և ինքնագնահատման սխեմաների վրա: Չարգացնող գնահատումը հիմնվում է գիտելիքի յուրացման կամ ունակության զարգացման մակարդակների և փուլերի վրա: Այսպիսով, գնահատումը սահմանում է աշակերտի նվաճումները դինամիկայում:

Չարգացնող գնահատման նպատակն է նպաստել ուսման որակի բարելավմանն ու աշակերտի զարգացմանը: Նրա գնահատման առարկան ուսման գործընթացն է, իսկ գնահատման արդյունքում հնարավոր է կայացնել տարբերվող ակտիվություն առաջարկելու, ուսման այլ ռազմավարությունն ընտրելու, կոնկրետ խորհուրդներ տալու որոշումներ: Չարգացնող գնահատման միջոցով հնարավոր է որոշել, հասել է, թե՞ ոչ աշակերտը կոնկրետ առաջընթացի:

Որոշող գնահատումը կիրառվում է ուսման որակը ստուգելու համար և որոշում ազգային ուսումնական պլանով և առարկայական չափորոշիչով սահմանված ուսման արդյունքների նվաճումը: Որոշող գնահատումը I-IV դասարաններում գնահատվում է պայմանական նշաններով, իսկ V-VI դասարաններում՝ միավորներով:

Ուսումնական գործընթացում աշակերտները գնահատվում են երեք բաղադրիչի համաձայն.

- տնային առաջադրանք,
- դասարանային առաջադրանք,
- ամփոփիչ առաջադրանք:

Չարգացնող գնահատումը կիրառվում է ինչպես դասարանային, այնպես էլ տնային առաջադրանքները գնահատելիս, իսկ որոշող գնահատումը՝ միայն ամփոփիչ բաղադրիչը գնահատելիս: Իր հերթին ամփոփիչ առաջադրանքը ի մի է բերում և գնահատում Աշակերտի գրքի (դասագրքի) կառուցվածքային տարրերից (գլուխը) մեկը՝ աշակերտի կողմից նվաճած արդյունքների, այսինքն չափորոշիչով սահմանված նորմային համապատասխան գիտելիքների և հմտությունների մակարդակը:

Ամփոփիչ առաջադրանքներին կից պետք է լինի գնահատման աղյուսակ՝ նախատեսելով առաջադրանքի տեսակը, այսինքն տեսական և գործնական աշխատանքի գնահատում:

Ամփոփիչ առաջադրանքները պարտադիր պետք է կատարեն բոլոր աշակերտները: Դրական կամ բացասական ամփոփիչ գնահատում ստանալու դեպքում ցանկալի է, որ ուսուցիչը հանդես գա գրավոր մեկնաբանությամբ, ինչը մի դեպքում արմատախիլ է անում թերացումը, իսկ մյուս դեպքում՝ բարձրացնում աշակերտի մոտիվացիան:

Գնահատման բաղադրիչները

Դասարանային առաջադրանք

1. Գործնական աշխատանք, որը գնահատվում է մի քանի չափանիշի համաձայն.

- կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարրերի տեխնիկայի և նյութի տիրապետում,
- ստեղծագործական մոտեցում, ինքնատիպ որոշման ընդունում,
- կազմակերպվածություն (ժամանակի սահմանի պահպանում, անհրաժեշտ նյութեր/պիտույքներ, համակարգվածություն),
- խմբային աշխատանքի ունակություն, համագործակցություն:

2. Մասնակցություն սեփական և այլ աշխատանքների քննարկմանը.

3. Արվեստի ստեղծագործության վերլուծություն/քննարկում, ինչը գնահատվում է մի քանի չափանիշի համաձայն.

- ակտիվ մասնակցություն քննարկմանը,
- սեփական կարծիքի արտահայտում՝ հիմնավորմամբ,
- ուրիշի կարծիքի հանդեպ հարգալից վերաբերմունքի ցուցաբերում:

4. Սեփական և այլ աշխատանքների ցուցադրում, ինչը գնահատվում է հետևյալ չափանիշների համաձայն.

- խոսքի հստակ և մատչելի արտահայտում, շփում լսարանի հետ,
- դիտանյութերի և տեխնիկական միջոցների կիրառում,
- ճիշտ պատասխան՝ տրված հարցերին:

Տնային առաջադրանք.

- գործնական աշխատանք,
- տեսողական և գրավոր նյութերի ձեռքբերում,
- ռեֆերատ, էսսե:

Ամփոփիչ առաջադրանքներ.

- զանգվածային գործնական աշխատանք,
- ցուցահանդես,
- թեստավորում/խաչբառ,
- զեկույց/ռեֆերատ (զեղարվեստական երկի, ստեղծագործողի, դարաշրջանի մասին):

Կիսամյակային թվանշանի բաղկացուցիչ մասերը

Աշակերտը պետք է գնահատվի հետևյալ բաղադրիչների համաձայն.

ա) ընթացիկ դասարանային առաջադրանք,

բ) տնային առաջադրանք,

գ) ամփոփիչ առաջադրանք (թեստավորում և գործնական աշխատանք):

Յուրաքանչյուր առարկա ուսուցանելիս, դպրոցն ամբիոնների միջոցով որոշում է ամնվազն երեք բաղադրիչ առաջին հինգից, որոնց տոկոսային չափը սահմանում է 90 % շրջանակներում: Մնացած 10 %-ի բաշխումը տեղի է ունենում ուսուցչի և աշակերտների համատեղ համաձայնությամբ: Նախ ուսուցիչներն աշակերտներին հայտնում են ամբիոնի կողմից մշակված բաղադրիչներն ու բացատրում, թե ինչ են ակնկալում յուրաքանչյուր բաղադրիչը գնահատելիս: Այնուհետև

աշակերտների հետ միասին փնտրում են այն չափանիշը, որն իրենց կարծիքով ցանկալի է կիրառել հավելյալ 10 % շրջանակներում: Ուսուցիչը կարող է օգնել աշակերտին, այս բաղադրիչը ըմբռնելու հարցում, սակայն կարևոր է, որ աշակերտներն իրենք որոշեն այդ բաղադրիչի էությունն ու գնահատման մակարդակները:

Հիմնական կարծիքներ՝ զարգացնող գնահատման վերաբերյալ

Կրթության մասնագետները զարգացնող գնահատման բազում բացատրություններ են առաջարկել, այս տերմինն առաջին անգամ կիրառելուց հետո: Եթե ամփոփենք այդ սահմանումները, կարող ենք ձևակերպել մոտավորապես այսպիսի բացատրություն.

Չարգացնող գնահատումը գործընթաց է, որը ենթադրում է տարբեր ակտիվություններով, ուսուցման ռազմավարությամբ կամ այլ միջոցներով տեղեկատվության կուտակում աշակերտների հասկանալի/գիտակցելու մակարդակի վրա և այդ տեղեկատվության կիրառում՝ առաջընթացին նպաստելու նպատակով: Այն միջոցները, որոնցով նման տեղեկատվություն ենք հավաքում, կոչվում են զարգացնող գնահատման գործիքներ:

Ցանկացած ակտիվություն կամ ուսուցման ռազմավարություն կարող է վերածվել զարգացնող գնահատման գործիքի, եթե այն օգնում է աշակերտներին ըմբռնել այն, ինչը դժվարանում են հասկանալ և գիտակցել սեփական թույլ ու ուժեղ կողմերը, կազմել պարզ պատկերացում, թե ինչ ճանապարհով պետք է գնալ ցանկալի արդյունքին հասնելու համար: Մյուս կողմից, նույն ակտիվությունը կամ ռազմավարությունը երբեմն կարող են ծառայել զարգացնող գնահատման գործընթացին, իսկ երբեմն՝ ոչ: Օրինակ՝ հարցադրումները հայտնի են, որպես զարգացնող գնահատման հզոր գործիքներ: Չնայած, եթե որոշ դեպքերում հարցերի առաջադրումը ծառայում է որպես զարգացնող գնահատման հիմք, ապա մյուս դեպքերում՝ հակառակը: Դա կախված է նրանից, թե հարցերը որքանով են նպաստավոր աշակերտների ընկալելի/գիտակցելու մակարդակը բարձրացնելու համար (տես. Չարգացնող գնահատման գործիքների ենթազխում):

Եթե առաջնորդվենք նման տրամաբանությամբ, ապա որոշող գնահատման գործիքը (օր. թեստը) նույնպես որոշ դեպքերում կարող է վերածվել զարգացնող գնահատման գործիքի: Օրինակ, եթե թեստը ոչ թե միավորներով գնահատենք, այլ աշակերտներին բաժանենք փոքր խմբերի և խնդրենք, որ պատասխանները համեմատեն զույգերով, ընտրեն պատասխանը, որը նրանց կարծիքով ավելի է համապատասխանում և բացատրեն, թե ինչու են այդպես վարվել, ապա այդ ակտիվությունն արդեն հնարավոր է համարել զարգացնող գնահատման գործընթաց: Այս գործընթացի հիմքում հենց որոշող գնահատման գործիքն է:

Ինչպե՞ս է օգնում զարգացնող գնահատումն ուսուցչին: Չարգացնող գնահատումը նրան ընձեռում է աշակերտների ընկալելի/գիտակցելու մակարդակը ստուգելու և ուսուցման գործընթացը համապատասխանաբար ծրագրելու հնարավորություն: Ուսուցիչը մտահոգ է ուսումնական գործընթացի և յուրաքանչյուր երեխայի նվաճումների համար, նրա, թե ինչը կօգնի նրան բավարարել յուրաքանչյուր աշակերտի կրթական կարիքը:

Որոշող և զարգացնող գնահատումների միջև հիմնական տարբերությունն այն է, որ զարգացնող գնահատումը տեղի է ունենում անմիջապես ուսումնական գործընթացի ժամանակ: Սա միջամտություն է ընթացքի մեջ, որն օգնում է ժամանակին բացահայտել աշակերտի թույլ կողմերը և ուղղություն տալ, մինչև թվանշանով/միավորով գիտելիքի գնահատումը:

Ինչ խոսք, նման գնահատումը չի արտահայտվում թվանշանով/ միավորով, այն դեպքում երբ որոշող գնահատումն արդեն սանդղակի կիրառմամբ է գնահատում կոնկրետ նյութի յուրացում/ ունակությունների զարգացում և արտահայտվում է թվանշանով/միավորով:

Թյուրըմբռնում զարգացնող գնահատման վերաբերյալ.

Ստորև առաջարկում ենք մի քանի թյուր կարծիքներ զարգացնող գնահատման վերաբերյալ.

1. Չարգացնող գնահատումն ուսուցիչներից շատ ժամանակ և ջանքեր է պահանջում:

Իրականում զարգացնող գնահատման գործիքները բացարձակապես չեն պահանջում

շատ ժամանակ: Այսպես թե այնպես, ուսուցիչներն հարցեր են ուղղում աշակերտներին և այս պարագայում նրանք պարզապես հարցերն այնպես են կազմում, որ վերջիններս ունենան զարգացնող նշանակություն:

2. Չարգացնող գնահատումն ուսուցչի մեկնաբանությունն է:

Ինչպես գրավոր, այնպես էլ բանավոր մեկնաբանությունը զարգացնող գնահատման գործիքներից մեկն է:

3. Չարգացնող գնահատումն աշակերտի գովերգումն է:

Եթե աշակերտին ասենք. «կեցցես», «լավ աղջիկ/տղա ես» և հստակ չբացատրենք, թե ինչո՞վ է արժանացել նման գնահատանքի, ապա գովասանքը չի համարվի զարգացնող գնահատման գործիք:

4. Դասարանին ուղղված «հասկանալի՞ է» հարցը զարգացնող գնահատում է:

Հարցերը զարգացնող գնահատման գործիք են համարվում միայն այն դեպքում, եթե նախատեսված են բարձր մակարդակի դատողական ունակությունների համար: Համապատասխանաբար դասարանին ուղղված այնպիսի հարցերը, ինչպիսիք են՝ «հասկացա՞ք» կամ «կա՞ բան, որ չեք հասկացել» զարգացնող գնահատման գործիք չեն համարվում:

Չարգացնող գնահատման գործիքներ

Այն, թե ինչը կարող է ծառայել որպես զարգացնող գնահատման գործիք, ինքներդ էլ կարող եք մտածել: Գոյություն ունեն բազմաթիվ գործիքներ, որոնք ուսուցիչներն են առաջարկել՝ փորձել և կիսվել են բազմաթիվ այլ ուսուցիչների հետ: Ինչ վերաբերում է արդեն փորձարկված զարգացնող գնահատման գործիքներին, որոնց թվում են մեկ րոպեանոց էսսեն, ամփոփիչ քարտերը, ինքնագնահատումը, հասակակիցների գնահատումը, «լուսակիր» և այլն: Առաջարկում ենք մի քանի բավական հայտնի գործիքներ, որոնք այսօր բազմաթիվ ուսուցիչներ են կիրառում:

Ամփոփիչ քարտեր

Դասի վերջում ուսուցիչն աշակերտներին տալիս է փոքր թղթեր՝ «ամփոփիչ քարտեր», խնդրում է, որ պատասխանեն մեկ կամ երկու հարցի և անանուն թղթն են սեղանի վրա: Քարտերը հավաքում է աշակերտներից մեկը:

Հարցերը կարող են լինել ստորև ներկայացված հարցերի նման կամ ձեր նախընտրությամբ:

- Գրեք կարևորագույն երկու հարց, որոնք այսօր առաջին անգամ եք լսել: Ինչո՞ւ են այդ հարցերն ամենակարևորը:
- Ի՞նչ եմ սովորել այսօր:
- Ինչպե՞ս կկիրառեմ այս գիտելիքն առօրյա կյանքում:
- Ո՞ր հարցն է մնացել մոլթ և ինչո՞ւ:

Ամփոփիչ քարտերը ձեզ կօգնեն, որպեսզի ճշտեք, թե որտեղ են դժվարանում աշակերտները, ինչպե՞ս է անցել դասը, հասել եք, թե՞ ոչ ցանկալի արդյունքի: Հաջորդ դասին անպայման հակիրճ ամփոփեք նախորդ դասը և ուշադրություն դարձրեք այն հարցերին, որոնք աշակերտները նշել են քարտերում: Համաձայն նրա, թե որ դասարանում եք կիրառում ամփոփիչ քարտերը, պատասխանները հնարավոր է տարբերվեն: Երբեմն աշակերտները հնարավոր է մակերեսորեն վերաբերվեն քարտերի լրացմանը, սակայն եթե նրանց ցույց տաք, թե ինչ արդյունքի կհանգեցնի պատասխանը, կփոխվի նաև նրանց վերաբերմունքը:

Հարցերի առաջադրում

Հարցեր ուղղելը զարգացնող գնահատման ամենահզոր գործիքն է, թեև ուշագրավ է այն, որ ցանկացած հարց չի կարող ծառայել զարգացնող գնահատմանը: Եթե հարցը ստուգում է ոչ թե բարձր մակարդակի դատողական ունակությունները, այլ փաստացի գիտելիքը, ուսուցիչը չի հասկանում, թե որքանով է ընկալել աշակերտը նոր նյութը: Օրինակ՝ «ո՞ր թվականին է ստեղծվել

որևէ կոնկրետ ստեղծագործություն» հարցը: Թեև, հաջորդ՝ «ո՞ր գեղարվեստական միջոցներն են կիրառված տոնական տրամադրությունը, ուրախ հույզերը փոխանցելու համար. պայծառ հստակ գույները, թե՞ մռայլ, մուգ գունային գամման» հարցը, կարող ենք կիրառել զարգացնող գնահատման նպատակով: Նման հարցն իսկապես ցույց կտա, թե աշակերտները որքանով խորն են ըմբռնել գույների կիրառման սկզբունքները:

Բացատրիր կրտսերին/բացատրիր տատիկին

Աշակերտներին խնդրեք, որ բացատրեն կրտսեր ընկերոջը (երևակայական ընկերոջը կամ պատկերացնեն, որ այդ կրտսեր ընկերը կողքին նստած աշակերտն է) նոր նյութը կամ ավելի պարզ մատուցեն, քան ուսուցիչը: Բացատրեք աշակերտներին, որ երևակայական ընկերը, նրանց միջև գոյություն ունեցող տարիքային տարբերությունից ելնելով կարող է տիրապետել ավելի պակաս գիտելիքի:

Այդ պատճառով նրանց գլխավոր խնդիրն է, որ տրված նյութը բացատրեն շատ ավելի մատչելի լեզվով, քան՝ ուսուցիչը: Հետևեք, թե ինչպես են բացատրում աշակերտները նոր նյութերը, որպեսզի հասկանաք, որքանով խորն են հասկացել/ըմբռնել հարցը: Եթե որոշեք, որ դրանով չէք վիրավորի աշակերտների տատիկներին, կարող եք այս ակտիվությունը ձևափոխել հետևյալ կերպ՝ «բացատրեք տատիկին»:

Հասակակիցների գնահատում

Պետք է չմոռանանք, որ հասակակիցների գնահատումը զարգացնող գնահատման հրաշալի գործիք է և ուսուցչից մեծ ջանքեր չի պահանջում: Խնդրեք աշակերտներին, վերանայել մեկը մյուսի տնային առաջադրանքները և սխալ պատասխաններին մեկնաբանություններ (և ոչ միավորներ) տալ: Եթե, այնուամենայնիվ, որոշեք կիրառել միավորներ, ապա դրանց պարտադիր պետք է կցված լինեն մեկնաբանություններ: Մեկնաբանությունը պետք է նկարագրի ոչ միայն այն, թե ինչն է սխալ, այլ նաև աշխատանքի բարելավման ուղիները: Այս ռազմավարությունն ուսուցչի մոտ ավելի լավ պատկերացում կստեղծի այն մասին, թե որքանով լավ են հասկացել աշակերտները նոր նյութը:

Տեխնոլոգիաներ և զարգացնող գնահատում

Կարող եք փորձել նաև հետևյալ ակտիվությունը, որը կխթանի աշակերտների կողմից տեխնոլոգիաների կիրառումը և միաժամանակ կծառայի որպես զարգացնող գնահատման գործիք. Հանձնարարեք աշակերտներին, պատրաստել զովագդ, կապված նոր սովորած հասկացության հետ: Նրանք պետք է կազմեն տեքստ և համապատասխան վիզուալիզացիա՝ նոր նյութն ըմբռնելու համար: Այս ակտիվությունը կօգնի ձեզ, ավելին իմանալ այն մասին, թե ինչ և ինչպես են հասկացել աշակերտները:

Մեկնաբանություն/հետադարձ կապ

Մեկնաբանություն/հետադարձ կապը զարգացնող գնահատման ամենահայտնի և տարածված գործիքն է: Հետազոտողները 600-ից ավելի հետազոտության հիման վրա եզրակացրել են, որ գոյություն ունի խթանող հետադարձ կապ և հետադարձ կապ, որը բացասաբար է անդրադառնում և ուսումը խթանելու փոխարեն հուսահատեցնում է աշակերտին և վատթարացնում ակադեմիական արդյունքը: Նույնիսկ նման կերպ ձևակերպված հետադարձ կապը կարող է տարբեր կերպ ազդել աշակերտի վրա, ով (նրա համար հետադարձ կապը կարևոր է առաջադիմությունը բարելավելու համար) ամեն կերպ փորձում է խուսափել հետադիմությունից: Այդ պատճառով վատ արդյունք ունեցող աշակերտին ուսուցիչը պետք է փորձի այնպես մատուցել հետադարձ կապը, որ այդ արդյունքը չմեկնաբանվի, որպես հետադիմություն: Մյուս կողմից, ուսուցիչը պետք է ցույց տա աշակերտներին, որ ջանքերը և բարելավված արդյունքը միմյանց հետ սերտ կապված են:

Դիտարկումը, որպես զարգացնող գնահատում

Դիտարկումը նույնպես համարվում է զարգացնող գնահատման գործիք: Այդ ժամանակ ուսուցիչը կարող է ընտրել դիտարկման մի քանի օբյեկտ կամ հետևել ողջ դասարանին, սակայն ընտրել կոնրետ թեմա (օր.՝ հաղորդակցություն): Ուսուցիչը կարող է ողջ դասարանի ներկայությամբ մեկնաբանություններ անել կամ անհատաբար խոսել աշակերտների հետ, ամփոփել դիտարկման արդյունքները և կիրառել դրանք՝ ուսում/ուսուցման գործընթացը բարելավելու համար:

Եվ վերջում, ամենակարևորը, որ պետք է հաշվի առնենք, այն է, որ ցանկացած ակտիվություն կամ ռազմավարություն զարգացնող գնահատման գործիք է դառնում միայն այն դեպքում, եթե ուսուցիչը և աշակերտը (բացի նրանից, որ բացահայտվում է աշակերտի առաջընթացը) գտնեն ուղիներ, թե ինչպես պետք է ըմբռնի աշակերտը այս կամ այն հարցը: Համապատասխանաբար, զարգացնող գնահատման գործիքներից և ոչ մեկի կիրառումը չի համարվի արդյունավետ, եթե վերջնական արդյունքը չլինի հարցի/հասկացության խորապես ընկալում/ըմբռնում կամ ունակության յուրացումը:

Ինչպես նշեցինք, ինքներդ կարող եք ստեղծել/առաջարկել զարգացնող գնահատման ակտիվություններ, փորձեք, թե ինչպես է աշխատում այն դասարանում և կիսվեք այլ ուսուցիչների հետ: Դա կլինի հրաշալի հնարավորություն աշակերտների արդյունքները բարելավելու և ուսուցիչների մասնագիտական զարգացմանը նպաստելու համար:

12. Ակտիվությունների անցկացման ընդհանուր հանձնարարականներ

Դասի ծրագրման ընդհանուր սկզբունքները

1. Մոտիվացիա

Աշակերտների մոտիվացիան բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է ստեղծել համապատասխան միջավայր, որի համար հարկավոր է մշակել և պատրաստել զանազան կրթական ռեսուրսներ:

Ռեսուրսները հնարավոր է ընտրել, ըստ հետևյալ չափորոշիչների՝

- անհրաժեշտություն
- մատչելիություն
- պահպանելու ապահովում
- օգնություն

Նախքան ռեսուրս ստեղծելը ուսուցիչը պետք է որոշի՝

- Ո՞րն է իր մշակած ռեսուրսի մեջ այն էականը, որ նպաստելու է աշակերտների մոտիվացիայի բարձրացմանը:
- Ո՞րն է իր մշակած ռեսուրսի մեջ այն էականը, որ ծառայելու է փորձի փոխանակմանը:
- Օգնում է, արդյո՞ք, այս ռեսուրսը սովորածն ավելի լավ ըմբռնելու և ընկալելու հարցում:

Կրթական ռեսուրսները կարող են ստեղծվել տարբեր ճանապարհներով.

- Մատչելի և դպրոցում առկա հնարավոր ռեսուրսների որոնում և կիրառում:
- Կրթական ռեսուրսները կարող է ստեղծել անձամբ ուսուցիչը: Ռեսուրսները ստեղծելիս հնարավոր է և ցանկալի, որ իրականանա համագործակցություն՝ կրթական ռեսուրսների փոխանակման ճանապարհով, ինչպես նույն դպրոցի այլ առարկաներ դասավանդող ուսուցիչների, այնպես էլ այլ դպրոցների մանկավարժների հետ:
- Ռեսուրսը կարող է ստեղծվել նաև աշակերտների կողմից և դառնալ ուսումնական գործընթացի մի մասը: Կրթական ռեսուրսների ստեղծման գործում աշակերտներին հնարավոր է ներգրավել տարբեր ճանապարհներով:

Հանձնարարական. Ուսուցիչը կարող է հանձնարարել աշակերտներին, հավաքել բնական նյութեր այս կամ այն թեմայի վերաբերյալ:

Ուսուցիչը պետք է օգնի յուրաքանչյուր աշակերտին, ստեղծել իր սեփական պորտֆոլիոն (ուսումնական թղթապանակը), ուր կտեղադրի գործնական և տնային բոլոր առաջադրանքները:

2. Ուսուցչի կողմից իրականացված նախնական աշխատանքներ

Ուսուցիչը պետք է հստակ սահմանի դասի նպատակը, ելնելով հիմնական հարցից: Անպայման պետք է հաշվի առնի նախնական գիտելիքները: Ինչպես նաև, պետք է ըմբռնի արդյունքը, որին պատրաստվում է հասնել (տես՝ բովանդակության և նպատակների քարտեզը): Ըստ այդմ, ուսուցիչը պետք է ընտրի ռեսուրսները, ծրագրի ակտիվություններ և սահմանի այդ ակտիվությունների համար անհրաժեշտ ժամանակը:

3. Հարցադրում և խնդրի սահմանում

Դասի սկզբին ուսուցիչը հստակ սահմանում և տեղեկացնում է աշակերտներին դասի նպատակը և ներկայացնում կոնկրետ խնդիրը:

4. Հիմնական և օժանդակ ուսումնական նյութեր

Հարցադրումից և խնդիրը սահմանելուց հետո, ուսուցիչն անցնում է բուն նյութին: Դասը միանգամից կարող է սկսել ակտիվությամբ: Ելնելով տվյալ առարկայի յուրահատկությունից, դասի այս փուլում հատուկ կարևորություն է տրվում նաև քննարկվելիք թեմայի համապատասխան պատկերազարդմանը: Դրա հետ ծանոթացնելուց հետո ուսուցիչը տալիս է ինտերակտիվ հարցեր, ինչով ուղղորդում է աշակերտներին արտահայտել նկարից ստացած առաջին տպավորությունները, նկարագրել տվյալ պատկերը, վերլուծել այն, դատողություններ անել և արտահայտել սեփական կարծիքը տվյալ նկարի մասին: Որպես օժանդակ նյութ ուսուցիչը կարող է օգտագործել CD-ներում առկա տարբեր ռեսուրսներ:

5. Ինքնուրույն աշխատանք

Գրեթե բոլոր թեմաները պարունակում են գործնական աշխատանքներ, որոնք դասի ընթացքում աշակերտը ինքնուրույն, զույգերով կամ խմբերով է կատարում: Ինքնուրույն աշխատանքը կատարվում է կամ նկարչության տեսքում, կամ դասագրքին կցված աշակերտի աշխատանքային տետրում:

Արդյունքում, ուսուցչին հնարավորություն է տրվում ստուգել, թե ինչպես են ընկալել աշակերտները բացատրած նյութը և ինչպես օգտագործեցին այս գիտելիքը գործնականում: Այստեղ պետք է ուշադրություն դարձնել այն հանգամանքին, որ կատարված աշխատանքի որակը հավասար չի կարող լինել, բայց եթե աշակերտը կարողանում է որևէ կերպ, թեկուզ բանավոր մեկնաբանությամբ, ցուցադրել դասի ընթացքում ձեռք բերած գիտելիքը, կարող ենք համարել, որ նպատակն իրագործված է:

6. Վարժություններ

Յուրաքանչյուր դասի վերջում տրված են հարցեր, որոնք ուսուցիչը կարող է առաջադրել դասի ընթացքում ու դրանով ակտիվացնել աշակերտներին, ինչպես նաև ստուգել նոր նյութի յուրացման աստիճանը:

7. Եզրափակիչ փուլում կատարված աշխատանքը

Յուրաքանչյուր թեմատիկ բլոկ եզրափակվում է ամփոփիչ դասով, որը պարունակում է երկու տեսակ առաջադրանք՝ գործնական և թեստային, որոնց միջոցով ստուգվում է ինչպես նյութի յուրացման, այնպես էլ համապատասխան հմտությունների մշակման աստիճանը:

Ուսուցչի ձեռնարկում կան գրեթե բոլոր դասերի սցենարները, սակայն նշենք, որ մենք առաջարկում ենք միայն հավանական սցենարներ, դուք կարող եք ազատ, ըստ ձեր հայեցողության, ծրագրել ցանկացած դաս:

Հաշվի առնելով տարիքային առանձնահատկությունները և ելնելով յուրաքանչյուր դասի յուրահատկությունից, որոշ դեպքերում ուսուցիչն աշակերտներին հանձնարարում է տնային աշխատանք: Ուսուցչի ձեռնարկում որոշ հավանական սցենարներում ներկայացված են տնային աշխատանքներ և հրահանգներ, որոնք ուսուցիչը հանձնարարում է աշակերտներին: Բնականաբար ուսուցիչը կարող է իր հայեցողությամբ որոշ դասերին ավելացնել տնային առաջադրանքներ:

13. Ուսուցչի գրքի գործնական մասը

Աշակերտի գրքի կառուցվածքի հիմնական տարրը գլուխներն են, որոնք բաղկացած են առանձին դասերից: Յուրաքանչյուր գլխում միավորված դասերի թեմաների նպատակն է ուսումնասիրել, ինչպես կերպարվեստի և կիրառական արվեստի հիմնական սկզբունքներն ու տարրերը, այնպես էլ որոշակի տեսական գիտելիքների յուրացումը՝ հաշվի առնելով տարիքային առանձնահատկությունները: Դասերի, այսինքն՝ առանձին թեմաների հերթագայությունը ենթադրում է անցած նյութի յուրացման աստիճանի հայտորոշում, ինչը նոր գիտելիքների և հմտության զարգացման նախապայմանն է: Դասի կառուցման սկզբունքը այս տարիքի աշակերտների համար, հիմնվում է բնական հետաքրքրության առաջացման, արդեն առկա փորձի միջոցով նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու սկզբունքի վրա, ինչն աշակերտի համար ուսման մոտիվացիան բարձրացնելու լավագույն միջոցն է: Դասի ընթացքում տեղի է ունենում նյութի յուրացման մշտական ստուգում/ գնահատում (անհրաժեշտության դեպքում, տեղի է ունենում արդյունքի ուղղում, ինչը նկարագրված է հավանական սցենարներում): Յուրաքանչյուր գլխի վերջում ամփոփիչ դասի միջոցով տեղի է ունենում ամբողջ գլխի նյութի ամփոփում և ամփոփիչ աշխատանքների գնահատում (գործնական աշխատանք, թեստ, տեսական աշխատանք): Ուսուցչի գրքում (ձեռնարկում) հավելյալ կերպով տրված են աշակերտի ինքնագնահատման աղյուսակների նմուշներ, որոնցով աշակերտն անձամբ կարողանում է գիտակցել ստացած արդյունքները, ամրագրել թերությունները/ դժվարությունները/ խնդիրները: Աշակերտի գրքի յուրաքանչյուր գլխում ուսումնասիրվող նյութը տրված է նախնական գիտելիքից և փորձից ելնելով, ինչպես նաև սերտ կապով՝ դպրոցական այլ առարկաների հետ (բնագիտություն, վրաց լեզու, աշխարհագրություն, պատմություն և այլն): Նոր գիտելիքների ձեռք բերման և հմտությունների մշակման կայուն հեղափոխություն է թեմատիկայի կապը առօրյա կյանքի հետ՝ աշակերտի գործնական փորձով: Գիտելիքի ամրապնդման և գնահատման մեխանիզմներից մեկը տարբեր տեսակի թեստային աշխատանքներն են (տեսողական թեստ, տեսական թեստ, խառը թեստեր), որոնք ամբողջական տեսքով ներկայացված են Ուսուցչի գրքում:

Գործնական մասում ներկայացված են Ուսուցչի գրքի Առաջին գլխի բոլոր դասերի 18 հավանական սցենարները, իսկ հաջորդող չորս գլուխներից՝ 9 սցենար: Հավանական սցենարներն ընտրված են այնպես, որ ներկայացված լինեն բոլոր տիպի դասերը գնահատման սեփական մեխանիզմներով և գործիքներով՝ հանձնարարություններ, ինտերակտիվ, քննարկումներ և այլն: Ուսուցչի գրքում ներկայացված են բոլոր դասերի թեմաները, նպատակը և ուսման արդյունքի կապը ԱՌԴ-ի չափորոշչի արդյունքի հետ կոնկրետ ստուգիչը նշելով: Յուրաքանչյուր դասում նշված են դասի կազմակերպման ձևերը և համապատասխան ռեսուրսները: Հավանական սցենարներում մանրամասն ներկայացված են ակտիվությունները և յուրաքանչյուր ակտիվության կապը, ազգային ուսումնական պլանի արդյունքի հետ, մատնանշելով կոնկրետ դասաժամը: Յուրաքանչյուր դասի հետ առկա են գնահատման ձևը և գնահատման չափորոշիչները, հանձնարարականներ (հիմնականում ուսանում/ ուսուցման տարբեր ռազմավարությունները մատնանշելով), ցուցումներ և տերմինների բացատրություն: Տարբեր տեսակի առաջադրանքները (տնային և դասարանային հանձնարարություններ, դպրոցական քննարկումներ, ինտերակտիվ և այլն) կենտրոնացված են տարբեր կարողություններ և կրթական կարիքներ ունեցող աշակերտների վրա: Ուսուցչին տրվում է հանձնարարական ակտիվություններ, ինչպես առաջադրանքը բարդացնելու, այնպես էլ պարզեցնելու տեսքով: Ուսուցչի գրքում (դասի սցենարներում) տրված է դասարանային և տնային աշխատանքների գործնական և տեսական աշխատանք) գնահատման չափորոշիչներ, ինչպես նաև ամփոփիչ առաջադրանքների գնահատման աղյուսակներ, նախատեսելով առաջադրանքի կոնկրետ տիպը: Սցենարների հանձնարարական մասում առաջարկված են տնային աշխատանքները կատարելու տարբեր ձևեր և ռազմավարություններ:

Բավական ընդգրկուն են լրացուցիչ տպագիր, էլեկտրոնային ռեսուրսները (նպատակայնորեն ընտրված էլեկտրոնային ռեսուրսները կներբեռնվեն հրատարակչության վեբ-կայքում, ինչպես նաև

դասագրքում քննարկված յուրաքանչյուր թեմայի վերաբերյալ՝ դարաշրջան, մշակույթ, նկարչական տեխնիկա, ստեղծագործող, երկ և այլն):

Ուսուցչի գրքում ներկայացված են նաև անկախ նախագծերի իրականացման հիմնական չափորոշիչները՝ նպատակը, արդյունքը և կապը ազգային ուսումնական պլանի արդյունքի հետ, կազմակերպման ձևը, անհրաժեշտ ռեսուրսները, հանձնարարականները: Բազմազան են տարբեր տիպի թեստային վարժությունների նմուշները: Այսպիսով, Ուսուցչի գիրքը գործնական տեսանկյունից Աշակերտի գրքին մեթոդոլոգիական աջակցություն է ցուցաբերում և ուսուցչին հնարավորություն տալիս օգտվել գրքի հեղինակների կողմից առաջարկված հավանական սցենարներից, միաժամանակ՝ տալիս է անհրաժեշտ ազատություն վարել դասավանդման գործընթացը ստեղծագործական մոտեցմամբ և դասարանի իրական անհրաժեշտություններից ելնելով:

14. Ուսուցչի գրքի եզրափակիչ մասը

Աշակերտի գրքում յուրաքանչյուր դաս ինտերակտիվ բնույթ է կրում, դասի հիմնական մասը հատկացվում է ինտերակտիվ հարցերին, որոնք ուսուցչին հնարավորություն են տալիս ստուգել ինչպես անցած կյուրթի յուրացման որակը, այնպես էլ ընդհանուր գիտելիքները (ինտեգրումը այլ առարկաների հետ, կապը կենցաղային փորձի հետ), միաժամանակ աշակերտի համար ներկայացվում է որոշակի ասպարեզ, սեփական միտքը և կարծիքը ազատ արտահայտելու համար: Ուսուցչի գրքի գործնական մասում, ինտերակտիվի պատասխանները հավանական սցենարներում և յուրաքանչյուր դասում ներկայացված են հապավումներով ՊԻՅ՝ պատասխան ինտերակտիվի հարցին:

Գիտելիքները հարստացնելու և խորացնելու նպատակով գրքում ուսուցչի համար տրված են հավելյալ տեղեկություններ՝ ՅՏՈՒ, որոնց ուսուցիչն, ըստ իր հայեցողության, դասի ընթացքի որոշակի հատվածում ծանոթացնում է աշակերտներին: Գրքին կցված է օտար բառերի և տերմինների բառարան:

15. Ուսուցչի գրքի հետ կապված ցուցումներ

1. Ուսուցչի գրքում սահմանված են յուրաքանչյուր դասի նպատակը, գնահատումը, դասի համար անհրաժեշտ ռեսուրսները, աշխատանքի ձևը և դասի արդյունքները, տերմիններ, գնահատման ձև և չափանիշներ, ցուցումներ, հանձնարարականներ:

2. Ուսուցչի գրքում տրված է 27 դասի հավանական սցենար և բոլոր այլ դասերի նպատակը, արդյունքը՝ կոնկրետ ստուգիչի նշումով, աշխատանքի ձևը, ռեսուրսը, գնահատման ձևը և չափանիշները, տերմինները, ցուցումներն ու հանձնարարականները: Ինչպես նաև էլեկտրոնային ուղիներով ներկայացված տարբեր տիպի հավելյալ նյութեր:

3. Կարևոր է, որ ուսուցիչը դասի ծրագրման ժամանակ հաշվի առնի նախնական գիտելիքները, այսինքն ուսուցիչը նախապես պետք է պատրաստի այն հարցերը, որոնց միջոցով կդրսևորվեն կոնկրետ հարցի հետ կապված արդեն անցած կյուրթի գիտելիքները, ինչպես նաև նախորդ ժամանակահատվածում մշակված հմտությունները: Հենց սա է այն հիմքը, որի վրա ուսուցիչը հետագայում պետք է կառուցի նոր կյուրթ և աշակերտի մոտ զարգացնի համապատասխան գործնական հմտություններ:

4. Կարևոր է նաև այն, որ յուրաքանչյուր դասի վերջում աշակերտները կարգավորեն իրենց դասասենյակը, որպեսզի ուսումնական գործընթացն ընթանա մաքուր միջավայրում: Աշակերտների աշխատանքի միջավայրը՝ նստարանները, դասարանը, պետք է մշտապես մաքուր լինեն: Ուսուցիչը պետք է ուշադրություն դարձնի այդ սովորույթի զարգացմանը և հարկ եղած դեպքում հիշեցնի տվյալ պարտականության մասին:

5. Ուսուցիչը պետք է աշակերտների մեջ սերմանի և՛ սեփական, և՛ ուրիշի աշխատանքներին նուրբ և զգուշությամբ վերաբերվելու մշակույթը:

6. Դասի սցենարներում յուրաքանչյուր ակտիվության ժամանակը պայմանական է: Ուսուցիչն, ըստ իր հայեցողության, կարող է փոխել յուրաքանչյուր ակտիվության տևողությունը: Եթե ուսուցիչը նպատակահարմար համարի, որ գործնական աշխատանքին պետք է հատկացնել ավելի շատ ժամանակ և շնորհանդեսի համար ժամանակ չի մնում, ապա կարող է այն տեղափոխել հաջորդ դաս:

16. Դասերի հնարավոր սցենարներ

Աշակերտի գրքի բովանդակությունը.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ինչպե՞ս օգտվենք գրքից 5

ԳԼՈՒՄ I

1. Մաղթում ենք բարի ճամփորդություն ...	6
2. Ամստերդամ	8
3. Հոլանդական բնակար	10
4. Հոլանդական նկարչություն	12
5. Քաղաքի արտացոլքը ջրում	14
6. Քաղաքի զինանշանն ու կարգախոսը ...	15
7. Մադրիդ	16
8. Մադրիդ՝ ֆուտբոլի քաղաք	18
9. Փողոցի ցուցանակ	20
10. Գուելի զբոսայգի	22
11. Երազանքի այգի	24
12. Աթենք	26
13. Ֆյուգեր (հողմացույց)	28
14. Հունական սափորներ	30
15. Նկարագարդենք սպասքը	31
16. Մեծ քաղաքների բակերը	32
17. Երազանքի տան պատուհանը	33
18. Ճամփորդություն արվեստի աշխարհում I	34

ԳԼՈՒՄ II

19. Ստամբուլ	36
20. Նկարագարդ պատմական փաստ	38
21. Քրիստոնեական և իսլամական Ստամբուլ	40
22. Չարդանախշ	42
24. Ինչպե՞ս են նկարում անձրևը	46
25. Անգլիական գրքի գծանկարչությունը ..	48
26. Պատկերագարդ գիրք	50
27. Ամանորյա տոնածառ	52
28. Մցխեթա	54
29. Վրաստանի բերդ-ամրոցները	56
30. Վրացական արվեստ	58
31. Վրացական չուքուրթմա (զարդաքանդակ)	60
32. Վրացական նկարչությունը	62
33. Հրավիրատոմս	64
34. Ճամփորդություն արվեստի աշխարհում II	66

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԳԼՈՒՄ III

35. Փարիզ	4
36. Կետիկներով նկարչություն	6
37. Երկրաչափական սատյուրմորտ	8
38. Տարածություն հարթության վրա	10
39. Բարձր նորածնության մայրաքաղաք .	12
40. Նոր արվեստի մայրաքաղաք	14
41. Կահիրե	16
42. Եգիպտական հուշանվերներ	18
43. Կախարդական գորգ	19
44. Հին Եգիպտոսի արվեստը	20
45. Դիմանկար	22
46. Իմ հարազատի դիմանկարը	23
47. Հռոմ	24
48. Նատյուրմորտ	26
49. Վերածննդի (Ռենեսանսի) նկարչություն	28
50. Ինքնատիպ նվեր	30
51. Ճամփորդություն արվեստի աշխարհում III	32

ԳԼՈՒՄ IV

52. Երկնաքերերի քաղաք	34
53. Ժամանակակից արվեստ	36
54. Աբստրակցիոնիստներ	38
55. Ձմեռը Նյու Յորքում	40
56. Բեռլին	42
57. Բեռլինի պատը	44
58. Էքսպրեսիոնիստներ	46
59. Կենդանաբանական այգի	48
60. Հյուսիսի մայրաքաղաք	50
61. Սև տուշ	52
62. Գունավոր տուշ	53
63. Թուղթ	54
64. Վերից տեսանելի աշխարհ	56
65. Ճամփորդություն արվեստի աշխարհում IV	58

Նախագիծ I: Մի գլուխգործոցի

պատմություն .....

Նախագիծ II: Թատրոնի
կախարդական աշխարհը .....

Ամփոփիչ դաս – 1 .....

Ամփոփիչ դաս – 2 .....

Ամփոփիչ դաս – 3 .....

Ամփոփիչ դաս – 4 .....

ԲԱՌԱՐԱՆ .....

1. Մաղթում ենք բարի ճամփորդություն

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք տարբեր մշակույթների ինքնակայությունը որոշելու ունակությունը, արվեստի հուշարձանների համաձայն այս կամ այն երկրի մշակույթը ճանաչելու ունակություն-կարողությունը, արթնացնենք երևակայությունը և պատկերացմամբ ճանապարհորդելու ունակությունը: Ամրապնդենք փաստարկված դատողության ունակությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

Ուս. պլան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման պատճառները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարները և խոսում դրանց բնավորության մասին:

Դասի ընթացք

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք դասագրքի սկզբունքի հետ, աշակերտի մոտ զարգացնենք տարբեր մշակույթների ինքնակայությունը որոշելու ունակությունը, արվեստի հուշարձանների համաձայն այս կամ այն երկրի մշակույթը ճանաչելու ունակություն-կարողությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու համար:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման պատճառները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարները և խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ժամանակ. 20 րոպե

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով
Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ կամ քարտ, գրիչ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսումնական տարվա սկզբին ուսուցիչը գրուցում է աշակերտների հետ այն մասին, թե ինչ պետք է սովորեն նրանք արվեստի դասերին, ծանոթացնում նրանց նոր դասագրքի հետ և բացատրում, որ իրենց երևակայական ճամփորդություն է սպասում աշխարհի տարբեր երկրներ: Դիմում է աշակերտներին հետևյալ հարցով՝ «Սիրո՞ւմ եք ճամփորդել»: Չավանաբար, աշակերտները կվստահեցնեն, որ իսկապես սիրում են ճամփորդել: Ուսուցիչը խնդրում է նրանց թվարկել, թե որտե՞ղ են եղել ծննդավայրից բացի՝ Վրաստանում կամ նրա սահմաններից դուրս: Աշակերտները պատասխանում են հարցին, պատմում իրենց ճամփորդության մասին: Նրանցից յուրաքանչյուրին ուսուցիչը խնդրում է նկարագրել, թե հետաքրքիր ի՞նչ են տեսել այնտեղ, որ չէին տեսել առ այժմ:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտների պատասխանները տարաբնույթ են, ոմանք բնությունն են նկարագրում, ոմանք էլ ուշադրությունը սևեռում են պատմական հուշարձանների վրա: Դասարանը հետաքրքրությամբ լսում է նրանց պատմածը:

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը խոսում է այն մասին, որ ցանկացած ճամփորդություն կապված է նոր տպավորությունների, նոր տեղեկատվական հոսքի հետ: Այս ամենը հոգեպես հարստացնում է մարդուն, զարգացնում նրա լայն մտահորիզոնն ու պատկերացումը: Այնուհետև նա խնդրում է աշակերտներին թղթի կամ հատուկ քարտի վրա շարադրել այն երկրները կամ քաղաքները, ուր ցանկանում են այցելել: Ինչպես նաև նշել, թե ի՞նչ են ցանկանում տեսնել ընտրած վայրում: Դասարանային առաջադրանքը կատարելուց հետո, ուսուցիչը հավաքում է ստորագրած քարտերը՝ ուսումնական տարվա ընթացքում աշակերտները, հավանաբար, կճամփորդեն իրենց նշված երկրներում և յուրաքանչյուր աշակերտին հնարավորություն կընձեռնվի գրել քարտի վրա, թե ինչ տեղեկություններ է ձեռք բերել երևակայական ճամփորդության ընթացքում, ինչ նոր բան է սովորել և ինչ

տպավորություններ ստացել ճամփորդությունից հետո:

Դասի հաջորդ հատվածում ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին ուշադիր ուսումնասիրել դասագրքում ներկայացված պատկերագրողումները: Նա բաժանում է աշակերտներին զուգերի և մատնանշում այն պատկերագրողման համարը, որի համաձայն պետք է գուշակեն քաղաքը: Լուսանկարների վրա ներկայացված են հեշտությամբ ճանաչելի արվեստի նմուշներ, որոնցից յուրաքանչյուրը սեփական երկրի խորհրդանիշ է համարվում:

Պ.Ի.Չ. 1. Զարթիս դեդա (Մայր Վրաստան)-
Թբիլիսի 2. Պիզայի աշտարակ-Իտալիա, քաղաք
Պիզա 3. Ակրոպոլիս-Յունաստան, քաղաք
Աթենք 4. Սվետիցխովելի-Վրաստան, քաղաք
Սցխեթա 5. Էյֆելյան աշտարակ-Ֆրանսիա,
քաղաք Փարիզ 6. Բիգ Բեն- Անգլիա, քաղաք
Լոնդոն 7. Կոլիզեոմ-Իտալիա, քաղաք Յոնոմ 8.
Երկնաքերեր –Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ,
քաղաք Նյու Յորք 9. Սիդնեյի օպերա-
Ավստրալիա, քաղաք Սիդնեյ:

Աշակերտի ակտիվություն. Չույգերը հերթականությամբ անվանում են քաղաքն ու այն հուշարձանը, որը ճանաչել են: Չնարավոր է աշակերտները չկարողանան ճանաչել քաղաքը կամ երկիրը բոլոր լուսանկարների համաձայն: Ուսուցիչը խոսում է նրանց հետ այն մասին, որ դասագիրքը կօգնի նրանց ճանաչել այս և բազմաթիվ երկրներ: Նա պատմում է աշակերտներին, որ այս կամ այն երկրի մասին ամենից ստույգ տեղեկություններ հաղորդում են տվյալ երկրի ծես-սովորույթները, ավանդույթները, մշակույթը և արվեստը: Գամփորդությունը արդյունավետ և տպավորիչ դարձնելու համար, նախքան ճամփորդելը պետք է ունենաս որոշակի պատկերացում այն մասին, թե ուր ես գնում և ինչ ես տեսնելու այնտեղ: Եվ հենց այդ առումով դասագիրքը նպաստավոր դերակատարություն կունենա:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք դատողության ունակությունը, տարբեր մշակույթներին բնորոշ հատկանիշները ճանաչելու ունակություն-կարողությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա

կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման պատճառները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարները և խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 25 րոպե

Ռեսուրս. թուղթ, գրիչ

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչն առաջարկում է յուրօրինակ զվարճալի իրավիճակային խաղ՝ աշակերտները պատրաստվում են ճամփորդության: Նրանք թվարկում են այն իրերը, որոնք իրենց կարծիքով անհրաժեշտ են այդ ճամփորդության համար: Յուրաքանչյուր աշակերտ նախանշված ժամանակի ընթացքում կազմում է անհրաժեշտ իրերի ցուցակ, այնուհետև ներկայացնում դրանք դասարանին: Այդ ցուցակում կարող են լինել այնպիսի իրեր, ինչպիսիք են օրինակ, կողմնացույցը՝ ջուռալիներում և անապատներում ճանապարհորդելիս, արևային ակնոցն ու գլխարկը՝ հարավային երկրների համար և այլն: Ուսուցիչը խորհուրդ է տալիս նրանց անպայման ունենալ լուսանկարչական սարք՝ տեսարժանությունները նկարելու համար, ինչպես նաև ծոցատետր և գրիչ, ըստ ցանկության, իրենց տպավորությունները գրառելու կամ հուշարձանները նկարելու համար: Օգտակար խորհուրդ է նաև թանգարանները կամ մշակութային հուշարձանները ուսումնասիրելիս ձեռք բերել քարտացուցակ

կամ բուկլետ, որտեղ հուշարձանների մասին անհրաժեշտ տեղեկություններ են ներկայացված:

Այսպիսով, «սպառազեն» ճամփորդը ժամանակն իզուր չի վատնի և նոր ու լի տպավորություններով կվերադառնա հայրենիք:

Դասի ավարտին ուսուցիչն աշակերտներին տնային առաջադրանք է հանձնարարում: Աշակերտը պետք է անվանի մի քաղաք, ուր ցանկանում է ճամփորդել ամենից շատ, պետք է ձեռք բերի տեղեկություններ այդ քաղաքի մասին և հիմնավորի, թե ինչո՞վ է պայմանավորված այդ ընտրությունը: Առաջադրանքը կատարվում է գրավոր և հաջորդ դասին յուրաքանչյուր աշակերտ դասարանին ներկայացնում է իր ընտրությունը:

Տերմիններ՝ օրիգինալ (լատ. Originalis սկզբնագիր) – բնօրինակ:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. տարբեր մշակույթների ինքնակայությունը ճանաչելու, արվեստի գործի համաձայն այս կամ այն մշակույթը բնութագրելու ունակություններ: Զննարկման և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություն-կարողություններ:

2. Ամստերդամ

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք երևակայությունը, ծանոթացնենք հուլանդական ճարտարապետության և մշակույթի տիպային հուշարձաններին: Մշակենք նյութական մշակույթի հուշարձաններն ինքնուրույն վերլուծելու և եզրակացություններ անելու ունակությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Սեփական հետաքրքրությունների և փորձի հիման վրա աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված կիրառել կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները՝ մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար:

Ստուգիչ

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները,

օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարհկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

- Մտահղացումը փոխանցելու

Նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի հարթության վրա բաշխում) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Հանձնարարածն առավելագույնս իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում փորձեր՝ օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Հիմնական բնութագրիչների համաձայն ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի

Նմուշներ և քննարկում, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման պատճառները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնելը հոլանդական մշակույթի բնորոշ հատկանիշները ճանաչելու ունակությունը, զարգացնելը գծանկարչական նյութի կիրառմամբ աշխատանք ստեղծելու հմտություն՝ ամրագրելով բնորոշ մանրամասները:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման պատճառները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Ժամանակ. 20 րոպե

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս՝ դասագիրք, համաշխարհային քաղաքական քարտեզ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ակտիվություն I

Ուսուցչի ակտիվություն. Աշխարհի չքնաղ քաղաքներ ճամփորդությունը սկսում է Ամստերդամից: Ուսուցիչը խոսում է այն մասին, որ Ամստերդամը Եվրոպայի փոքր երկրներից մեկի՝ Նիդերլանդների մայրաքաղաքն է: «Գիտե՞ք արդյո՞ք, թե ինչպես է կոչվում այս երկիրը այլ կերպ», - հարցնում է նա աշակերտներին: Հնարավոր է աշակերտները իմանան, որ այդ երկիրը Հոլանդիան է: Այնուհետև պետք է խոսվի Հոլանդիայի աշխարհագրական դիրքի մասին: Աշակերտները ինքնուրույն կամ ուսուցչի օգնությամբ քարտեզի վրա գտնում են Հոլանդիան և նրա մայրաքաղաքը:

Ուսուցիչն ու աշակերտները միասին ծանոթանում են դասի առաջին պարագրաֆին, որտեղ ներկայացված է քաղաքի հիմնադրման հետ կապված լեգենդը: Ուսուցիչը բացատրում է նրանց նոր բառի նշանակությունը, որը ներկայացված է գունավոր տարածքում:

Դասի տեքստում գունավոր տարածքում տրված է լրացուցիչ տեղեկություն «Ամստերդամի կարգախոսը, դրոշն ու զինանշանը»: Աշակերտները ծանոթանում են դրանց: Ուսուցիչը հարցնում է աշակերտներին, թե նրանց կարծիքով ինչ նշանակություն ունի կարգախոսի և զինանշանի առկայությունը: Աշակերտների պատասխանները տարբեր կարող են լինել, սակայն կարևոր է, որ նրանք ստույգ հասկանան, թե ինչու են ընտրում կարգախոս և ինչ է այն արտահայտելու: Լրացուցիչ տեղեկատվությանը ծանոթանալիս ուսուցիչը հիշեցնում է աշակերտներին, որ երկրորդ Համաշխարհային պատերազմն ընթանում էր 1941-1945 թվականներին, որտեղ Հոլանդիան, այնպես ինչպես Եվրոպայի բազմաթիվ երկրներ պայքարում էր նացիստական Գերմանիայի դեմ: Այսպիսով, Ամստերդամի կարգախոս դարձած բառերը արտահայտում են բոլոր հոլանդացիների հոգու պոռթկումը: Դասը շարունակվում է տիպիկ հոլանդական տների և փողոցների քննարկմամբ: Աշակերտները ծանոթանում են Լուսանկարներին և ուսուցիչը խնդրում է նրանց նկարագրել դրանք: Անթիվ պատուհաններով լի նեղ ճակատները նկարագրելիս ուսուցիչն առաջադրում է հետևյալ ինտերակտիվ հարցերը:

Պ.Ի.Հ. Աշակերտները քննարկում են, որ տները հողի պակասության պատճառով խիտ են դասավորված, փողոց են նայում նրանց նեղ ճակատները, իսկ շենքի հիմնական մասը գտնվում է ճակատի հետևում՝ բակի խորքում: Պատուհաններից շատերը լուսավորվածության, արևային լույսի պակասն են լրացնում: Այդ պատճառով էլ հոլանդական տների ծածկափեղկերը միշտ բաց են:

Ուսուցիչը հարցնում է աշակերտներին, թե աշխարհում ջրանցքներով լի ուրիշ ի՞նչ քաղաք է հայտնի: Հավանաբար աշակերտները հեշտությամբ կարող են կռահել, որ այդ քաղաքը Վենետիկն է և հենց այդ է պատճառը, որ Ամստերդամն անվանում են Հյուսիսային Վենետիկ:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնելը մտահղացմանը համապատասխան նկարչական նյութի ընտրության և հոլանդական մշակույթին բնորոշ տարրերը պատկերելու ունակություն-կարողությունը: Ամրապնդելը տեղեկությունն ինքնուրույն ձեռք բերելու հմտությունը:

Ակտիվության արդյունք: Ուս.պլան.VI.1. Սեփական հետաքրքրությունների և փորձի հիման վրա աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված կիրառել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:
- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիայի բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարհիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհը, առարկաներ և այլն):
- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):
- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և

ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի հարթության վրա բաշխում) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր կիրառելով տարբեր նյութեր, տեխնիկաներ՝ տրվածն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու նպատակով:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք՝ տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 25 րոպե

Ռեսուրս՝ թուղթ, գծանկարչական նկարչական նյութ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ոսուցչի ակտիվություն. Դասի

վերջին հատվածը հատկացվում է տիպիկ հոլանդական կառույցին, հողմաղացին և դրա գործառնություններին ծանոթությանը: Անշուշտ, նման հողմաղացներ կան նաև աշխարհի այլ երկրներում, սակայն հոլանդացիները հավանաբար ամենից լավ են կիրառել հողմաղացի հնարավորությունները և դրանով է բացատրվում այն, որ հազվադեպ է հանդիպում հին հոլանդական բնանկար, որի վրա պատկերված չլինի մեկ կամ մի քանի հողմաղաց:

Դասի ավարտին աշակերտները ստանում են առաջադրանք՝ արագ ուրվապատկերի

շնորհիվ ներկայացնել հոլանդական հողմաղացի պատկերը: Աշակերտները պետք է օգտագործեն ցանկացած նկարչական նյութ և ստացած տեղեկությունների հիման վրա ստեղծեն հողմաղացի գծանկարչական պատկերը՝ բնորոշ դետալներով: Աշակերտները պետք է փորձեն նկարել հողմաղացը Զոլանդիային բնորոշ միջավայրում:

Տնային առաջադրանք. դասի ավարտին ուսուցիչն աշակերտներին առաջարկում է տնային առաջադրանքի երկու թեմա: 1. Հայտնի է, որ Ամստերդամում կան բազմաթիվ այլ տեսարժանություններ, այդ թվում Վինսենթ Վան Գոգի թանգարանը: Աշակերտները պետք է ձեռք բերեն տեղեկություններ այդ թանգարանի և Վան Գոգի կտավների մասին և ցանկալի ձևով ներկայացնեն դասարանին: 2. Համապատասխան գրականության կամ համացանցի միջոցով աշակերտները պետք է ձեռք բերեն որևէ այլ քաղաքի դրոշ և գինանշան, այլ հետաքրքիր տեղեկություններ և ներկայացնեն ցուցատախտակի վրա:

Տերմիններ. Ամբարտակ - հատուկ շինություն, պատնեշ, ջրի հեղեղումներից պաշտպանվելու համար:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Հափանիչներ. տարբեր մշակույթների ինքնակայությունը ճանաչելու, արվեստի գործի համաձայն այս կամ այն մշակույթը բնութագրելու ունակություններ: Ըննարկման և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություն-կարողություններ:

3. Հոլանդական բնանկար

Դասի նպատակ. Նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տիպային հոլանդական բնանկարին բնորոշ նշանները ճանաչելու հմտություն, զարգացնենք տրված թեմայով ջրաներկերով բնանկար ստեղծելու ունակությունները, աշխատանքի փուլերը ծրագրելու և դրանք հաջորդականությամբ կատարելու կարողությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. **Սեփական հետաքրքրությունների և փորձի հիման վրա աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված կիրառել կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները՝ մտահղացումը,**

գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների մասին և այլն:

• խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչպիսի՞ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների աշխատանքներում և արտահայտել իր կարծիքը դրանց մասին (հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում):

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ.

Աշակերտին ծանոթացնենք Հոլանդիայի և տիպիկ հոլանդական բնանկարի մասին տեղեկություններին:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում

Է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Ժամանակ. 15 րոպե
Աշխատանքի ձև. անհատական
Ռեսուրս. դասագիրք

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը ծանոթացնում է աշակերտներին դասագրքում ներկայացված Յուլիանոսի բնության և տիպիկ հուլանդական բնակարի մասին տեղեկատվությանը և տեսողական նյութին: Նա ուշադրությունը կենտրոնացնում է տարածությունը փոխանցելու հնարների, ինչպես նաև տիպիկ հուլանդական բնության տեսարանից առաջացած տրամադրության և այն գեղարվեստական միջոցների վրա, որոնցով հուլանդացի նկարիչները կարողանում են հասնել այդ տպավորությանը: Աշակերտները ծանոթանում են նյութին, քննարկում են, հարցեր են հղում իրենց հետաքրքրող հարցերի շուրջ: Ուսուցիչը խնդրում է նրանց պատրաստվել գործնական աշխատանք կատարելու համար:

Ակտիվություն II

Ակտիվության արդյունք. Աշակերտի մոտ մշակենք ջրաներկի տեխնիկայով հուլանդական բնակար ստեղծելու ունակություն-կարողություն:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Սեփական հետաքրքրությունների և փորձի հիման վրա աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված կիրառել կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները՝ մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և հարևան գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա՝ կիրառելով դրանք սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնակար, կենցաղային ժանր):

Աշխատանքի ձև. անհատական
Ժամանակ. 20 րոպե

Ռեսուրս. հատուկ ջրաներկի նկարչական կամ սովորական թուղթ, ջրաներկ, վրձին, ջրաման, անձեռոցիկներ, սպունգ, բամբակ, մատիտ, ռետին:

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ծանոթանում են ջրաներկով աշխատելու փուլերին, որոնք ներկայացված են դասագրքում, որից հետո սկսում են կատարել դասարանային առաջադրանքը:

Ուսուցիչը հետևում է նրանց և ցուցումներ տալիս տեխնիկապես հագեցած աշխատանք ստեղծելու համար: Աշակերտները նախատեսում են ուսուցչի խորհուրդներն ու ցուցումները: Աշխատանքն ավարտելուց հետո, սպասում են, որ այն չորանա և կարգավորում են աշխատատեղը:

Ակտիվություն III

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք աշխատանքը ներկայացնելու, աշխատանքի մասին խոսելու, տերմիններն իմաստավորված օգտագործելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա

ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառված սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների մասին և այլն:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների աշխատանքներում և արտահայտել իր կարծիքը դրանց մասին (հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում):

Ժամանակ.10 րոպե

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասարանում կատարված աշխատանքներ

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Աշակերտները ներկայացնում են իրենց աշխատանքը, խոսում ջրաներկի տեխնիկայի մասին, որով կատարել են այն: Մատնանշում են հուլանդական բնանկարին բնորոշ նշանները, նշում, թե ինչպես են փոխանցել տարածությունը և ինչ սկզբունք են կիրառել կոմպոզիցիան կառուցելիս: Գնահատում են համադասարանցիների աշխատանքները:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. տրված թեմայով բնանկար ստեղծելու ունակություն, ջրաներկի տեխնիկայի յուրահատուկ հատկությունների իմացություն և կիրառելու հմտություն, աշխատանքը փուլ առ փուլ կատարելու հմտություններ:

4. Հոլանդական նկարչություն

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք գեղարվեստական երկերը վերլուծելու, դրանում սոցիալական և պատմական համատեքստը ճանաչելու ունակությունը, ամրապնդենք մանրամասների համաձայն այս կամ այն ժանրը և մշակույթը նույնականացնելու, վերլուծելու և գնահատելու ունակությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գուլագո) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք արվեստի գործի (հուլանդական նկարչության նմուշների) ոճական նշանները, բնորոշ տարրերը ճանաչելու, գեղարվեստական ստեղծագործությունը վերլուծելու և կոնկրետ դարաշրջանի/մշակույթի հետ այն կապակցելու ունակությունները:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների

արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Ժամանակ. 20 րոպե

Աշխատանքի ձև. անհատական կամ զույգերով (ուսուցչի հայեցողությամբ)

Ռեսուրս. դասագիրք, էլեկտրոնային ռեսուրս

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Ուսուցչի և աշակերտների

ակտիվություն. Դասը նվիրվում է XVII դարի հոլանդական նկարչության տիպային աշխատանքների հետ ծանոթանալուն, դրանց վերլուծությանն ու ինտերակտիվ կյուբերին: Ուսուցիչը դասագրքի միջոցով աշակերտներին ծանոթացնում է հոլանդական նկարչության նմուշների հետ, խոսում այն մասին, թե որքան հարուստ ավանդույթներ և ինչ հիմնական առանձնահատկություններ ունի XVII դարի գեղանկարչությունը: Այնուհետև նա իր հայեցողությամբ (դասարանի թվաքանակից ելնելով) առաջարկում է աշակերտներին ինտերակտիվ ռեժիմում անհատական կամ զույգերով աշխատել ներկայացված պատկերազարդումների շուրջ:

Դասագրքում առաջին պատկերազարդման վրա ներկայացված է Յան Վերմեերի բավական հայտնի «Երաժշտության դասը» նկարը: Աշակերտը/աշակերտների զույգը ծանոթանում է պատկերազարդմանը և մեկնաբանությանը/ինտերակտիվ հարցերին, որոնք ներկայացված են տվյալ աշխատանքին կից: Ուսուցիչը սահմանում է ժամանակը (հավանաբար 5 րոպե), որի ընթացքում դասարանը կատարում է առաջարկած աշխատանքը: Աշակերտները քննարկում են Վերմեերի նկարը: Կարևորն այն է, որ աշակերտներն իրենց մեկնաբանությունն են առաջարկում համադասարանցիներին, այն մասին, թե ով է նկարի վրա պատկերված

տղամարդը: Միգուցե վերջինս լինի երաժշտության ուսուցիչ, ով հետևում է դասի ընթացքին:

Հաջորդ ակտիվության թեման Վերմեերի «Նկարչի արվեստանոցը» նկարն է: Աշակերտները ծանոթանում են կարճ մեկնաբանություններին և 2-3 րոպե անց արտահայտում իրենց կարծիքները նկարի կոմպոզիցիոն կառուցվածքի սկզբունքների մասին: Ինտերակտիվ հարցը վերաբերում է նկարի վրա պատկերված վարագույրի դերին: Ենթադրաբար, աշակերտները նշում են, որ նկարի հարթությունն ամբողջությամբ լրացված է արվեստանոցի ինտերիերի պատկերով, իսկ ձախ ծայրում մի կողմ քաշած վարագույրի հատվածը յուրօրինակ թատերական վարագույրի դեր է կատարում: Բացի այդ կարևոր է, որ գործողությունը կատարվում է նկարի խորքում: Մոլբերտի մոտ նստած նկարիչը հանդիսատեսին մեջքով է ներկայացված, ինչն ուժեղացնում է պատահաբար տեսած կադրի տպավորությունը: Ուսուցիչն առաջարկում է աշակերտներին դատողություններ անել, ինչպես կոմպոզիցիան կառուցելու սկզբունքի, այնպես էլ նկարի կոլորիտի՝ այն գույների մասին, որոնք կիրառում է նկարիչը իմաստային շեշտ դնելու նպատակով:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Հղկել աշակերտի դիտարկելու և արվեստի գործը մեկնաբանելու ունակությունը:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք

է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 25 րոպե

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Դասի հետևյալ հատվածը նվիրված է հաջորդ երեք պատկերագրողումների քննարկմանը և վերլուծությանը: Աշխատանքի նպատակն է ներկայացված գործերի մասին քննարկումների արդյունքների համաձայն վերակառուցել և մեկնաբանել XVII դարի Յոլանդիայի կյանքի տիպային կարգն և միջավայրը: Բոլոր երեք նկարներում ներկայացված են հոլանդական կյանքի տարբեր տեսարաններ: Մեկի վրա (Պիտեր դե Յոն) ներկայացված է տան բակը և այնտեղ գտնվող մարդիկ: Միջավայրը մանրամասն է ներկայացված, իսկ կոմպոզիցիան գրեթե պատահական կադրի բնույթ է կրում: Առջյա հագուստը, կենցաղային իրերը, ճարտարապետական մանրամասները, ասես դարերի խորքն են տանում: Յան Ստենի աշխատանքում հատուկ չի նշված վերնագիրը: Աշակերտները դիտարկում են նկարում ներկայացված ընտանեկան տեսարանը, մարդկանց և հավանաբար, կնոջ անհանգստացած դեմքի, դիրքի, դաստակից բռնած ձեռքի շնորհիվ եզրակացնում են, որ այստեղ վատառողջ անձ և բժիշկ է պատկերված: Մանրամասները դիտարկելու և մյուս գործերի հետ համադրելու հիման վրա աշակերտները շարունակում են այն տարրերի թվարկումը, որոնցով հնարավոր է այս նկարի վրա ներկայացված ինտերիերը վերագրել բավական հարուստ խավի: Այդ տարրերն են՝ պատերի վրա հարուստ շրջանակներով զարդարված գեղանկարչական կտավները, կահույքը: Երկու կանանց հագուստի համեմատումը, հնարավորություն է տալիս ենթադրել, որ նրանցից մեկը (հիվանդը) տանտիրուհին է, իսկ մյուսը՝ աղախինը:

Յան Ստենի երկրորդ նկարի վրա սեղանի շուրջ նստած մարդիկ են պատկերված: Նրանք գրուցում են: Շունը պատկերված է տիրոջ ծնկների մոտ և կարծես համեղ պատառի է

սպասում: Նկարում բարեկամական մթնոլորտ է տիրում:

Ակտիվության նպատակն այն է, որ աշակերտների մոտ զարգացնենք արվեստի գործի միջոցով կարևոր տեղեկություններ ստանալու և դրանք վերլուծելու ունակությունը, վարժեցնենք դիտարկելու և մեկնաբանելու ունակությունները:

Գնահատման ձև՝ ընթացիկ

Զափանիշներ. տեղեկություններ ստանալու, փաստարկված դատողություններ անելու ունակություններ:

5. Քաղաքի արտացոլող ջրում

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տեսական գիտելիքն ու տեղակատվությունը գործնականում կիրառելու ունակությունը, արթնացնենք երևակայությունը, զարգացնենք նկարչական նյութերի յուրահատկությունները գործնականում կիրառելու ունակությունը: Գծանկարչական աշխատանք ստեղծելու համար նյութը նպատակաուղղված ընտրելու և ընտրված նյութի գեղարվեստական հնարավորությունները բացահայտելու ունակությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Սեփական հետաքրքրությունների և փորձի հիման վրա աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված կիրառել կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները՝ մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլիչի և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա՝ կիրառելով

դրանք սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու նպատակով, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում փորձեր՝ օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկա:

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

• Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառված սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների մասին և այլն:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչպիսի տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների աշխատանքներում և արտահայտել իր կարծիքը դրանց մասին (հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում):

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների

նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Դասի ընթացք

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակը. Աշակերտի մոտ մշակելն ավանդական և տարբերվող տեխնիկա կիրառելու ունակություն՝ դրոշմահետք ստանալու նպատակով:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.1. Սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա հիմնվելով աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված կիրառել կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները՝ մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլիչ և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա՝ կիրառելով դրանք սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու նպատակով, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում փորձեր՝ օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկա:

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

• Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

Ժամանակ. 35 րոպե (աշխատանքը չորանալու համար անհրաժեշտ ժամանակի նախատեսմամբ)

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, գուռ կամ ջրաներկ, վրձին, ջրաման, անձեռոցիկներ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Գործնական դասի սկզբում աշակերտները ծանոթանում են նոր լուսանկարչական նյութերին, որոնց վրա երևում են տիպային հուլանդական փողոցի տեսարանը, լուսամուտներով «ծակծկված» նեղ ճակատները և դրանց արտացոլանքը ջրի մակերեսին: Ուսուցիչը բացատրում է աշակերտներին, որ դասին պետք է փորձեն նկարել այնպիսի տեսարան, որի համար գերադասելի է կիրառել ջրաներկեր: Աշակերտները պատրաստվում են գործնական աշխատանքի: Նրանք մանրամասն ծանոթանում են կատարելիք աշխատանքի փուլերին և խորհուրդներին, որոնք տրված են գուռավոր ֆոների վրա: Նախատեսելով այդ խորհուրդները նրանք հեշտացնում են իրենց աշխատանքը:

Աշակերտներն ուսումնասիրում են գրքում ներկայացված Ամստերդամի լուսանկարները: Ուսուցիչն աշակերտներին հանձնարարություն է տալիս: Գործնական աշխատանք կատարելիս աշակերտները պահպանում են աշխատանքի հաջորդականությունը՝ երկու մասի են բաժանում թուղթը (հորիզոնական) և վերևի հատվածում նկարում երկարացված ձև ունեցող շենքեր, որոշ շենքերի տանիքներ եռանկյունաձև են, մյուսների տանիքները՝ ձվաձև, իսկ որոշ տանիքներ հնարավոր է լինեն անկյունային: Դա պայմանավորված է աշակերտների երևակայությամբ: Այնուհետև աշակերտները շենքերը ներկում են տարբեր գույներով (գուռաշով): Չորանալուց հետո պատուհաններն առանձնացնում են ավելի մուգ ներկով, տները ձևավորում դեկորատիվ՝ հորիզոնական գծերով: Դրանից հետո ներքևի հատվածում հայելանման պատկերում են տների արտացոլանքը, սակայն ուղիղ գծերի փոխարեն գալարուն գծեր են պատկերում, ինչը ավելի է ուժեղացնում ջրի արտացոլանքի էֆեկտը: Նկարը գուռավորելուց հետո սպասում են նրա չորանալուն: Ներկը չորանալուց հետո մուգ կավճաներկով

(պաստելով) կամ գուռաշով նկարում են գալարուն ուրվապատկերներ, այնուհետև դեղնավուն կամ բաց երկնագույն կավճաներկով նշում նույնանման գալարուն գծեր, կապույտ ներկով ներկում են երկնքի ու ջրի հատվածները:

Արտացոլանք ստանալու համար աշակերտները կարող են կիրառել դրոշմահետք ստանալու պարզ տեխնիկան՝ մենատիպը: Երկու մասի բաժանած թղթի վերևի հատվածում նկարն ավարտելուց հետո թուղթը զգուշությամբ ծալում են և նկարը ծածկում մաքուր (չներկած) հատվածով, թեթևակի սեղմում: Ստացված պատկերը կլինի ոչ պարզ, աղավաղված և կնմանվի ջրի մակերեսի արտացոլանքին:

Աշխատանքն ավարտելուց հետո աշակերտները դասարանին ներկայացնում են իրենց աշխատանքների շնորհանդեսը:

Ակտիվություն II

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների մասին և այլն:
- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:
- Փորձում է գուռաշով մտահղացումը մյուսների աշխատանքներում և արտահայտել իր կարծիքը դրանց մասին (հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում):

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Աշխատանքի ձև. անհատական
Ժամանակ. 10 րոպե

Ռեսուրս. դասարանում կատարած աշխատանքներ

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Աշխատանքն ավարտելուց հետո դասարանում «հոլանդական ցուցահանդես» է կազմակերպվում, աշակերտները պատմում են իրենց մտահղացման և ստացած արդյունքի մասին, միմյանց հետ փոխանակվում իրենց փորձով: Դասարանը համատեղ քննարկում է, թե ով է կարողացել համոզիչ և արդյունավետ լուծել նախանշված խնդիրը:

Գնահատման ձև. ընթացիկ/ամփոփիչ

Հասկանիչներ. Երևակայությամբ նկարելու, տեսական գիտելիքը գործնականում կիրառելու ունակություններ, նկարչական նյութի յուրահատկությունների տիրապետում:

6. Քաղաքի զինանշանն ու կարգախոսը

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք տեսական տեղեկատվությունը գիտակցելու և գործնական աշխատանքում այն համապատասխան կիրառելու ունակությունը: Չարգացնենք նախանշված խնդիրը ստեղծագործաբար լուծելու ունակություն-կարողությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Սեփական հետաքրքրությունների և փորձի հիման վրա աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված կիրառել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու նպատակով:

Ստուգիչ .

- Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի հարթության վրա բաշխում) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

- Խնդրի յուրահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:
- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների

մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, կյուբերի, տեխնիկաների մասին և այլն:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների աշխատանքներում և արտահայտել իր կարծիքը դրանց մասին (հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում):

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման պատճառները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական

կերպարները և խոսում նրանց բնավորության մասին:

Դասի ընթացք

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք զինանշանի և կարգախոսի էությանն ու առաքելությանը: Ծանոթացնենք մի քանի քաղաքների զինանշանների հետ, զարգացնենք դրանք մեկնաբանելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստի հետ:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարների մասին և խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ժամանակ. 10 րոպե

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս՝ դասագիրք, ուսուցչի կողմից պատրաստած ռեսուրս տարբեր քաղաքների զինանշանների պատկերներով:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը աշակերտների հետ զրուցում է միջնադարում ձևավորված ավանդույթի մասին, որի համաձայն բոլոր քաղաքները պետք է ունենան իրենց զինանշանն ու կարգախոսը: Բնականաբար, ո՛չ պատկերը և ո՛չ էլ կարգախոսի տեքստը պատահական չեն, դրանք միշտ

արտահայտում են քաղաքի աշխարհայացքը և օգնում հասկանալ այդ քաղաքի բնակիչների խառնվածքը, բնավորությունն ու համոզմունքները: Ուսուցիչը խնդրում է ծանոթանալ Վիլյուսի, Յոուի գիտանշաններին, որոնք ներկայացված են դասագրքում և հիշել Ամստերդամի գիտանշանը:

Աշակերտի ակտիվություն.

Աշակերտները նկարագրում են դասագրքում ներկայացված գիտանշանները, կապում դրանք ավանդազույցների, Ավետարանի հետ, խոսում, թե ինչպիսի գեղարվեստական հնարքներ և տարրեր (կոմպոզիցիա, գույն, կերպարներ, հանդերձանք, ատրիբուտներ) են կիրառված և ինչ տպավորություն են ստեղծում դրանք:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել մտահղացմանը համապատասխան նկարչական նյութ ընտրելու և աշխատանք կատարելու ունակությունը, ամրապնդել համատեղ աշխատելու հմտությունները:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.1. Սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա հիմնվելով աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված կիրառել կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները՝ մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Մտահղացումը փոխանցելու

նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարը բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

• Խնդրի յուրահատկությունից ելնելով, որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

• Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

• Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս

համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

Աշխատանքի ձև. զույգերով/խմբերում (աշխատանքի ձևի վերաբերյալ որոշումը ուսուցիչը կայացնում է դասարանի թվաքանակից ելնելով)

Ժամանակ. 25 րոպե

Ռեսուրս. թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը աշակերտներին բաժանում է զույգերի կամ խմբերի և խնդրում համատեղ ստեղծել իրենց քաղաքի/գյուղի անվանման գիտանշանն ու ընտրել կարգախոս:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները բաժանում են դերերը, քննարկում տարբեր տարբերակներ, պայմանավորվում դրանցից որևէ մեկի շուրջ, սկսում են աշխատանքն ու ցանկալի նկարչական նյութով կատարում առաջադրանքը:

Ակտիվություն III

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով,

գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառված սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների մասին և այլն:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների աշխատանքներում և արտահայտել իր կարծիքը դրանց մասին (հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում):

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ժամանակ. 10 րոպե

Աշխատանքի ձև. գույգերով/խմբերում

Ռեսուրս. դասարանում կատարած աշխատանք

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ցուցադրում են կատարած աշխատանքներն ու խոսում դրանց բովանդակության և կիրառած միջոցների մասին: Ուսուցիչը լրացուցիչ հարցեր է հղում, ինչով և հնարավորություն է ընձեռում աշակերտներին բացատրել իրենց համադասարանցիներին, թե ինչու են ընտրել կոնկրետ պատկերը:

Տերմիններ. զինանշան, կարգախոս

Ցուցում. Աշխատանքի ձևն ընտրում է ուսուցիչը:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Տեսական գիտելիքը ըմբռնելու և գործնականում կիրառելու ունակություն, ստեղծագործական մոտեցում:

7. Մադրիդ

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնենք Իսպանիայի մայրաքաղաք՝ Մադրիդի տեսարժանություններին, գարգացնենք ճարտարապետական կառույցների համեմատական արվեստը և կերպարվեստի ստեղծագործությունը վերլուծելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս. պլան.

VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (գույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, գույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

• Խնդրի առանձնատկությունից ելնելով, որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

• Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

• Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

• Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

• Վիրտուալ խմբերում կիսվում է սեփական թվայնացված աշխատանքով:

• Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական,

պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման պատճառները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարների մասին և խոսում դրանց բնավորության մասին:

Դասի ընթացք

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ.

Աշակերտին ծանոթացնենք Իսպանիայի մայրաքաղաքի պատմությանը, մշակենք այդ տեղեկատվությունը վերլուծելու, պատմական դարաշրջանի հետ կապակցելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման պատճառները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարների մասին և խոսում նրանց բնավորության մասին:

Ժամանակ. 20 րոպե

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուուցիչը խոսում է աշակերտների հետ Իսպանիայի մայրաքաղաք Մադրիդի պատմության, Էմբլեմայի, պատմական փաստերի մասին: Հարցնում է, թե ի՞նչ գիտեն այս երկրի և քաղաքի մասին, զուգե տեսե՞լ են որևէ տեսարժանություն և այլն:

Ուսուցիչը ինտերակտիվ հարցեր է հղում և լսում է աշակերտների պատասխանները, անհրաժեշտության դեպքում, ճշտում պատասխանները, բացատրում դրանց պատմական հանգամանքներն ու այլ մանրամասներ:

Պ.Ի.Յ. 1. Մադրիդը հիմնադրվել է այն ժամանակ, երբ Իսպանիան Կորդովայի Խալիֆայության կազմում էր և նվաճված էր արաբների կողմից: Այդ իսկ պատճառով զարմանալի չէ, որ քաղաքի անվանումը ծագում է արաբերենից:

2. Կորիդան (Ցլամարտ) իսպանացիների ավանդական մրցույթ/հանդիսախաղն է, որի ընթացքում տորեադորը դիմակայում է հատուկ ընտրված ցլին:

3. Ֆրանցիսկո Ռիչչիի «Աուտոդափե» կտավում պատմական ճշգրտությամբ նկարագրվում է այն միջավայրը, ուր հնում Իսպանիայում տեղի էին ունենում կրոնական արարողություններ, երթեր, հոգևորականների քարոզներ, մեղադրյալների դատավճռի հրապարակային ընթերցումներ ու կայացումներ:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել ճարտարապետական կառույցները վերլուծելու ունակություն, սեփական կարծիքն արտահայտելու, զույգերով աշխատելու ունակություն-կարողություն:

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել

աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

• Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

• Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

• Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս

համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

• Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

• Վիրտուալ խմբերում կիսվում է սեփական թվայնացված աշխատանքով:

• Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե

որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով **Ժամանակ.** 25 րոպե

Ռեսուրս. Դասագիրք, էլեկտրոնային ռեսուրս Իսպանիայի հայտնի թանգարանների էքստերիերի և ինտերիերի պատկերներով:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. ուսուցիչը աշակերտներին ցույց է տալիս էլեկտրոնային ռեսուրս Ռեյնա Սոֆիա և Պրադո թանգարանների էքստերիերների պատկերներով:

Նա դասարանը բաժանում է զույգերի և խնդրում 5 րոպեի ընթացքում դիտարկել, նկարագրել, որից հետո դասարանին ներկայացնել այդ ճարտարապետական աշխատանքների մասին կարծիքը: Հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել հին ավանդական և ժամանակակից ճարտարապետության մանրամասների նկարագրությանը ճակատների կոմպոզիցիայում:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտների զույգերը խորհրդակցում և պատրաստվում են իրենց կարծիքները ներկայացնելու համար: Նախանշված ժամանակը սպառվելուց հետո, նշում են այն դետալները, որոնք իրենց կարծիքով մարմնավորում են ժամանակակից ձևերը:

Տերմիններ. Աուտոդաֆե – կրոնական արարողություններ, երթեր, հոգևորականների քարոզներ, մեղադրյալների դատավճռի հրապարակային ընթերցումներ ու կայացումներ:

Գնահատման ձև. Ընթացիկ

Չափանիշներ. Տեսական տեղեկությունների վրա հիմնվելով արվեստի գործերը համեմատելու, վերլուծելու, այս կամ այն մշակույթին բնորոշ նշանները գուշակելու ունակություն:

8. Մադրիդ՝ Ֆոտբոլի քաղաք

Դասի նպատակը. Աշակերտներին ծանոթացնենք հասարակական նշանակության կառույցների ճարտարապետությանը, զարգացնենք դրանց առանձնահատկությունները որոշելու ունակությունը, ամրապնդենք տրված թեմայով ինքնուրույն աշխատանք ստեղծելու ունակությունը:

Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:
  - Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով, տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դիսամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների

կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստի հետ:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի սմուլները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ

մշակել ճարտարապետական կառույցներն ու նրա գործառույթային նշանակությունը կապակցելու, կառույցները նկարագրելու և բնութագրելու ունակություններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Ժամանակ. 10 րոպե

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս՝ դասագիրք, տարբեր մարզադաշտերի լուսանկարներ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչն աշակերտներին ծանոթացնում է Մադրիդի ևս մեկ տեսարժանության, նրա գլխավոր մարզադաշտի հետ, որը որպես օրենք, անկարող են շրջանցել զբոսաշրջիկները: Իսպանացիների համար նույնպես ֆուտբոլը սպորտի ամենասիրելի տեսակն է, որին բնակչության մեծամասնությունը հավատարմորեն երկրպագում է: Ուսուցիչն ուշադրությունը կենտրոնացնում է նրա վրա, որ մարզադաշտի ճարտարապետությանը բնորոշ է մի քանի պարտադիր հատկանիշ և այն հատկազօծելիս անպայման պետք է հաշվի առնել այդ առանձնահատկությունները: Առաջինը՝ մարզադաշտի չափն է, որը պետք է լինի լավ լուսավորված և հարմարավետ մարզիկների համար: Երկրորդ առանձնահատկությունն այն

է, որ հանդիսատեսի մեծ հոսքը մարզադաշտ մուտք ու ելքի անխոչընդոտ և արագ հնարավորություն ունենա: Այդ իսկ պատճառով չափազանց կարևոր է, որ մարզադաշտն ունենա բավականաչափ մուտքեր, որպեսզի հանդիսատեսի մեծ հոսքի դեպքում նույնիսկ, տեղաշարժը չխափանվի:

Ուսուցիչը հարցնում է աշակերտներին, այցելել՞ են, արդյոք, Վրաստանի մեծ ֆուտբոլային հրապարակներ և ինչպիսի՞ն է նրանց տպավորությունը: Հղում է առաջին ինտերակտիվ հարցը:

Պ.Ի.Յ. 1. Սանտյագո Բերնաբեուն Մադրիդի «Ռեալի» խաղացողն էր և այդ թիմում խաղում էր 1912-1927 թվականներին: 1943-1978 թվականներին նա Ռեալի ակումբի անփոփոխ նախագահն էր:

2. Մարզադաշտն իրենից ներկայացնում է կլորացված անկյուններով ուղղանկյուն, բավական փոքր չափի է, սակայն հանդիսատեսի մեծ թիվ է տեղավորում: Այդ նպատակով նրա տրիբունաները դասավորված են շատ կտրուկ թեքվածությամբ: Վերևից մարզադաշտի ճիւղը նման է թագավորական թագի:

Այնուհետև աշակերտները ծանոթանում են Մադրիդի երկրորդ մարզադաշտին և ուսուցիչը խնդրում է համեմատել երկու մարզահրապարակների հատկազօծն ու ճարտարապետական արտաքին տեսքը:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները նկարագրում են մարզադաշտը: Հավանաբար ուշադրություն են դարձնում, որ Կալդերոնի մարզադաշտի տրիբունաներն ավելի տարածված են և չունեն այն թեքվածությունը, որն ունի Սանտյագո Բերնաբեուի մարզադաշտը: Ցանկալի է, որ նրանք ուշադրություն դարձնեն նաև մարզադաշտի անկյուններում տեղակայված աշտարակներին:

Ուսուցիչը հղում է երրորդ ինտերակտիվ հարցը:

Պ.Ի.Յ. 6. Կալդերոնի մարզադաշտն ավելի ընդարձակ է, նրա տրիբունաները տանիքապատ չեն:

7. Տարբերվում են մարզադաշտերի ձևերը, մասնավորապես Սանտյագո Բերնաբեուի մարզադաշտն ավելի հոծ է և նրա անկյուններում տեղակայված աշտարակները պարուրած

են՝ նախատեսված հանդիսատեսի մեծ հոսքի տեղաշարժի համար:

8. Հայտնի մարզադաշտերն են՝ Բարսելոնայի «Կամպ Նոու» մարզադաշտը, Անգլիայի «Ուեմբլի» մարզադաշտը, Մեքսիկայի «Ացտեկա» մարզադաշտը, Միլանի «Սան Սիրո» մարզադաշտը, Արգենտինայի «Բոմբեներա» մարզադաշտը և այլն:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել մտահղացմանը համապատասխան նկարչական նյութի ընտրության և աշխատանքում գլխավորն առանձնացնելու, դինամիկա փոխանցելու ունակությունը:

Ուս. պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Աշխատանքի ձև. անհատական
Ժամանակ. 25 րոպե

Ռեսուրս. Թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր.

Ուսուցչի ակտիվություն. Աշակերտներն առաջադրանք են ստանում՝ իրենց ցանկալի նկարչական նյութով կատարել աշխատանք մարզադաշտի թեմայով:

Աշակերտի ակտիվություն. աշակերտներն ընտրում են նկարչական նյութը և երևակայաբար, դասին դիտած նյութի հիման վրա նկարում մարզադաշտ: Նրանց խնդիրն է պատկերել ինչպես ճարտարապետական կառույցն, այնպես էլ անմիջապես մարզախաղը: Այդ կերպ նրանք փորձում են փոխանցել դինամիկան, պատկերել վերևից՝ տրիբունաներից երևացող կադրերը, ցանկացած ձևով (չափ, տեղակայություն, գույն) առանձնացնում են կոմպոզիցիայի գլխավոր տարրերը:

Աշխատանքն ավարտելուց հետո դասարանը պատրաստվում է աշխատանքների շնորհանդեսի:

Ակտիվություն III

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել շնորհանդեսի ունակությունները, տերմինները գիտակցաբար օգտագործելու կարողությունը:

Ուս. պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների,

տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Աշխատանքի ձև. Անհատական
Ժամանակ. 10 րոպե

Ռեսուրս. Դասարանային աշխատանքներ
Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ներկայացնում են մարզադաշտի թեմայով կատարված աշխատանքները, խոսում, թե ի՞նչ հնարքներ են կիրառել դինամիկան (շարժումը) փոխանցելու համար, նկարագրում են, թե ո՞ր մարզախաղն է ներկայացված, համաչափ է, թե՞ անհամաչափ կոմպոզիցիան:

Ուսուցիչը ուշադիր լսում և անհրաժեշտության դեպքում, օժանդակ հարցեր է հղում նրանց:

Տերմիններ. Տրիբունա - առհասարակ, հռետորի, ճառասացի ամբիոն: Մարզադաշտերում, հրապարակներում աստիճանաձև նստատեղերի շարքերով կառույց՝ հասարակության, հանդիսատեսի կամ շքերթն ընդունող՝ ցուցարարներին ողջունող անձանց համար:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. ճատարապետական կառույցը նկարագրել-վերլուծելու, գործառույթային նշանակությունը գուշակելու ունակություններ, տրված թեմայով աշխատանք ստեղծելու հմտություն, շնորհանդես ներկայացնելու ունակություն:

9. Փողոցի ցուցանակ

Դասի նպատակը. Աշակերտի մոտ մշակել տրված թեմայով ինքնատիպ աշխատանք ստեղծելու ունակություն-կարողություն, տեսական տեղեկությունը ստեղծագործաբար վերամշակելու ունակություն:

Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների,

տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել հանրային արվեստի գործում տեղեկություններ քաղելու ունակությունը, զարգացնել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական ասպեկտների հետ այն կապակցելու ունակությունը:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում,

թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 10 րոպե

Ռեսուրս. դասագրքում ներկայացված տեսողական նյութ

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Ակտիվություն I

Ուսուցչի ակտիվություն. ուսուցիչը ծանոթացնում է աշակերտներին Մադրիդի պատմական թաղամասերի փողոցի ցուցանակներին և պատմում նրանց, որ առ այսօր շատ տեղերում պահպանվել են հին, ավանդական ցուցանակներ:

Այնուհետև խոսում է ցուցանակի ստեղծման մշակույթի մասին, նրա, թե ի՞նչ պետք է արտացոլի ցուցանակը, ի՞նչ հատկանիշներ է կրելու: Փողոցի պատահական անցորդը կամ այդ թաղամասի բնակիչը ցուցանակի միջոցով պետք է «կարդան» որոշակի տեղեկություններ, ինչպես նաև ցուցանակը պետք է նկատելի և ուշագրավ լինի:

Աշակերտի ակտիվություն. աշակերտներն ուսումնասիրում են դասագրքում ներկայացված տեսողական նյութը և ծանոթանում տեքստին, որտեղից ակնհայտ է դառնում, որ ցուցանակը կարող է նաև պատմություն հաղորդողի դեր ստանձնել:

Պ.Ի.Յ. 1. Մադրիդի տարբեր փողոցների ցուցանակները պատրաստված են տարբեր հնարքներով: Որոշ ցուցանակներ գունագեղ են, իրադարձությունը պատմում են պատկերազարդումների միջոցով, մյուսների վրա պատկերված են հայտնի պատմական

անձինք: Նման դեպքում, ձևն առանձնանում է չափով, դիրքով և անմիջապես ուշադրություն է գրավում:

2. Ցուցանակի գեղարվեստական արտաքին տեսքն ու գունագեղությունը համապատասխանում են նրա դերին:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ծանոթանում են տեղեկությունների՝ պատմական այն անձանց մասին, որոնց անուններն այսօր կրում են Մադրիդի փողոցներից շատերը: Նրանք հնարավորություն են ստանում ցուցանակների վրա արտացոլված պատմությանը ծանոթանալ պատմական փաստերի և ժամանակակից հանրային արվեստի նմուշների համեմատության շնորհիվ:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել մտահղացմանը համապատասխան նկարչական նյութի ընտրության և աշխատանքում գլխավորն առանձնացնելու, դինամիկան փոխանցելու ունակությունը:

Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Աշխատանքի ձև. անհատական **Ժամանակ.** 25 րոպե

Ռեսուրս. թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը

խնդրում է աշակերտներին ընտրել ցանկալի նկարչական նյութ և պատրաստել իրենց փողոցի ցուցանակը՝ նախատեսելով փողոցի անվանումը, պատմությունը, առանձնահատկությունները: Առաջադրանքը բացատրելու համար նա հիշեցնում է աշակերտներին իրենց քաղաքի կամ գյուղի փողոցների/թաղամասերի հետաքրքիր պատմական անվանումները և խորհուրդ է տալիս լավ մտածել նախքան աշխատանքի անցնելը:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները կատարում են դասարանային առաջադրանքը և նկարում իրենց փողոցի ցուցանակը: Նրանք արդեն գիտեն, որ ցուցանակը պետք է լինի աչքի ընկնող և հաղորդի բավական տեղեկություններ փողոցի մասին: Ի սկզբանե որոշում են, գունավոր է լինելու իրենց ցուցանակը, թե՞ սև-սպիտակ: Այնուհետև կատարում են հիմնական պատկերն ու փողոցի անվանման մակագրությունը:

Աշխատանքն ավարտելուց հետո, դասարանը պատրաստվում է ցուցանակը ներկայացնելու համար:

Ակտիվություն III

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել շնորհանդես ներկայացնելու հմտություններ:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների

մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառված սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ի՞նչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Աշխատանքի ձև. անհատական
Ժամանակ. 10 րոպե

Ռեսուրս. դասարանում կատարած աշխատանքներ

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ներկայացնում են փողոցի ցուցանակները և պատմում համադասարանցիներին իրենց փողոցի մասին: Ուսուցիչը կարող է կիրառել այլ ռազմավարություն և խնդրել աշակերտներին, որպեսզի իրենք նկարագրեն պատրաստ ցուցանակները և դրանց շնորհիվ պատմեն, թե որ փողոցին կամ թաղամասին է համապատասխանում դրանցից յուրաքանչյուրը:

Տերմիններ.

Ցուցում. Առաջադրանքը հնարավոր է կատարել ոչ միայն փողոցի, այլ որևէ պատմական թաղամասի ցուցանակի տեսքով:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. նախանշված խնդիրը յուրովի լուծելու ունակություն, ստեճագործական մոտեցում:

Հանձնարարականներ. Ցանկալի է, որ ուսուցիչը դասի ընթացքում կիրառի տարբեր ռազմավարություններ, մասնավորապես նախքան դասի տեքստին ծանոթանալը,

աշակերտներին առաջարկի, որպեսզի «վերծանեն» ցուցանակի փոխանցած պատմությունը: Ինչպես նաև դասարանում կատարած աշխատանքները ներկայացնելիս աշակերտներին ընձեռի այս կամ այս պատմական փաստն իրենց երևակայությամբ «կենդանացնելու» հնարավորությունը:

10. Գուելի զբոսայգի

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել 20-րդ դարի ակնառու ճարտարապետ Անտոնիո Գաուդիի ստեղծագործություններին: Չարգացնել ժամանակակից ճարտարապետական ձևերի առանձնահատկությունները համեմատելու ունակությունը, զարգացնել երևակայությունը:

Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ,

գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները՝ մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուռ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների

կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառված սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ի՞նչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուռակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստի հետ:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

**Դասի ընթացք՝
Ակտիվություն I**

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտներին ծանոթացնել արդի հռչակավոր ճարտարապետ Անտոնիո Գաուդիի ստեղծագործություններին, նրա գլխավոր առանձնահատկություններին: Արթնացնել երևակայություն, զարգացնել ժամանակակից կառույցներում դեկորատիվ և գործառնության ծանրաբեռնվածություն ունեցող հատկանիշները ճանաչելու ունակությունը:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, զովագդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. Անհատական ժամանակ. 10 րոպե

Ռեսուրս. Դասագրքում ներկայացված տեսական և տեսողական նյութեր, տեղեկատվություն

**Ակտիվության համառոտ բնութագիր
Ակտիվություն I**

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչն աշակերտներին ծանոթացնում է արդի հռչակավոր ճարտարապետներից մեկի՝ Անտոնիո Գաուդիի Բարսելոնայում ստեղծած Գուելլի զբոսայգու հայեցակարգի, տարրերի հետ, ինչպես նաև բնութագրում է ճարտարապետի՝ բոլորից տարբերվող ձեռագիրը:

Խրախուսում է աշակերտներին, որպեսզի նրանք տեսողական նյութին ծանոթանալիս արտահայտեն իրենց կարծիքը, նկարագրեն և բնութագրեն, թե ի՞նչ տպավորություն է ստեղծում իրենց մոտ աշխարհահռչակ այս հայտնի զբոսայգին:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ծանոթանում են տեսողական նյութին, նշում, որ զբոսայգու բոլոր մանրամասները հանդիսատեսի մոտ համեմատվում են հեքիաթի հետ:

Պ.Ի.Յ. 1. Չբոսայգու բոլոր տարրերը առատ են գալարուն, խորդուբորդ գծերով և մարմիններով: Այնպիսի տպավորություն է, ասես այդ մարմինները ձեռքով են կերտված:

2. Սյուները, կամարները հեքիաթային մթնոլորտի տպավորություն են ստեղծում: Չբոսայգու յուրաքանչյուր անկյունից ակնկալում ես հանդիպել ոչ իրական կերպարների:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտների մոտ զարգացնել երևակայական կերպարներ և համապատասխան հեքիաթային մթնոլորտ ստեղծելու ունակություն, արթնացնել երևակայություն՝ կիրառելով համապատասխան նկարչական նյութ և տեխնիկա:

Ակտիվության արդյունք

Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարհկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարան, կիսատոներ):

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ

կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարազարդում է գուռաշ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/ պատրանք ստեղծելու համար:

Աշխատանքի ձև. Անհատական

Ժամանակ. 25 րոպե

Ռեսուրս՝ թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ: Բնական և արհեստական ռեսուրս:

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը

խնդրում է աշակերտներին կատարել դասարանային առաջադրանք՝ ստեղծել հեքիաթային կերպարներ, գրել պատմություն դրանց մասին և նկարել ցանկացած նկարչական նյութով: Աշակերտները կարող են կիրառել ինչպես ավանդական նկարչական միջոցներ, այնպես էլ ցանկացած ռեսուրս:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները

պատմություններ են հորինում հեքիաթային կերպարների մասին, գրում են նախապես պատրաստած թղթերի/քարտերի վրա և ընտրած նկաչական նյութով նկարում են երևակայությամբ ստեղծված կերպարների միջավայրը: Նրանք կարող են կիրառել բնական կամ արհեստական ռեսուրս, որը պետք է ցանկացած հնարով սոսնձեն, գունավորեն՝ ցանկալի արդյունք ստանալու նպատակով: Ուսուցիչը հետևում է աշխատանքի ընթացքին: Խրախուսում աշակերտներին և անհրաժեշտության դեպքում, պատշաճ խորհուրդներ տալիս:

Ակտիվություն III

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի

մոտ զարգացնել շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ: Խորացնել ուրիշի աշխատանքը մեկնաբանելու հմտությունը:

Ակտիվության արդյունք: Ուս.պլան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ի՞նչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 10 րոպե

Ռեսուրս՝ դասարանային աշխատանքներ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Աշակերտի ակտիվություն. աշակերտները ներկայացնում են աշատանքները և հերթականությամբ պատմում իրենց ստեղծած պատմությունները: Համադասարանցիները նրանց հարցեր են հղում՝ ներկայացված կերպարների և համապատասխան միջավայրի վերաբերյալ, արտահայտում են իրենց կարծիքը: Ուսուցիչը հարցնում է կիրառված մեթոդների և ռեսուրսի մասին: Աշակերտները նկարագրում են, թե ի՞նչ նյութ են օգտագործել որոշակի տպավորությանն ու գեղարվեստական արդյունքին հասնելու համար:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. քննարկելու և մեկնաբանելու, արվեստի ստեղծագործությունը վերլուծելու ունակություններ, երևակայություն և ստեղծագործականություն:

Հանձնարարականներ. Ցանկալի է, որ ուսուցիչը խրախուսի աշակերտներին տարբերվող տեխնիկայի միջոցով ստանալ ուրույն գեղարվեստական արդյունք, օրինակ՝ տարբերվող ֆակտուրա ստանալու համար աշակերտը պետք է կիրառի գունավոր ցայտեր կամ դրոշմանկարի տեխնիկա :

11. Երազանքի այգի

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել տարածական մտածողության, երևակայության և ստեղծագործական ունակություններ: Աշակերտը կիրառելով տարբեր նյութեր և տեխնիկա (թղթի պլաստիկա, կոնստրուկտավորում, ծեփակերտում) պետք է ստեղծի եռաչափ պատկերներից կազմված կոմպոզիցիա: Մշակել թիմային աշխատանքի ունակություն:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և

տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է կյուբ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գույնը և տեսքերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր կյուբերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտորայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

- Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս

համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

- Վիրտուալ խմբերում կիսվում է սեփական թվայնացված աշխատանքով:

- Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե աշակերտը՝

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, կյուբերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե աշակերտը՝

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել՝ բնական և արհեստական ռեսուրս, բազմատեսակ գեղարվեստական տեխնիկա կիրառելով, տարածական կառուցվածքներ ստեղծելու, թիմային աշխատանքի խորացնելու ունակությունները:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուլաշ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝

առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

- Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

- Վիրտուալ խմբերում կիսվում է սեփական թվայնացված աշխատանքով:

- Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Աշխատանքի ձև. խմբերում

Ժամանակ. 30 րոպե (դասարանի անհրաժեշտությունից և աշակերտների թվից ելնելով առաջադրանքը կարող է բաշխվել երկու դասաժամի):

Ռեսուրս. Գունավոր ստվարաթուղթ, գունավոր թղթեր և քարտեր, ֆլումաստերներ, սոսինձ, պլաստիլին, գրատախտակ, այլ տեսակի բնական և արհեստական ռեսուրս:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ակտիվություն I

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը հիշեցնում է աշակերտներին Աստուխի Գաուդիի ստեղծած հրաշք զբոսայգու մասին և առաջարկում, որ անձամբ ստեղծեն իրենց

երագանքի զբոսայգին, որտեղ կիրականացնեն ամենահամարձակ մտահղացումները: Նման զբոսայգի ստեղծելու համար աշակերտները կարող են կիրառել տարբեր տեխնիկա՝ ծեփակերտում և թղթե պլաստիկա, պարզ կառուցվածք: Աշակերտները պատրաստել են սովորաթղթե տուփեր, գունավոր թղթեր, մկրատ, սոսինձ, կավ, պլաստիլին, ծեփակերտելու համար տախտակ կամ թղթեր: (Ուսուցիչը նախորդ դասին հանձնարարել էր պատրաստել այդ նութերը): Նախքան աշխատանքի մեկնարկը ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին բացել դասագիրքը և ուսումնասիրել իրենց հասակակիցների ստեղծած աշխատանքները: Ուսուցիչն ասում է նրանց, որ աշխատանքը պետք է կատարվի խմբերով և նախքան աշխատանքի մեկնարկը խմբի անդամները պետք է պայմանավորվեն, թե ինչ պատկեր են ստեղծելու, ինչ կյուբ են կիրառելու: Աշակերտներն իրար միջև պետք է բաշխեն պարտականությունները (ով՝ ո՞ր հատվածի կամ դետալի վրա է աշխատելու): Ուսուցիչը խաղարկում է համարակալված քարտերը: Առաջին խմբում միավորվում են այն աշակերտները, որոնց բաժին է ընկել առաջին քարտը, երկրորդում՝ երկրորդ քարտը և այլն: Ցանկալի է, որ յուրաքանչյուր խմբում աշակերտների թիվը չգերազանցի 4-5-ը:

Աշակերտի ակտիվություն. Խմբում պայմանավորվելուց և պարտականությունները բաժանելուց հետո, աշակերտները սկսում են աշխատել: Հնարավոր է, խմբերից մեկը թղթե պլաստիկայի կիրառմամբ որոշի պատրաստել աշտարակներ և կավից կամ պլաստիլինից ծեփակերտի տներ կամ առավելությունը տա դրանցից որևէ մեկին: Ամենակարևորն այն է, որ տարբեր տեխնիկաների և կյուբերի կիրառմամբ ստեղծվեն տարբեր մարմիններ:

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը հետևում է խմբերի աշխատանքին և անհրաժեշտության դեպքում հավելյալ ցուցումներ անում: Ցանկալի է, որ ուսուցիչը նախապես պատրաստի աշակերտների (խմբային) աշխատանքի գնահատման (գործնական աշխատանքի գնահատման չափանիշներ) սխեմա, որտեղ արձանագրի դիտարկման արդյունքները:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտների մոտ զարգացնել խմբային աշխատանք ներկայացնելու, աշխատանքի մասին խոսելու, տերմիններ գործածելու, համադասարանցիների աշխատանքները գնահատելու հմտություններ:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, կյուբերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Աշխատանքի ձև. անհատական
Ժամանակ. 15 րոպե

Ռեսուրս. Դասարանային աշխատանքներ
Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ներկայացնում են աշխատանքները և ըստ պայմանավորվածության հերթականությամբ խոսում են դրանց մասին, թույլ են

տալիս, որ խոսեն մյուսները, լսում են համադասարանցիներին: Արտահայտում են իրենց հույզերը մյուսների աշխատանքները դիտարկելիս, նկարագրում աշխատանքի ընթացքում կիրառված տեխնիկան և նյութը:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. տարբեր նյութերի և տեխնիկայի կիրառմամբ ստեղծված եռաչափ պատկերներ, ստեղծագործական մոտեցում իրականացվող առաջադրանքի հանդեպ, երևակայության և թիմային աշխատանքի ունակություն:

Հանձնարարականներ. ցանկալի է, որ ուսուցիչը նախապես պատրաստի լայնածավալ գործնական առաջադրանքի գնահատման չափանիշները, որոնց համաձայն գնահատի դասարանային առաջադրանքը:

12. Աթենք

Դասի նպատակ. Աշակերտներին ծանոթացնել Հին Հունական ճարտարապետության հայտնի նմուշների հետ, մշակել դրանք նկարագրել-վերլուծելու հմտությունը, զարգացնել տարբեր աղբյուրների կիրառմամբ տրված թեմայով տեղեկություններ գտնելու և առասպելը նկարելու (երևակայությամբ նկարելու) ունակությունը:

Արդյունք. **Ուս. պլան. VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:**

Ստուգիչ

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի,

միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Մտահղացումը փոխանցելու

նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս. պլան. VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս. պլան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի

աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե.

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել անտիկ մշակույթի կարևորագույն քաղաք՝ Աթենքի ճարտարապետությանն ու ճարտարապետական անսամբլի հիմնական բնութագրիչներին: Ամրապնդել պատմական աղբյուրներից տեղեկություններ ձեռք բերելու և վերլուծելու ունակությունները:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական ժամանակ. 20 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք, էլեկտրոնային ռեսուրս՝ Ակրոպոլիսի ծավալուն վերակառուցումը

<https://www.youtube.com/watch?wTgVxjPuLUk>

<https://www.youtube.com/watch?ASdYVEIDXnM>

https://www.youtube.com/watch?=3T7_oi985dg

«Հունական դիցաբանություն»

հանրագիտարան:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը նոր երկրի՝ Հունաստանի մշակույթին ծանոթացնում է նրա գլխավոր քաղաք Աթենքի Ակրոպոլիսի ճարտարապետական անսամբլի քննարկմամբ: Աշակերտներն ուսումնասիրում են դասագրքում ներկայացված տեսական և տեսողական նյութը: Ակրոպոլիսի գլխավոր մասերին ծանոթանալուց հետո, աշակերտները դիտարկում են էլեկտրոնային ռեսուրսի տեսքով ներկայացված վերակառուցումը, որն աշակերտներին հնարավորություն է ընձեռում տարածականորեն պատկերացնել Պարթենոնի, Պրոպիլեների, Նիկե Ապտերոսի տաճարների արտաքին տեսքը:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ծանոթանում են նյութին, արտահայտում իրենց կարծիքը տիպային հունական տաճարների գլխավոր և բնորոշ տարրերի մասին (սյուներ, եռանկյունաձև ֆրոնտոններ (ճակտոններ), քանդակներ): Աշակերտները մտաբերում են հունական դիցաբանության հայտնի դրվագները:

խոսում են Աթենքի հովանավոր աստվածուհու մասին: Անհրաժեշտության դեպքում, ուսուցիչն ընթերցում է Աթենասի մասին առասպելը:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Չարգացնել պատմական և գրական աղբյուրների հիման վրա գեղարվեստական աշխատանք ստեղծելու երևակայական ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհը, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Մտահղացումը փոխանցելու

նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 20 րոպե

Ռեսուրս. թուղթ, ցանկացած նկարչական

սյուլթ

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտներն ընտրում են հունական դիցաբանության

ցանկալի դրվագներ և նկարում դրանք պատկերացմամբ:

Ակտիվություն III

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել աշխատանքը ներկայացնելու ունակությունները:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 5 րոպե

Ռեսուրս. դասարանային աշխատանք

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ներկայացնում են հունական դիցաբանության

իրենց կողմից նկարած դրվագները, խոսում են պատկերված կերպարների և նրանց հանդեպ վերաբերմունքի մասին: Կիրառում են նոր տերմիններ: Պատասխանում են հարցերին:

Տերմիններ. Ակրոպոլիս՝ հունարեն «վերին քաղաք»: Աթենքի Ակրոպոլիսը ճարտարապետական անսամբլ է, որտեղ գտնվում են տարբեր ժամանակներում կառուցված մի քանի կարևորագույն տաճարներ:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. յուրաքանչյուր տեղեկությանն ու տեսողական նյութին ծանոթանալու և իմաստավորելու, տարբեր աղբյուրների կիրառմամբ տեղեկությունն ինքնուրույն ձեռք բերելու ունակություններ:

13. Ֆյուլգեր (հողմացույց)

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել տեսական գիտելիքը գործնականում կիրառելու ունակություն, ցանկացած ռեսուրսով ինքնատիպ աշխատանք ստեղծելու գործնական հմտություն:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

• Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (գույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել

իրականացնելիք աշխատանք՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, գույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

• Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:
- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս

համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

• Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

• Վիրտուալ խմբերում կիսվում է սեփական թվայնացված աշխատանքով:

• Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս. պլան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտներին ծանոթացնել հնագույն օդերևութաբանական կայանի և հողմացույցի կառուցվածքի սկզբունքի հետ: Չարգացնել տեսական և տեսողական տեղեկությունները յուրացնելու/գիտակցելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս. պլան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական

բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական
Ժամանակ. 10 րոպե
Ռեսուրս. դասագիրք

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը դասարանին ներկայացնում է դասագիրքը և հղում ինտերակտիվ հարցեր:

Պ.Ի.Յ. 1. Ներկայացված կառույցն աշտարակաձև է: Նրա ճակատը բաղկացած է նիստերից, վերևից զարդարված է ռելիեֆով:

2. Հնարավոր է այն ունենա տեղից դիտարկելու նշանակություն:

Ուսուցիչը լսում է աշակերտների պատասխանները, որից հետո բացատրում, որ սա հնագույն աշտարակներից մեկն է, որը դիտարկում է շրջակա միջավայրի, մասնավորապես օդի թաղանթի-մթնոլորտի երևույթները: Ուսուցիչը բացատրում է նաև հողմացույցի դերը, գործառույթը: Պատմում է հնում քամու աստվածությունների վերաբերյալ մարդկանց պատկերացումների մասին: Ուսուցիչը պատմում և հետազայում ցույց է տալիս քամու ուղղությունը մատնանշող՝ հողմացույցի կառուցվածքը:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ուշադիր ծանոթանում են նոր նյութին, ուղղում են հարցեր:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել արհեստական տարբեր ռեսուրսներով հողմացույց պատրաստելու ունակություն:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.ալան.
VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա
Նպատակաուղղված ընտրել տարբեր
Նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝
սեփական մտահղացումն ու գաղափարն
իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ
իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու
համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ,
անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր
նյութեր և տեխնիկաներ:

• Նպատակաուղղված ընտրում և
գարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական,
արհեստական) կիրառման ուղիները
մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ
կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու
համար:

• Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական
արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և
տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական)
կիրառմամբ:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով
Ժամանակ. 25 րոպե

Ռեսուրս. ցանկացած նկարչական
և արհեստական նյութ (մետաղալար,
ստվարաթուղթ, պլաստ-մասսա և այլն)

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչն
աշակերտներին բաժանում է զույգերի
և հանձնարարում նրանց պատրաստել
հողմացույց, ըստ իրենց նախընտրության:
Խնդրում է նախապես բաշխել
պարտականությունները և կայացնել որոշում,
թե ի՞նչ նյութ են կիրառելու աշխատանքում:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները
սկսում են աշխատել զույգերով: Յուրաքանչյուրն,
ըստ պայմանավորվածության, պատրաստում է
հողմացույցի կառուցվածքի որևէ դետալ: Որոշ
ժամանակ անց, նրանք միավորում են առանձին
մասերը և դեկորատիվ ձևավորում:

Ակտիվություն III

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի
մոտ զարգացնել աշխատանքը ներկայացնելու
ունակությունները:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.ալան.
VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա

Ներկայացնել անհատական և համատեղ
աշխատանք, կիսվել կարծիքով,
գաղափարներով, տպավորություններով
և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել
սեփական, համադասարանցիների
կամ հայտնի արվեստագետների
աշխատանքներում կիրառված միջոցների
մասին՝ օգտագործելով համապատասխան
տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը
ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման,
գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած
սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի,
տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության,
ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների,
տրամադրության (ի՞նչ տրամադրություն
է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը,
գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և
այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական
վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը
մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի
նկարիչների աշխատանքներում և
արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է
համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր
գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների
նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների
աշխատանքները գնահատելիս:

Աշխատանքի ձև. անհատական
Ժամանակ. 10 րոպե

Ռեսուրս. դասարանում ստեղծած
աշխատանք

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները
ներկայացնում են հողմացույցի կառուցվածքներ,
խոսում են, թե ի՞նչ են օգտագործել որպես
հողմացույցի դեկորատիվ տարր, օբյեկտիվ
գնահատում են համադասարանցիների
աշխատանքները:

Տերմիններ. Օդերևութաբանություն -
գիտություն մթնոլորտի և մթնոլորտում ընթացող
գործընթացների մասին:

Մթնոլորտ - երկրագնդի օդային թաղանթ:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Տեսական գիտելիքների կիրառում գործնական աշխատանքում՝ կառուցվածք ստեղծելիս, ստեղծագործական մոտեցում, արհեստական կյուբ օգտագործելու հմտություն:

14. Հունական սափորներ

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել հունական նկարագարող կերամիկայի (խեցեգործություն) առանձնահատկություններին: Չարգացնել տրամաբանական մտածողությունը, արվեստի գործը վերլուծելու, տեղեկատվությունն ընդունելու հմտությունները:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (գույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, գույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

• Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

• Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել հունական նկարագարող կերամիկայի հետ, զարգացնել տարբեր տեսակի դետալներով կոնկրետ մշակույթը գույնակալ կարողությունը, խորացնել գեղարվեստական աշխատանքը մեկնաբանելու ունակությունները:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 20 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին ուսումնասիրել դասագրքում ներկայացված կերամիկայի

Նմուշները, բնութագրել դրանք և գտնել, թե ո՞ր դետալներով է հնարավոր բացահայտել դրանց պատկանելությունը այս կամ այն մշակույթին:

Ուսուցիչը հղում է ինտերակտիվ հարցեր և խնդրում աշակերտներին արտահայտել իրենց կարծիքը:

Պ.Ի.Յ. 1. Երկրորդ հունական սափորի ֆոնը սև է, իսկ պատկերները կատարված են կարմիր ներկով:

2. Հնարավոր է աշակերտներն արտահայտեն իրենց ենթադրությունները, օրինակ՝ կարմիր պատկերներով խեցեղեն կամ սև ֆոնով խեցեղեն...

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտներն ըստ հանդերձանքի դետալների, խեցե ամանների ձևի և զարդանախշի, կռահում են հունական մշակույթին պատկանելությունը, խոսում այն մասին, թե որտե՞ղ են տեսել նման հանդերձանք, զարդեղեն և սանրվածք... Հավանաբար, այդ տեղեկությունները նրանք ձեռք են բերել տարբեր աղբյուրներից՝ պատմության դասագրքից, հանրահայտ կրթական կամ պատմական բնույթի գեղարվեստական կինոֆիլմերից: Հունական մոտիվները հաճախ որպես դեկոր են օգտագործում տարբեր առարկաների վրա: Այդպիսով, աշակերտները պետք է չղժվարանան նույնականացնել սափորներն ու դրանց նկարագրողումը:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել գեղարվեստական երկի իմացությամբ հունական առասպելը մեկնաբանել/վերարտադրելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. **Ուս.պլան.**
VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող

կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:
- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս

համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով
Ժամանակ. 25 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք, առասպել արգոնավորողների մասին

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը հիշեցնում է աշակերտներին Արգոնավորողների ճանապարհորդության մասին առասպելը և խնդրում, որ զույգերը ուշադրությամբ ուսումնասիրեն դասագրքում ներկայացված նկարագրողման դրվագը: Սահմանված ժամանակահատվածում աշակերտները պետք է գուշակեն առասպելի կոնկրետ դրվագը, կարող են նաև բեմականացնել այն:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները սկսում են զույգերով աշխատանքը:

Արտահայտում են իրենց ենթադրությունները, համաձայնության են գալիս, թե ո՞ր դրվագն է պատկերված խեցեղենի նկարագրողման

մեջ և բաշխում են դերերը դասարանային ներկայացման համար:

Սահմանված ժամանակի սպառվելուց հետո (10 րոպե) զույգերը ներկայացնում են առասպելի կենդանի դրվագը:

Դասարանն ունկնդրում և դիտում է, արտահայտում իր կարծիքը, արդյոք, ճիշտ են կռահել առասպելի դրվագը, թե՞ ոչ:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Նկարագարողված կերամիկան (խեցեղենը) գնահատելու, վերլուծելու ունակություն: Նկարագարողման հատվածների համաձայն նրա բովանդակությունն ընկալելու ունակություն (առասպելի վերարտադրում):

Հանձնարարականներ. Ցանկալի է, որ արգոնավորողների առասպելի մասին խոսելիս ուսուցիչն ուշադրությունը դարձնի այն հանգամանքին, որ հին Կոլխեթին հնագույն դարաշրջանում սերտ կապված էր հունական քաղաքակրթության հետ:

Կարևոր է այն, որ տարբերակներից մեկի համաձայն Ոսկե Գեղվը ընկալվում է ոչ թե որպես նյութական արժեք, այլ՝ գաղտնի գիտելիք (օրինակ՝ ծովային քարտեզները, ոսկու արդյունահանման կարգը և այլն), որը համարվում էր Կոլխեթիի գանձը և նրան ցանկանում էին տիրանալ հույները: Այդ փաստի շնորհիվ Կոլխեթին դասվում էր առաջադեմ մշակույթների շարքում:

15. Նկարագարդենք սպասքը

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել տարբեր տեսակի զարդանախշեր ստեղծելու, ծանոթ զարդանախշային մոտիվները մեկնաբանելու և աշխատանքում օգտագործելու ունակությունը: Արհեստական ռեսուրսը ստեղծագործաբար կիրառելու ունակություն-կարողությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝

հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Մտահղացումը փոխանցելու

նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

• Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի սմուլներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

• Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուռաշ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող

կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

- Խնդրի առանձնահատկություննից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:
- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել արհեստական ռեսուրսի և նկարչական նյութի կիրառմամբ հասարակ առարկաները զարդանախշով զարդարելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան. VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա

Նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դիսամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարազարդում է գուլաշ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով **Ժամանակ.** 30 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, նկարչական նյութ, սոսինձ, մկրատ, միանգամյա օգտագործման բաժակներ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին ուսումնասիրել դասագրքում ներկայացված կերամիկական (խեցե) սափորն ու զարդանախշը, որով այն զարդարված է: Ուսուցիչը մեծ ձևաչափի վրա նկարում է տիպային հունական զարդանախշ՝ մեանդր, որն ունի ուղիղ անկյունով բեկված գծի տեսք: Աշակերտներն այն նկարում են սևագիր թերթերի վրա:

Ուսուցիչը ինտերակտիվ հարցեր է հղում

Պ.Ի.Յ. 1. Հունական սափորն առանձնանում է լայն վզիկով և շատ ավելի լայն փորով: Այն ունի խոշոր, մեծ չափի բռնակ:

2. Սափորի վզիկի և փորի վրա մեանդրի լայն զարդանախշային շերտ է, իսկ բերանի եզրին և փորին՝ կենդանիների ու թռչունների պատկերներ:

Չարդանախշապատ է նաև սափորի բռնակը:

Ուսուցիչն առաջարկում է աշակերտներին պատրաստվել դասարանային առաջադրանքի և նախքան աշխատանքի մեկնարկը ծանոթանալ ցուցումներին, որոնք ներկայացված են դասագրքում:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ծանոթանում են դասագրքի տեքստին և պատրաստվում գործնական աշխատանքի: Ուսուցչի հանձնարարությամբ, աշակերտները բաժանվում են զույգերի, խորհրդակցում, թե ինչպիսի աշխատանք է կատարելու նրանցից յուրաքանչյուրը, միմյանց միջև բաժանում են նկարչական նյութն ու արհեստական ռեսուրսը: Սկզբից նրանք շերտերով կտրում են թուղթը կամ ցանկացած այլ արհեստական նյութ (օրինակ՝ գործվածք) և վրան մատիտով, գուլաշի ներկերով զարդանախշում... Նրանցից մեկը բաժակի նշված հատվածի վրա զգուշորեն սոսինձ է քսում, իսկ մյուսը վրան փակցնում է նախապես պատրաստած զարդանախշային շերտը: Չարդանախշի գույներն ու ձևն ընտրելիս աշակերտները հաշվի են առնում միմյանց կարծիքը:

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը ստույգ ցուցումներ է անում, թե ինչպես փաթաթել բաժակի վրա զարդանախշային շերտն այնպես, որ եզրերի վրա չառաջանան ծայրեր, մկրատով թեք կտրել թուղթը և զգուշորեն իրար սոսնձել ծայրերը:

Չարդանախշային շերտերի մեծությունը, գունեղությունը, զարդանախշի բնույթը ամբողջապես աշակերտների ճաշակով են կատարված:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել զույգերով ստեղծած գեղարվեստական աշխատանքը ներկայացնելու և դրա մասին խոսելու հմտությունը:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ի՞նչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուլաշով մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով **Ժամանակ.** 15 րոպե

Ռեսուրս. զարդանախշով զարդարված միանգամյա օգտագործման բաժակներ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ներկայացնում են զույգերով ստեղծված աշխատանքը: Մանրամասն պատմում են, թե ի՞նչ նյութ են օգտագործել և ի՞նչ տեսակի զարդանախշ են ստեղծել, բնութագրում են զարդանախշը (օրինակ՝ գունագեղ, համաչափ, ռիթմային և այլն):

Դասարանն ունկնդրում է շնորհանդեսները և արտահայտում իր կարծիքը:

Ցուցում. Ուսուցիչն աշակերտներին պետք է խորհուրդ տա, որ տարբեր զարդանախշային շերտերը բաժակի վրա փակցնեն առանձին-առանձին: Բացի այդ, նա պետք է զգուշացնի աշակերտներին, որ ներքևի հատվածում շերտը չծալվա՞վորվելու նպատակով, այն պետք է բաժանել երկու մասի, ծայրերը թեք կտրել (ըստ բաժակի ձևի) և այնպես փակցնել բաժակի վրա:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. զարդանախշային մոտիվները մեկնաբանելու, նոր զարդանախշեր ստեղծելու, արհեստական ռեսուրսն ինքնատիպ օգտագործելու գործնական հմտություններ:

16. Մեծ քաղաքների բակերը

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել տրված թեմայով աշխատանք ստեղծելու ունակություն, տարբեր տեսակի գծերը, վրձնահարվածները, գույների ներդաշնակությունը նպատակաուղղված կիրառելու, հիշողությամբ նկարելու ունակություն: Շրջակա միջավայրը դիտարկելու և մեկնաբանելու ունակություն, տարբեր միջոցներ կիրառելով մտահղացումն առավել լավ փոխանցելու և զույգի հետ համագործակցելու հմտություն: Ստեղծագործական մոտեցում՝ տրված առաջադրանքի հանդեպ:

Արդյունք. Ուս.ալյան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.ալյան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

• Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և

տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուռա և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս. պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (գույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, գույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

- Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

- Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Աշխատանքի ձև. գույգերով կամ խմբերով (ուսուցչի որոշմամբ)

Ռեսուրս. դասագիրք, ձևաչափ կամ թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Զափանիշներ. տրված թեմայով աշխատանք ստեղծելու համար տարբեր գծեր, վրձնահարվածներ և գույներ կիրառելու, հիշողությամբ նկարելու ունակություններ:

17.Երազանքի տան պատուհանը

Դասի նպատակը. Աշակերտի մոտ մշակել շրջակա միջավայրը դիտարկելու և երևակայությամբ նկարելու, մտահղացումն իրականացնելու նպատակով նկարչական նյութ և ցանկալի տեխնիկա ընտրելու ունակություններ: Արթնացնել երևակայությունն ու զարգացնել տրված թեմայի հանդեպ ստեղծագործական մոտեցումը: Աշակերտը պետք է կարողանա գործնականում կիրառել կերպարվեստի հիմնական սկզբունքներն ու տարրերը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու

համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/ պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս. պլան. VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, ձևաչափ կամ թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. երևակայությամբ նկարելու ունակություն, տրված թեմային համապատասխան նկարչական նյութ և

գեղարվեստական տեխնիկա ընտրելու ունակություն, ստեղծագործական մոտեցում, երևակայություն և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություն:

18. Ճամփորդություն արվեստի աշխարհում

(ամփոփիչ դաս)

Դասի նպատակը. Աշակերտի մոտ մշակել տարբեր դարաշրջանների և երկրների մշակույթների առանձնահատկություններն ըմբռնելու, արվեստի ստեղծագործությունները ինքնուրույն ձեռք բերելու, դրանք համեմատելու/ վերլուծելու գործնական հմտություն, զարգացնել նրան հետաքրքրող երկրի արվեստագետների կյանքի ու գործունեության հետ կապված նյութերը գտնելու և ուսումնասիրելու ունակությունը, ամրապնդել խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակությունները:

Ուս. պլան. VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

- Իսկրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

- Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ուս.պլան.VI.6. Աշակերտը պետք է կարողանա դատողություններ անել վրացական արվեստի և արվեստագետների մասին:

Ստուգիչ

- Խոսում է վրացական արվեստի հուշարձանների մասին (օրինակ՝ Վրաստանի եկեղեցիների, վանքերի, բերդ-ամրոցների մասին) և դատողություններ անում մի քանի բնորոշ նշանների մասին:

- Խոսում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ) գործերի մասին, որոնց հանդիպում է առօրյա կյանքում և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Թվարկում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, որմնանկարչություն, ձեռագրերի մանրանկարչություն, քանդակադրոշմ (չեկանկա), դեկորատիվ-կիրառական արվեստ և այլն) մի քանի գործ և դատողություններ անում դրանց շուրջ:

- Խոսում է զարդաքանդակի (վրացական չուքուրթմա) մասին (որտե՞ղ է տեսել, ի՞նչ մոտիվների ենք հանդիպում վրացական չուքուրթմայի մեջ՝ բուսական, կենդանական, երկրաչափական) և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Ճանաչում է հայտնի մի քանի վրացի նկարչի և քանդակագործի աշխատանքներ և խոսում դրանց հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն 1

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել կոնկրետ մշակույթի վերաբերյալ տեղեկություններն ինքնուրույն ձեռք բերելու, մշակութային ժառանգության հուշարձանների մասին տեսողական տեղեկություններ հավաքելու ունակություն: Ամրապնդել այդ մշակույթի հիմնական բնութագրիչները կռահելու և վերլուծելու ունակությունը, ծանոթ գեղարվեստական հնարներով և նյութով տիպային նմուշների (օրինակ՝ բնանկար, կիրառական արվեստի նմուշ, պարզ ճարտարապետական կառուցվածք և այլն) ստեղծելու հմտություն:

Ակտիվության արդյունք.

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու

համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

- Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս

համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

• Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով
Ժամանակ. 30 րոպե (դասարանում աշակերտների թվից ելնելով, ուսուցիչը որոշում է կայացնում աշխատանքը դասաժամերի բաժանելու վերաբերյալ: Նախապատրաստական աշխատանքին հատկացվում են ինչպես դասաժամային, այնպես էլ ինքնուրույն աշխատանքի սահմանված ժամեր):

Ռեսուրս. դասագիրք, ալբոմներ, կատալոգներ, համացանցի կայք էջեր, արհեստական ռեսուրս՝ մեծ չափի ձևաչափ, բարակ սովորաթուղթ, թուղթ, գունավոր քարտեր, նկարչական նյութ, սոսինձ, մկրատ և այլն:

Ակտիվության համառոտ բնութագիր.

Ամփոփիչ դասին նախապես են պատրաստվում, աշակերտները ծանոթանում են նախանշված խնդիրներին, բաժանվում 4-5 հոգուց բաղկացած խմբերի, իրար միջև բաշխում ինչպես ներկայացվելիք երկրները, այնպես էլ խմբի անդամների պարտականությունները: Պայմանավորվում են իրականացվելիք կոնկրետ աշխատանքի շուրջ: Ձեռք են բերում ցանկալի տեղեկություններ: Այնուհետև ուսուցչի օգնությամբ դասակարգում են դրանք և ընտրում մշակութային ժառանգության կոնկրետ հուշարձաններ, որոնք ներկայացնում են ցուցատախտակի վրա: Արվեստի գործերի ցուցատախտակի վրա ներկայացնելու համար ընտրում են գեղարվեստական միջոցներ և նկարչական նյութ: Խմբի անդամներին հանձնարարվում է նաև ընտրված մշակույթի հիմնական բնութագրիչների մասին պատրաստել ռեֆերատ/էսսե/զեկույց:

Ամփոփիչ դասի ընթացքում աշակերտները ներկայացնում են ինչպես ընտրած երկրի մշակույթի հայտնի հուշարձանները (ճարտարապետությունը, կերպարվեստը, կիրառական արվեստը, ազգագրական նյութեր՝ տարագ, զարդեղեն և այլն), այնպես էլ տեսական աշխատանքներ այդ մշակույթի հիմնական բնութագրիչների մասին:

Դասն անցկացվում է բաց դասի սկզբունքով, որին մասնակցում են հրավիրված հյուրեր:

Ուսուցիչը նախապես պատրաստում է տեսական և գործնական աշխատանքների գնահատման սյունակներ, որոնցով գնահատվում են աղյուսակները:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակը. Աշակերտի մոտ զարգացնել և խորացնել տեսական և գործնական աշխատանքները ներկայացնելու ունակությունը, ամրապնդել թիմային աշխատանքի հմտությունները:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի

աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Ուս.պլան.VI.6. Աշակերտը պետք է կարողանա դատողություններ անել վրացական արվեստի և արվեստագետների մասին:

Ստուգիչ

• Խոսում է վրացական արվեստի հուշարձանների մասին (օրինակ՝ Վրաստանի եկեղեցիների, վանքերի, բերդ-ամրոցների մասին) և դատողություններ անում մի քանի բնորոշ նշանների մասին:

• Խոսում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ) գործերի մասին, որոնց հանդիպում է առօրյա կյանքում և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

• Թվարկում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, որմնանկարչություն, ձեռագրերի մանրանկարչություն, քանդակադրոշմ (չեկանկա), դեկորատիվ-կիրառական արվեստ և այլն) մի քանի գործ և դատողություններ անում դրանց շուրջ:

• Խոսում է զարդաքանդակի (վրացական չուքուրթմա) մասին (որտեղ է տեսել, ինչ մոտիվների ենք հանդիպում վրացական չուքուրթմայի մեջ՝ բուսական, կենդանական, երկրաչափական) և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

• Ճանաչում է մի քանի հայտնի վրացի նկարչի և քանդակագործի աշխատանքներ և խոսում դրանց հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

Աշխատանքի ձև. խմբային

Ժամանակ. 15 րոպե (ուսուցչի որոշմամբ ժամանակը բաշխվում է ելնելով դասարանի անհրաժեշտություններից)

Ռեսուրս. ցուցատախտակի վրա ներկայացված դիտանյութեր, տեսական աշխատություններ (ռեֆերատ/էսսե/գեկույց)

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Աշակերտները ներկայացնում են որոշակի երկրի մշակութային ժառանգության նմուշները, պատմում են այդ մշակույթի հիմնական բնութագրիչների մասին, թվարկում հայտնի ճարտարապետական կառույցները, կերպարվեստի և կիրառական արվեստի հուշարձանները և բնութագրում դրանք:

Տերմիններ.

Ցուցում. Ուսուցչի հայեցողությամբ նախագծի իրականացմանը հատկացվում են դասարանային և ինքնուրույն աշխատանքի սահմանված ժամերը:

Գնահատման ձև. ամփոփիչ

Չափանիշներ. Այս կամ այն մշակույթի, արվեստի գործերի հետազոտման ունակություն, նյութը ինքնուրույն ձեռք բերելու, խմբային աշխատանքի, շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

Տեսական աշխատության (ռեֆերատ/էսսե/գեկույց) գնահատման սյունակներ:

Գործնական աշխատանքի գնահատման սյունակներ:

Հանձնարարականներ. ուսուցիչն իր հայեցողությամբ ընտրում է դասն անցկացնելու ռազմավարություններից որևէ մեկը, օրինակ՝ աշակերտները առանձին-առանձին են ներկայացնելու աշխատանքները թե՛ խմբով, հանդիսատեսին/ներկաներին նախապես հայտնի՞ է, թե՛ ո՞ր երկրի մշակույթն են ներկայացնում աշակերտները, թե՛ եզրակացության են հանգեցնում շնորհանդեսից հետո: Կիրառելու են, թե՛ ոչ աշակերտներն իրենց շնորհանդեսի ընթացքում արվեստի այլ ճյուղեր, օրինակ՝ երաժշտություն, կինո և այլն:

19. Ստամբուլ

Դասի նպատակ. Աշակերտներին ծանոթացնել Ստամբուլի բազմադարյա պատմության և մշակույթի հետ, զարգացնել տարբեր դարաշրջանների արվեստի գործերը ճանաչելու, համեմատելու ունակությունը, ամրապնդել տեղեկություններ ձեռք բերելու հմտությունը, խորացնել տարբեր առարկաներից ստացած գիտելիքների ինտեգրման ունակությունը (պատմություն, աշխարհագրություն):

Արդյունք

Ուս. պլան. VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:
  - Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:
  - Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:
  - Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:
  - Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում, օգնություն է խնդրում նրանցից:
  - Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:
- Ուս. պլան. VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:**

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:
  - Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:
  - Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:
- Ուս. պլան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:**
- ### Ստուգիչ
- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:
  - Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):
  - Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:
  - Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:
- Աշխատանքի ձև.** անհատական
- Ռեսուրս.** Դասագիրք, ցանկացած տեսակի տպագրական նյութեր Ստամբուլի տեսարժանությունների լուսանկարներով, Էլեկտրոնային ռեսուրս:
- Պ.Ի.Գ. 1.** Ստամբուլը գտնվում է Եվրոպա և Ասիա մայրցամաքների վրա:
2. Ստամբուլը գտնվում է Թուրքիայում:
  3. Անկարան Թուրքիայի մայրաքաղաքն է:
  4. Օսմանյան կայսրությունը իսլամի հետևորդն էր:

5. Թուրքիան իսլամի հետևորդ երկիր է:

Տերմիններ. Անտիկ դարաշրջան - ժամանակաշրջան, որն ընդգկում է Հին Հունաստանի և Հռոմի մշակույթները մ.թ.ա. XII դարից մինչև մ.թ. IV դար:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. տեսական գիտելիքի վրա հիմնվելով տարբեր դարաշրջանների արվեստի գործերը ճանաչելու, համեմատել-բնութագրելու, տեղեկություններ ձեռք բերելու և ներկայացնելու ունակություններ, գիտելիքների ինտեգրման աստիճանը:

20.Նկարագարող պատմական փաստ

Դասի նպատակը. Աշակերտի մոտ զարգացնել արվեստի ստեղծագործության մեջ որոշակի պատմական իրադարձությունը կամ պատմական անձանց ճանաչելու ունակությունը, մշակել տեսական գիտելիքները գործնականում կիրառելու հմտությունը, զարգացնել պատկերացմամբ նկարելու ունակությունը:

Արդյունք. **Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Եմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:**

Ստուգիչ

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և

ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

• Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

• Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

• Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուլաշ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, կոմպոզիցիոն բաշխման տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման,

գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, զբոսաշրջային բուկլետներ Ստամբուլի տեսարժանությունների լուսանկարներով, ալբոմներ, կայք-էջեր:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Արվեստի գործերը վերլուծելու, տեսական գիտելիքների վրա

հիմնված գործնական աշխատանք ստեղծելու ունակություններ, ստեղծագործական մոտեցում:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, զբոսաշրջային բուկլետներ Ստամբուլի տեսարժանությունների լուսանկարներով, ալբոմներ, կայք-էջեր:

Պ.Ի.Յ. 1. Յարցը Սողոմոնի տաճարի մասին է, ստորև ներկայացնում ենք հակիրճ տեղեկություն տաճարի մասին.

Ըստ Աստվածաշնչի, իրենց անկախ պետությունն ունենալուց առաջ, հրեաների Աստվածը «Աստծո տանը» չէր հաստատված: Երուսաղեմը նվաճելուց հետո Դավիթ թագավորը Ուխտի տապանակը տարել է հենց Երուսաղեմ և սկսել է պատրաստվել տաճար կառուցելու համար: Իր որդուն՝ Սողոմոնին փոխանցել է նախապես մշակած տաճարի հատակագիծը և Սողոմոնը սկսել է շինարարությունը: Փյունիկյան երկրից հրավիրել է ճարտարապետ Զիրամ Աբիֆին, որն իր աշակերտների հետ միասին 7

տարվա ընթացքում Երուսաղեմում կառուցել է այդ տաճարը (Մ.թ.ա. 957-950թվականներին): Սողոմոնը Ուխտի տապանակը տեղադրել է տաճարի Սրբություն Սրբոցում և աղոթել: Տաճարի օրհնությունը տևել է 14 օր: Տաճարի կառուցումը հրեաների համար կարևորագույն երևույթ էր:

Այդ տաճարը դարձավ հրեաների գլխավոր Սրբությունը:

Մ.թ.ա. 586 թվականին Բաբելոնի թագավոր Նաբուքոդոնոսորը նվաճել է Երուսաղեմը և հողին հավասարեցրել Սողոմոնի տաճարը:

Դրանից հետո այն տեղում, որտեղ կանգնած էր Սողոմոնի տաճարը բազում անգամ կառուցվել են տարբեր կառույցներ: Այժմ այստեղ գտնվում է Կուբթաթ աս Սահրա համալիրը, որի կազմում է Ալ Ակսա մզկիթը:

Տերմիններ. Մինարեթ - աշտարակ, որտեղից մուսուլմաններին աղոթքի են կանչում:

Գնահատման ձև. Ընթացիկ

Չափանիշներ. Յուրաքանչյուր գիտելիքի վրա հիմնվելով տարբեր դարաշրջանների և մշակույթի նմուշները համեմատել-վերլուծելու ունակություն:

22. Չարդանախշ

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել արվեստի գործերը դիտարկելու և առանձնահատկությունները կռահելու ունակությունը, մշակել տեսական գիտելիքը գործնականում կիրառելու հմտություն՝ դեկորատիվ աշխատանք ստեղծելու ճանապարհով:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային

(հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլանքի և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

• Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

• Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուլաշ և

տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Համակարգչային նկարչական ծրագրում ստեղծում է ռիթմիկ, համաչափ, անհամաչափ աշխատանքներ, առանձնացնում է աշխատանքում գլխավորը, պատկերում առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը, կիրառում է հակադիր գույներ, ընտրում է նկարի հարթության ուղղահայաց կամ հորիզոնական դիրք, պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում

է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական (ինարավոր է, ուսուցիչն ընտրի այլ ռազմավարություն և նախընտրի զույգերով աշխատանք):

Ռեսուրս. դասագիրք, ըստ աշակերտի ցանկության ընտրած նկարչական նյութ (ներկեր, վրձին, ջրաման, անձեռոցիկներ, մատիտներ, ֆլումաստերներ, տուշ, թանաք, թուղթ):

Պ.Ի.Յ.1. 1 և 3 Լուսանկարների վրա ներկայացված նմուշներում առանձնացված է կենտրոնը, ակնհայտ ընդգծված է կոմպոզիցիայի կենտրոնային բնույթը, իսկ 2 նմուշը ամբողջովին ծածկում է նկարի տարածքը: Այն ավելի մոտ է արևելյան զարդանախշի գորգանման կառուցվածքին:

3. և 4. Վրացական զարդանախշին բնորոշ է ցայտուն մոտիվի կրկնությունը ոչ թե գորգանման, այլ միայն երկու ուղղությամբ՝ ձախ և աջ: Դրանով այն տարբերվում է արևելյան զարդանախշից:

Տերմիններ. Մոտիվ - պատկերին բնորոշ կրկնվող տարր:

Արաբեսկա իտալերեն բառ է և նշանակում է՝ արաբական: Եվրոպայում այն տարածվել է Արաբիայից: Չարդանախշի տեսակ է, որտեղ միաձուլված են երկրաչափական և բուսական մոտիվները: Արաբեսկայում հաճախ հյուսված են նաև արաբական մակագրություններ:

Ցուցում. Դասն ընձեռում է տարբեր ռազմավարություններ կիրառելու

լայն հնարավորություններ: Կոնկրետ առաջարկները դիտք ստորև ներկայացված հանձնարարականներում:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. դեկորատիվ աշխատանքում տեսական գիտելիքներն օգտագործելու, զարդանախշ ստեղծելու ունակություններ, կերպարվեստի հիմնական սկզբունքների և տարրերի տիրապետում, ստեղծագործական մոտեցում:

Հանձնարարականներ. Դասարանային առաջադրանքը կատարելու համար ուսուցիչը կարող է ընտրել մի քանի տարբեր ռազմավարություններ, ինչպես աշխատանքի ձևի, այնպես էլ նկարչական նյութի և տեխնիկայի տեսանկյունից:

1. Հնարավոր է, որ առաջադրանքը կատարվի անհատաբար, սակայն հետաքրքիր կլինի, թե աշակերտներին բաժանենք զույգերի և հանձնարարենք առաջադրանք: Աշխատանքը սկսելուց որոշ ժամանակ անց նրանք կփոխանակվեն աշխատանքներով և կշարունակեն աշխատանքը փոխանակած նմուշի վրա: Նման դեպքում աշակերտների մոտ կզարգացնենք զույգերով աշխատելու ունակություն-կարողությունը:
2. Աշակերտներն աշխատանքը կարող են կատարել համակարգչային նկարչական ծրագրի միջոցով՝ ստեղծելով համաչափ և անհամաչափ, գունավոր կամ սև-սպիտակ զարդանախշ:

Որպես նկարչական նյութ կարող են կիրառել նաև տուշ կամ թանաք: Կամ առաջադրանքի թղթի փոխարեն կատարեն գործվածքի, սովորաթղթի, խեցե սալիկի վրա:

Դասարանում ստեղծած տարբեր զարդանախշերը ներկայացնելիս, ցանկալի է, որ աշակերտները խոսեն նկարչական նյութի և տեխնիկայի մասին, որը կիրառել են մտահղացումն իրականացնելիս:

23. Մառախլապատ Ալբիոնի մայրաքաղաքը

Դասի նպատակ. Աշակերտներին ծանոթացնել Լոնդոնի պատմության, նրա տեսարժանությունների հետ, զարգացնել

եվրոպական ճարտարապետության հիմնական հատկությունները ճանաչելու ունակությունները, առաջացնել հետաքրքրություն անգլիական մշակույթի հանդեպ:

Արդյունք. Ուս.ալան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրոշմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել եվրոպական քաղաքի (Լոնդոնի) ճարտարապետությունը, բրիտանական մշակույթի բնորոշ նշանները ճանաչելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.ալան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում

Ե, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 30 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք, բուկլետներ և

գրոսաշրջային ուղեցույցներ՝ Լոնդոնի և Մեծ Բրիտանիայի այլ քաղաքների լուսանկարներով:

Դասի ընթացքը

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Ուսուցչի ակտիվություն.

Աշակերտները դասին «ճանապարհորդում են» Անգլիայի մայրաքաղաքով: Ուսուցիչը պատմում է նրանց Լոնդոնի հիմնադրման, նրա հնագույն կառույցների շինարարության պատմությունը և ծանոթացնում տեսողական նյութի հետ: Ինտերակտիվ հարցերի նպատակն է աշակերտի մոտ առաջացնել որոշակի զուգորդումներ և ակտիվացնել նրա երևակայությունը:

Պ.Ի.Յ. 1. Թաուերն ու Լոնդոնի հայտնի կամուրջը միջնադարի տիպային եվրոպական ճարտարապետության նմուշներ են:

Չգոր պարիսպը, զանգվածային պատերը, աշտարակները և կամրջակալները ակնհայտ մատնանշում են, որ պալատների և բերդ-ամրոցների շինարարության ընթացքում պարտադիր պայմանը դրանց պաշտպանության գործառույթն էր: Թաուերի բերդ-ամրոցն ու կամուրջը, չնայած բազմաթիվ վերակառուցումների, պահպանել են սկզբնական տեսքը և այդ իսկ պատճառով դրանք հաճախ կարող են տեսնել պատմական ժանրի

ֆիլմերում, որպես միջնադարի եվրոպական քաղաքի իրական միջավայր:

2. Լոնդոնի խորհրդանիշն է համարվում Նաև Վեստմինստերի պալատի աշտարակի վրա տեղադրված ժամացույցը՝ Բիգ Բենը:

Ուսուցիչն աշակերտներին հաղորդում է օժանդակ տեղեկություններ, որոնք դասագրքում ներկայացված են գուճավոր ֆոնի վրա: Թաուերի հետ կապված լեգենդները ավանդույթներ սիրող անգլիացիների համար այսօր ևս թանկարժեք են: Դասարանում կարելի է անցկացնել յուրօրինակ կատակային հարցում՝ «հավատում եք, թե՞ ոչ» թեմայով: Այն աշակերտները, ովքեր լուրջ կընդունեն Թաուերում բնակվող ագռավների և ուրվականների մասին լեգենդները, կհռչակվեն «իսկական անգլիացիներ»:

Այնուհետև ուսուցիչն աշակերտներին ծանոթացնում է Լոնդոնի ևս մեկ տեսարժանության՝ Վեստմինստերի պալատի հետ: Աշակերտներն իրենք են նկարագրում պալատի ճարտարապետությունը և ուսուցչի խնդրանքով ուշադրությունը կենտրոնացնում միջնադարյան եվրոպական ճարտարապետությանը բնորոշ նշանների՝ պալատների զանգվածային ճակատների, առամաձև աշտարակների վրա և այլն: Այդպես աշակերտներն ըմբռնում են արևմտյան ճարտարապետության առանձնահատկությունները և նրանց մոտ մշակվում է անծանոթ նյութից այս հատկանիշների միջոցով եվրոպական ճարտարապետական նմուշները ճանաչելու ունակություն: Ցանկալի է, որ ուսուցիչն անցկացնի հարցում, թե անգլիացի ո՞ր գրողների ստեղծագործություններին են նրանք ծանոթ: Չավանաբար այս տարիքի աշակերտները և հատկապես նրանք, ովքեր սովորում են ազլերեն և գրականություն, ունեն որոշակի պատկերացում անգլիացի գրողների մասին, գիտեն Շեքսպիրի, Չոսերի անունները:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ.

Տեսական գիտելիքի վրա հիմնվելով արթնացնել աշակերտի երևակայությունը, զարգացնել կոնկրետ մշակույթի հայտնի հուշարձանները համապատասխան համատեքստում ըմբռնելու և ներկայացնելու ունակություն-կարողությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.ալան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական (ուսուցչի որոշմամբ ակտիվությունը կարող է կատարվել զույգերով)

Ժամանակ. 15 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք, էլեկտրոնային ռեսուրս <https://www.youtube.com/watch?jPsTqfqfPIY>

Դասի ընթացքը

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Դասի վերջին հատվածը նվիրվում է Լոնդոնի այն տեսարժանությանը, որպիսին է ավանդական համազգեստներով գվարդիական զինվորների պահակախմբի զորահանդեսը Բուքինգհեմյան պալատի մոտ, որը հազարավոր զբոսաշրջիկների է գրավում, ինչպես նաև դասին քննարկվում են Լոնդոնի փողոցների այն տիպային ատրիբուտները, ինչպիսիք են երկհարկանի կարմիր ավտոբուսներն ու հնագույն տաքսիները:

Ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին պատկերացնել Լոնդոն մեկնած զբոսաշրջիկի տիպային երթուղին և նրա տպավորությունները:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները հաճույքով ներգրավվում են իրավիճակային

խաղին, դրսևորում տեսական գիտելիքներն ու երևակայական ունակությունը:

Անգլիական մշակույթի հանդեպ աշակերտների հետաքրքրությունը բացահայտվում է նաև տարբեր աղբյուրների միջոցով (կայք-էջեր, զբոսաշրջային ուղեցույցներ, անգլերենի ձեռնարկներ) ձեռք բերված այլ տեսարժանությունների ներկայացմամբ :

Տերմիններ. Մոնարխիա (միապետություն)

- կառավարման ձև, երբ պետության գլուխ է կանգնած մեկ անձ՝ միապետը:

Օբսերվատորիա - աստղադիտարան (լատ. Observo՝ դիտարկում եմ), գիտական հիմնարկ, որտեղ կատարվում են երկնային մարմինների ու երևույթների դիտումներ և հետազոտություններ:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Միջնադարի եվրոպական ճարտարապետական հուշարձանների նկարագրման և դրանց հիմնական բնութագրիչները ճանաչելու ունակություն, աշակերտին հետաքրքրող երկրի արվեստի գործերը ինքնուրույն ձեռք բերելու և հետազոտելու հմտություն:

24. Ինչպե՞ս նկարել անձրև

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել ջրաներկերով աշխատելու գործնական ունակություն-կարողություններ, տրված թեմայով աշխատանք ստեղծելու ունակություն, տարբեր միջոցներով տարբեր ֆակտուրաներ փոխանցելու կարողություն: Շրջակա միջավայրը դիտարկելու ունակություն, տարբեր տեխնիկաների կիրառում: Թաց մակերևույթի վրա նկարելու տեխնիկայի կիրառմամբ անձրևոտ բնանկար ստեղծելու և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություն:

Արդյունք. Ուս.ալան.VI.1. Ստահլացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանդկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, Նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

• Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

• Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով,

գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ակտիվություն I

Ատիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել կոնկրետ աշխատանքը վերլուծելու, նրա բնորոշ հատկանիշները գուշակելու ունակություն:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.ալան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստի հետ:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 10 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք

Դասի ընթացքը

Ակտիվության համառոտ բնութագիր Ուսուցչի ակտիվություն. Դասի

Նպատակն է ստեղծել անձրևոտ եղանակ արտացոլող աշխատանք: Ուսուցիչն աշակերտների հետ խոսում է այն մասին, որ աշխարհագրական դիրքից ելնելով Անգլիայում և Նրա մայրաքաղաքում հաճախ անձրևոտ, մառախլապատ եղանակ է: Դա բնական է, քանի որ երկիրը շրջապատված է ջրով, իսկ Լոնդոնը սրա հետ մեկտեղ կառուցված է Տեմզա գետի ափին: Անգլիայի քաղաքների և գյուղերի մառախլապատ բնանկարներ են նկարել բազմաթիվ նկարիչներ: Ուսուցիչը հարցնում է աշակերտներին, թե ինչպիսի՞ բնանկար կցանկանային նկարել: Անձրևոտ, թե՛ արևոտ: Ինչո՞ւ: Տարբեր պատասխաններից հետո աշակերտները բացում են դասագիրքը և դիտարկում ներկայացված անձրևոտ բնանկարները: Ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին խոսել աշխատանքներում գործածված գույների մասին: Ի՞նչ տրամադրություն է ստեղծվում յուրաքանչյուր անձրևոտ բնանկարը դիտարկելիս: Աշակերտները պետք է նկարագրեն և բնութագրեն, թե ինչպես է փոխանցված այս աշխատանքներում մառախլապատ եղանակի տպավորությունը:

Պ.Ի.Յ. Երկու աշխատանքում էլ օգտագործված են ոչ հստակ, մշուշոտ գույներ, շենքերի եզրագծերը մշուշոտ են, մի փոքր աղավաղված, ինչը մառախուղի մեջ կլանված շենքերի տպավորությունն ստեղծում:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել ջրաներկով որոշակի մտահղացում (անձրևոտ բնանկար) ստեղծելու ունակություն:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.ալան.

VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

• Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

• Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝

առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/ պատրանք ստեղծելու համար:

Աշխատանքի ձև. անհատական **ժամանակ.** 25 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, ջրաներկեր, վրձին, ջրաման, սպունգ, անձեռոցիկներ, մատիտներ, ֆլումաստերներ:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ծանոթանում են դասարանային առաջադրանքին և դասագրքում ներկայացված հնարներին, որոնք կիրառելով հեշտությամբ կարողանում են կատարել անձրևոտ բնապատկեր:

Ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին ստեղծել անձրևոտ բնանկար, աշխատանքը սկսելուց առաջ դիտարկել դասագրքում ներկայացված նմուշները: Ուսուցիչը խորհուրդ է տալիս աշակերտներին, թե ինչպես պետք է ջրաներկով աշխատեն թղթի թաց մակերևույթի վրա, որպեսզի կարողանան փոխանցել անձրևի տպավորություն: Դասագրքում ներկայացված է ինչպես տեքստ, այնպես էլ լուսանկարներ, որոնց վրա ակնհայտ երևում են այս կամ այն վրձնահատվածը կամ ֆակտուրան փոխանցելու առանձնահատկությունները:

Աշակերտները կատարում են գործնական աշխատանք, կիրառում են ցուցումներն ու առաջարկած տեխնիկայով ստեղծում մառախլապատ, անձրևոտ եղանակի տրամադրություն:

Աշխատանքների թեմատիկա՝ քաղաքի կամ գյուղի տեսարանը, առարկաների, մարմինների կամ շենքերի ընտրությունը կախված է աշակերտների ցանկությունից: Թուղթը թրջելուց առաջ աշակերտները պետք է ոչ հստակ նկարեն բնանկարը, սպունգի միջոցով թրջեն թուղթը, այնուհետև կողք-կողքի ներկաբծեր նկարեն: Ներկաբծերը կմիախառնվեն այնպես, ինչպես ցույց է տրված նմուշներում (սևը և երկնագույնը միախառնված են և անձրևային ամպի տպավորություն են ստեղծում): Չորանալուց հետո կավճաներկի կամ գուլաշի ներկի միջոցով պետք է նկարել ուղղահայաց գծեր՝ անձրևի տպավորություն ստեղծելու համար:

Ակտիվություն III

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել աշխատանքը ներկայացնելու,

տերմինները գիտակցաբար օգտագործելու, համադասարանցիների աշխատանքները օբյեկտիվ գնահատելու ունակություն:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.ալյան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, կյուբերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներ և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Աշխատանքի ձև. Անհատական

Ժամանակ. 10 րոպե

Ռեսուրս. Դասարանում կատարած աշխատանքներ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր.

Աշխատանքները ներկայացնելիս աշակերտները խոսում են կիրառված գեղարվեստական միջոցների մասին, իսկ

համադասարանցիները գնահատում են, թե որքանով է հաղթահարվել նախանշված խնդիրը:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. ջրաներկով աշխատելու, տարբեր վրձնահարվածներ կիրառելու և ֆակտուրան փոխանցելու ունակություններ, ստեղծագործական մոտեցում:

25.Անգլիական գրքի գծանկարչությունը (գրաֆիկա)

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել արվեստի գործը նկարագրել-բնութագրելու, վերլուծելու և գնահատելու ունակություն, ամրապնդել հիմնավորված քննարկման հմտությունը:

Արդյունք. Ուս.ալյան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, կյուբերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների

Նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստի հետ:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ատիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել գեղարվեստական ստեղծագործությունը դիտարկելու, գեղարվեստական միջոցները և տարրերը գուշակելու, դրանք կոնկրետ մշակույթի հետ կապակցելու հմտություն:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական,

պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով
Ժամանակ. 15 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք

Դասի ընթացքը

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Դասի սկզբում աշակերտները ծանոթանում են դասագրքում ներկայացված ներածական տեքստին, խոսում են գրքի պատկերազարդումների մասին, նրա, թե ի՞նչ դեր է կատարում գրքում նկարը: Ուսուցիչը խնդրում է նրանց պատկերացնել այն դարաշրջանը, երբ մարդիկ չունեին տեղեկատվության մատչելիություն և նկարագարող գիրքը գեղագիտական հաճույքից բացի, նրանց համար նաև կարևոր և հետաքրքիր տեղեկությունների աղբյուր էր: Ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին արտահայտել իրենց կարծիքը, թե ինչ տեղեկատվություն է հնարավոր ստանալ նման ճանապարհով: Հավանաբար, դա կարող է լինել որևէ հերոսի ճանաչում, հանդերձանք և աքսեսուարներ (լրացուցիչ, օժանդակ մանրամասներ, հատկապես պատմական բնույթի երկերում), շրջակա միջավայր և այլն:

Այնուհետև աշակերտները ծանոթանում են անգլիացի գծանկախ Իբրի Բերդսլիի պատկերազարդումներին: Դասագրքում յուրաքանչյուր պատկերազարդմանը կից

տրված է մեկնաբանություն, տեղեկություն և ինտերակտիվ հարց: Ուսուցիչը դասարանը զույգերի է բաժանում և յուրաքանչյուր զույգին ծանոթանալու և աշխատելու նպատակով հանձնարարում մեկ պատկերազարդում: 2-3 րոպե անց, զույգերը հաղորդում են դասարանին իրենց կարծիքները յուրաքանչյուր պատկերազարդման վերաբերյալ:

Լ.Տ.Ու. Առաջին պատկերազարդման մասին խոսելիս աշակերտները նշում են, որ պատկերը ներկայացված է երկու մասի բաժանած ֆոնի վրա: Վերևի՝ մուգ ֆոնի վրա, պատկերված է կերպարի վերնամասը, իսկ նրա երկար հագուստը ներկայացված է բաց գույնի ֆոնի վրա: Երկրորդ պատկերազարդման մասին խոսելիս ուշադրությունը կենտրոնանում է ինքնատիպ հնարի վրա, որը կիրառել է նկարիչը պատկերը ստեղծելիս: Սպիտակ ֆոնի վրա սև ուրվագծով և սևի վրա սպիտակով նկարած նկարը և՛ դեկորատիվ բնույթ է կրում, և՛ միաժամանակ զգեստի փեշին, ասես «ասեղնագործ» զարդանախշը, պատկերին արևելյան բնույթ է հաղորդում:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել մանկական գրքի պատկերազարդումները վերլուծելու, բնութագրելու, հրապարակավ ներկայացնելու հմտություններ:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.ալյան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, կյուբերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ի՞նչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Աշխատանքի ձև. խմբերով

Ժամանակ. 30 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք, Ռադյարդ Զիվիլիսգի պատմվածքները

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Դասագրքի

հաջորդ էջում ներկայացված են մանկական գրքերի պատկերազարդումներ: Խմբերի բաժանված աշակերտները (4-5 աշակերտ խմբում) աշխատելու համար ընտրում են պատկերազարդումներից մեկը (ուսուցիչը կարող է խմբերի միջև խաղարկել պատկերազարդումները նախապես պատրաստած գունավոր տոմսերի միջոցով), այնուհետև 10 րոպեի ընթացքում աշխատում են ինտերակտիվ հարցերի հետ կապված և պատրաստվում շնորհանդեսի:

Սահմանված ժամանակի ավարտին, աշակերտները ներկայացնում են պատկերազարդումները և խմբում պայմանավորվելուց հետո, պատասխանում ինտերակտիվ հարցերի: Դասարանը ուշադիր լսում է մեկը մյուսին:

Հավանաբար, աշակերտները դասարանին ներկայացնեն շատ հետաքրքիր դիտարկումներ և կարծիքներ: Ուսուցիչը հետևում է շնորհանդեսին և խնդրում աշակերտներին պատշաճ արտահայտել իրենց կարծիքները:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. գեղարվեստական ստեղծագործությունը վերլուծելու ունակություն, աշխատանքը ներկայացնելու հմտություն:

26. Պատկերագարի գիրք

Դասի նպատակը. Աշակերտի մոտ զարգացնել գրքի պատկերագրում ստեղծելու ունակություն, տեքստի համապատասխան գեղարվեստական միջոցների, ձևաչափերի, գույնի ընտրության հմտություն, շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (գույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել

իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

• Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

• Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

• Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

• Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

• Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչպիսի տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գուլագո) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (հրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. խմբային

Ռեսուրս. դասագիրք, ձևաչափ կամ թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ

Ցուցում. Այս դասի մեջ ներկայացված է Ռևազ Ինանիշվիլիի «Միայնություն» պատմվածքի՝ Ջեմալ Լուլալայի պատկերագրումը: Վերնագիրը գրքում նշված չէ, քանի որ աշակերտն ինքը պետք է վերնագրի պատկերագրումը:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. գրական ստեղծագործության համապատասխան գեղարվեստական միջոցներ, ձև, գույն ընտրելու ունակություն, այս կամ այն դարաշրջանի/մշակույթի համապատասխան տեսողական դետալներ պատկերելու

ունակություն, խմբային աշխատանքի հմտություն, շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

27. Ամանորյա տոնաձառ

Դասի նպատակ. Աշակերտների մոտ զարգացնել ստեղծագործական մոտեցում և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ: Աշակերտները տարբեր նյութեր և տեխնիկա կիրառելով պետք է ստեղծեն տոնաձառի ինքնատիպ պատկեր:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

• Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

• Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

• Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

• Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագրողում է գուռ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

• Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝

առանձնահատուկ ֆակտորայի նմանակում/ պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչպիսի տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. գունավոր թղթեր, մկրատ, սոսինձ, գործվածք, կավ, ժապավեններ և այլն (նյութն աշակերտն ինքն է ընտրում)

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. ստեղծագործական մոտեցում տարբեր տեսակի բնական և արհեստական ռեսուրսների հանդեպ, մտահղացումն իրականացնելու նպատակով նկարչական միջոցներն ինքնատիպ կիրառելու ունակություն:

28. Մցխեթա

Դասի նպատակը. Աշակերտին ծանոթացնել վրացական մշակույթի հնագույն հուշարձանների, դրանց

բնորոշ առանձնահատկությունների հետ, զարգացնել միջնադարյան վրացական ճարտարապետության հայտնի հուշարձանները ճանաչելու ունակություն, առաջացնել հետաքրքրություն վրացական մշակույթի հուշարձանների հանդեպ, մշակել նոր նյութը ինքնուրույն ձեռք բերելու ունակություն:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

- Խնդրի առանձնահատկություններից ելնելով որոշում է ծրագրում և աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

- Վիրտուալ խմբերում կիսվում է սեփական թվայնացված աշխատանքով:

- Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման,

գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, სქემების, տեխნიკաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գուլազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ուս.պլան.VI.6. Աշակերտը պետք է կարողանա դատողություններ անել վրացական արվեստի և արվեստագետների մասին:

Ստուգիչ

- Խոսում է վրացական արվեստի հուշարձանների մասին (օրինակ՝ Վրաստանի եկեղեցիների, վանքերի, բերդ-ամրոցների մասին) և դատողություններ անում մի քանի բնորոշ նշանների մասին:

- Խոսում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ) գործերի մասին, որոնց հանդիպում է առօրյա կյանքում և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Թվարկում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, որմնանկարչություն, ձեռագրերի մանրանկարչություն, քանդակադրոշմ (չեկանկա), դեկորատիվ-կիրառական արվեստ և այլն) մի քանի գործ և դատողություններ անում դրանց շուրջ:

- Խոսում է գարդաքանդակի (վրացական չուքուրթմա) մասին (որտեղ է տեսել, ինչ մոտիվների ենք հանդիպում վրացական չուքուրթմայի մեջ՝ բուսական, կենդանական, երկրաչափական) և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Ճանաչում է մի քանի հայտնի վրացի նկարիչի և քանդակագործի աշխատանքներ և խոսում դրանց հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական, խմբերում

Ռեսուրս. դասագիրք, «Մցխեթա»

հեղինակներ՝ Մ.Բուլիա, Մ.Ջանդալիա, Թբիլիսի 2006 թվական, էլեկտրոնային հասցե՝ www.dzeglebi.ge

Պ.Ի.Հ. 1. Աշակերտները նկարագրում են հնագույն զարդերը, բնութագրում դրանց ձևը, գույնը:

2. Այս իրերի բացառիկությունը պայմանավորված է բոլոր գործոնների համատեղությամբ՝ թանկարժեք մետաղներ և առատորեն օգտագործված ազնիվ քարեր, իրերի նրբագեղ գեղագիտություն և պատրաստման բարձր որակ, որոնք միանշանակ վկայում են, որ դրանք պատրաստվել են հասարակության

բարձր խավերի համար և թանկարժեք համարվել: Այդ իրերի վաղեմությունը առանձնահատուկ արժեք է փոխանցում:

Լ.Տ.Ու. Մցխեթայի պատմական հուշարձանների քարտեզ կազմելու և տեղեկություններ ձեռք բերելու գործում մեծ օգնություն կցուցաբերի «Մցխեթ» պատմական ուղեցույցը: Հեղինակներ՝ Մ.Բուլիա, Մ.Ջանդալիա, Թբիլիսի 2006 թվական:

Ցուցում. Ցանկալի է, որ աշակերտներն այցելեն և տեսնեն Վրաստանի ազգային թանգարանի ոսկե ֆոնդում պահպանված ցուցանմուշները: Հնէաբանական պեղումների արդյունքում հայտնաբերված իրերի մի մասը պահվում է Մցխեթայի թանգարանում:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. տեսական նյութի իմացություն, միջնադարյան վրացական պատմական հուշարձանների առանձնահատկությունները ճանաչելու և դրանցով հետաքրքրվելու, ինչպես նաև դրանց մասին գոյություն ունեցող տեղեկություններն ինքնուրույն ձեռք բերելու ունակություն:

Հանձնարարականներ. Առաջադրանքը կատարելու համար ուսուցիչը կարող է ընտրել մեկ այլ ռազմավարություն և աշակերտներին առաջարկել աշխատել համակարգչով՝ կիրառելով համացանցի որոնման համակարգը: Նման դեպքում աշակերտների զույգերը քարտեզի վրա աշխատելիս կարող են փոխանակել աշխատանքները կամ ուղարկել դրանք մյուսների վիրտուալ խմբեր:

29. Վրաստանի բերդ-ամրոցներ

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ արթնացնել հետաքրքրություն վրացական նյութական մշակույթի հուշարձանների հանդեպ, մշակել նատուրայից (բնօրինակ) և հիշողությամբ նկարելու անհրաժեշտ ունակություն-կարողություն:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝

հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ: • Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլանքի և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դիսամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած

սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչպիսի՞ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ուս.պլան.VI.6. Աշակերտը պետք է կարողանա դատողություններ անել վրացական արվեստի և արվեստագետների մասին:

Ստուգիչ

- Խոսում է վրացական արվեստի հուշարձանների մասին (օրինակ՝ Վրաստանի եկեղեցիների, վանքերի, բերդ-ամրոցների մասին) և դատողություններ անում մի քանի բնորոշ նշանների մասին:

- Խոսում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ) գործերի մասին, որոնց հանդիպում է առօրյա կյանքում և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Թվարկում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, որմնանկարչություն, ձեռագրերի մանրանկարչություն, քանդակադրոշմ (չեկանկա), դեկորատիվ-կիրառական արվեստ և այլն) մի քանի գործ և դատողություններ անում դրանց շուրջ:

- Խոսում է զարդաքանդակի (վրացական չուքուրթմա) մասին (որտեղ է տեսել, ինչ մոտիվների ենք հանդիպում վրացական չուքուրթմայի մեջ՝ բուսական, կենդանական, երկրաչափական) և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Ճանաչում է մի քանի հայտնի վրացի նկարչի և քանդակագործի աշխատանքներ և խոսում դրանց հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, լուսանկարչական նյութ, տեղում կատարած էսքիզներ, գունավոր մատիտներ, թղթեր կամ ֆորմատ

Ցուցում. Ցանկալի է, որ դասն անցկացվի որևէ պատմական հուշարձան էքսկուրսիա կազմակերպելուց հետո: Աշակերտները տեղում կկատարեն էսքիզներ, կլուսանկարեն բերդ-ամրոցը, ինչը հետագայում կկիրառեն գործնական աշխատանքն իրականացնելիս:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. շրջակա միջավայրը դիտարկելու, նատուրայից (բնօրինակ) և հիշողությամբ նկարելու ունակություն:

30. Վրացական արվեստ

Դասի նպատակ. Աշակերտին

ծանոթացնել միջնադարի վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի հետ, առաջացնել հետաքրքրություն վրացական արվեստի առանձնահատկությունների հանդեպ:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ուս.պլան.VI.6. Աշակերտը պետք է կարողանա դատողություններ անել վրացական արվեստի և արվեստագետների մասին:

Ստուգիչ

- Խոսում է վրացական արվեստի հուշարձանների մասին (օրինակ՝ Վրաստանի եկեղեցիների, վանքերի, բերդ-ամրոցների մասին) և դատողություններ անում մի քանի բնորոշ նշանների մասին:

- Խոսում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, դեկորատիվ-

կիրառական արվեստ) գործերի մասին, որոնց հանդիպում է առօրյա կյանքում և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Թվարկում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, որմնանկարչություն, ձեռագրերի մանրանկարչություն, քանդակադրոշմ (չեկանկա), դեկորատիվ-կիրառական արվեստ և այլն) մի քանի գործ և դատողություններ անում դրանց շուրջ:

- Խոսում է զարդաքանդակի (վրացական չուքուրթմա) մասին (որտեղ է տեսել, ինչ մոտիվների ենք հանդիպում վրացական չուքուրթմայի մեջ՝ բուսական, կենդանական, երկրաչափական) և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Ճանաչում է մի քանի հայտնի վրացի նկարչի և քանդակագործի աշխատանքներ և խոսում դրանց հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

Աշխատանքի ձև. Անհատական, զույգերով կամ խմբերով

Ռեսուրս. Դասագիրք, ցանկացած տպագիր կամ էլեկտրոնային ռեսուրս՝ վրացական արվեստի հուշարձանների նմուշներով:

Լ.Տ.Ու. Տեսական և տեսողական տեղեկություններ ձեռք բերելու հարցում կօժանդակի «Վրաստանի 100 թանգարանները» արքում/ուղեցույցը, «Կլիո» հրատարակչություն, Թբիլիսի, 2006 թվական:

Տերմիններ. Մինիատյուրա – մանրանկարչություն, ձեռագիր գրքի պատկերազարդում:

Արձնապակի, Էմալ, սպիտակ կամ գունավոր, ապակեպատ դյուրահալ ծածկույթ, որով պատում են մետաղները:

Ցուցում. Ցանկալի է, որ դասն անցկացվի ազգային կամ գավառագիտական թանգարան այցելելուց հետո:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. արվեստի տարբեր ճյուղերի հիմնական բնութագրիչները գուշակելու և դրանք քննարկելու, վերլուծական ունակություններ, հետաքրքրություն վրացական արվեստի հանդեպ:

31. Վրացական չուքուրթմա (գարդաքանդակ)

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել մշակութային ժառանգության հուշարձանները դիտարկելու ունակություն, նրա դեկորի հիմնական բնութագրիչները գուշակելու, պարզ գարդանախշ ստեղծելու գործնական ունակություն-կարողություն (նկարչություն բնօրինակից և նկարչություն հիշողությամբ): Չարգացնել նյութի հայթայթման և գործնականում մարմնավորելու ունակություն:

Արդյունք. Ուս.ալան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլանքի և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:

Ուս.ալան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և

տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

- Համակարգչային նկարչական ծրագրում ստեղծում է ռիթմիկ, համաչափ, անհամաչափ աշխատանքներ, առանձնացնում է աշխատանքում գլխավորը, պատկերում առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը, կիրառում է հակադիր գույներ, ընտրում է նկարի հարթության ուղղահայաց կամ հորիզոնական դիրք, պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

Ուս.ալան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ուս.ալան.VI.6. Աշակերտը պետք է կարողանա դատողություններ անել

վրացական արվեստի և արվեստագետների մասին:

Ստուգիչ

- Խոսում է վրացական արվեստի հուշարձանների մասին (օրինակ՝ Վրաստանի եկեղեցիների, վանքերի, բերդ-ամրոցների մասին) և դատողություններ անում մի քանի բնորոշ նշանների մասին:

- Խոսում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ) գործերի մասին, որոնց հանդիպում է առօրյա կյանքում և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Թվարկում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, որմնանկարչություն, ձեռագրերի մանրանկարչություն, քանդակադրոշմ (չեկանկա), դեկորատիվ-կիրառական արվեստ և այլն) մի քանի գործ և դատողություններ անում դրանց շուրջ:

- Խոսում է զարդաքանդակի (վրացական չուբուրթամ) մասին (որտեղ է տեսել, ինչ մոտիվների ենք հանդիպում վրացական չուբուրթամայի մեջ՝ բուսական, կենդանական, երկրաչափական) և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Ճանաչում է մի քանի հայտնի վրացի նկարչի և քանդակագործի աշխատանքներ և խոսում դրանց հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, ցանկացած տպագիր կամ էլեկտրոնային ռեսուրս վրացական մշակույթի հուշարձանների նմուշներով, թուղթ, գծանկարչական նյութ, համակարգիչ և մատչելի նկարչական ծրագրեր:

Պ.Ի.Յ.1. Սամթավիսիի ճակատը զարդարված է պլաստիկ (կերտարվեստի) դեկորով պատված կամարաշարով, եռանկյունաձև որմնախորշերով: Կենտրոնական կամարի վրա ներկայացված է զարդանախշային ռելիեֆային խաչի, դեկորապատ պատուհանի և զարդանախշային շեղանկյունների ուղղանկյունաձև կոմպոզիցիան:

2. Չուբուրթամայով (վրացական զարդանախշ) զարդարված են խաչի պատկերը,

պատուհանների շրջանակները, շեղանկյուններն ու գալարները, որմնախորշերը:

3. Վերին Վարձիայի պատուհանի շրջանակը զարդարված է երկրաչափական մոտիվների ցածր ռելիեֆով արտահայտված չուբուրթամայով: Ամանուրիի պատուհանի շրջանակը զարդարված է բուսական զարդանախշի ծավալային, բարձր ռելիեֆով կատարված չուբուրթամայով:

Տերմիններ. Չուբուրթամա -

ճարտարապետական կառույցների ճակատներին և ինտերիերում քարի վրա փորագրված գեղարվեստական զարդ:

Ցուցում. Ցանկալի է, որ աշակերտները դպրոցական էքսկուրսիայի ժամանակ միասին տեսնեն միջնադարյան վրացական ճարտարապետության որևէ հուշարձան և նրա վրա արձանագրված (Եսբիգի կամ լուսանկարի տեսքով) պլաստիկ դեկորի մանրամասները: Վրացական չուբուրթամայի հատվածները հաճախ պահվում են գավառագիտական թանգարանների շտեմարաններում:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Զափանիշներ. մշակութային ժառանգության հուշարձանը դիտարկելու արդյունքները գործնական աշխատանքներում կիրառելու ունակություն, բնօրինակից և հիշողությամբ նկարչություն: Ընտրված նմուշի տեսողական մարմնավորման ունակություն: Նյութեր որոնելու հմտություն:

Հանձնարարականներ. Ուսուցիչը կարող է ընտրել դասն անցկացնելու այլ ռազմավարություն: Վրացական չուբուրթամայի նման զարդանախշ ստեղծելու նպատակով աշակերտներին կարող է առաջարկել կիրառել համակարգչային նկարչական ծրագիր: Որոշումը պայմանավորված է նրանով, թե որքանով է մատչելի համակարգչային տեխնիկան բոլոր աշակերտների համար: Դասն անցկացնելու և առաջադրանքը կատարելու տարբերակներից մեկն է նաև տնային աշխատանքի հանձնարարումը, որն աշակերտները պետք է կատարեն ինքնուրույն՝ համակարգչի օգնությամբ և հաջորդ դասին ներկայացնեն դասարանին:

32. Վրացական նկարչություն

Դասի նպատակ: Աշակերտի մոտ զարգացնել գեղարվեստական ստեղծագործությունները դիտարկելու, վերլուծելու և գնահատելու ունակություն, մշակել հիմնավորված դատողության, ստեղծագործությունը ներկայացնելու ունակություն:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը

(բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գուլագո) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ուս.պլան.VI.6. Աշակերտը պետք է կարողանա դատողություններ անել վրացական արվեստի և արվեստագետների մասին:

Ստուգիչ

• Խոսում է վրացական արվեստի հուշարձանների մասին (օրինակ՝ Վրաստանի եկեղեցիների, վանքերի, բերդ-ամրոցների մասին) և դատողություններ անում մի քանի բնորոշ նշանների մասին:

• Խոսում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ) գործերի մասին, որոնց հանդիպում է առօրյա կյանքում և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

• Թվարկում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, որմնանկարչություն, ձեռագրերի մանրանկարչություն, քանդակադրոշմ (չեկանկա), դեկորատիվ-կիրառական արվեստ և այլն) մի քանի գործ և դատողություններ անում դրանց շուրջ:

• Խոսում է զարդաքանդակի (վրացական չուքուրթմա) մասին (որտեղ է տեսել, ինչ մոտիվների ենք հանդիպում վրացական չուքուրթմայի մեջ՝ բուսական, կենդանական, երկրաչափական) և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

• Ճանաչում է մի քանի հայտնի վրացի նկարչի և քանդակագործի աշխատանքներ և խոսում դրանց հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով
Ռեսուրս. դասագիրք

Լ.Տ.Ու. Թբիլիսյան դիմանկարը XIX թբիլիսցի կնոջ արտաքին տեսքի, հանդերձանքի, զարդերի մասին ստույգ պատկերացում է տալիս: Յետաքրքիր է նաև հնագույն բազկաթոռը, որը սովյալ դարաշրջանին բնորոշ նմուշ է:

Իշխանների խնջույքի տեսարանում կերպարները միանման հագուստով են, նման է նաև նրանց դեմքերի արտահայտությունը, նստելածանը և դիրքը:

Աշակերտները դիտարկում են սեղանին պատկերված մանրամասները և քննարկում, թե ինչպիսի՞ ձև ունեն սափորները, շերտը, ինչպե՞ս է «շոթի»՝ «վրացական» հացի ձևը խոսում պատկերված կերպարների և հեղինակի վրացական ծագման մասին: Այսպիսով, աշխատանքները ներկայացնելիս աշակերտները խոսում են դրանց գեղարվեստական առանձնահատկությունների և այն տեղեկատվության մասին, որը հանդիսատեսը ստանում է արվեստի այս կամ ան ստեղծագործության միջոցով՝ դարաշրջան և երկիր, որտեղ ստեղծվել է աշխատանքը, սոցիալական ո՞ր շերտին են պատկանում նկարում պատկերված մարդիկ և այլն:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Արվեստի գործը դիտարկելու և այն վերլուծելու ունակություն: Շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

33. Հրավիրատոմս

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել տարբեր երկրների պատմական հուշարձանները ճանաչելու և տարբեր հնարներ կիրառելով դրանց պատկերները սեփական ձեռքով ստեղծելու ունակություն, զարգացնել նախանշված խնդիրը (հրավիրատոմսի ինքնուրույն պատրաստում) ինքնատիպ լուծելու հմտություն:

Արդյունք. Ուս. պլան. VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օղակաարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս. պլան. VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

• Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

• Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

Ուս.ալան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:
- Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:
- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:
- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:
- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:
- Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Ուս.ալան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.ալան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:
- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրոշմաթանկերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):
- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:
- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:
- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ուս.ալան.VI.6. Աշակերտը պետք է կարողանա դատողություններ անել վրացական արվեստի և արվեստագետների մասին:

Ստուգիչ

- Խոսում է վրացական արվեստի հուշարձանների մասին (օրինակ՝ Վրաստանի եկեղեցիների, վանքերի, բերդ-ամրոցների մասին) և դատողություններ անում մի քանի բնորոշ նշանների մասին:
- Խոսում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն,

քանդակագործություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ) գործերի մասին, որոնց հանդիպում է առօրյա կյանքում և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Թվարկում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, որմնանկարչություն, ձեռագրերի մանրանկարչություն, քանդակադրոշմ (չեկանկա), դեկորատիվ-կիրառական արվեստ և այլն) մի քանի գործ և դատողություններ անում դրանց շուրջ:

- Խոսում է զարդաքանդակի (վրացական չուքուրթամ) մասին (որտեղ է տեսել, ինչ մոտիվների ենք հանդիպում վրացական չուքուրթամայի մեջ՝ բուսական, կենդանական, երկրաչափական) և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Ճանաչում է մի քանի հայտնի վրացի նկարչի և քանդակագործի աշխատանքներ և խոսում դրանց հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել արհեստական ռեսուրսի և նկարչական նյութի կիրառմամբ սեփական ձեռքով ինքնատիպ հրավիրատոմս պատրաստելու հմտություն:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով,

ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհը, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

- Տարբեր միջոցներով (ձևով, չափով, գույնով, նկարի հարթության վրա բաշխելով) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝

ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

• Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

• Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

• Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս

համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

• Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

• Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով **Ժամանակ.** 30 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք, բարակ ստվարաթուղթ, թուղթ, նկարչական նյութ, սոսինձ, մկրատ, քուղ

Ակտիվության համառոտ բնութագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը պատմում է դասարանին, թե ինչ կարգի ամփոփիչ դաս պետք է անցկացնեն, ինչպիսի՞ տեղեկություններ և տեսողական նյութ է հարկավոր ձեռք բերել և ի՞նչ դիտարկումներ անել հաջորդ շաբաթվա համար: Նա աշակերտներին առաջարկում է պատրաստել ինքնատիպ հրավիրատոմս, որի շնորհիվ իրենց հիշարժան դասին կհրավիրվեն ցանկալի մարդկանց՝ ընտանիքի անդամների, ընկերների, ծանոթների: Ի՞նչ ֆունկցիա ունի հրավիրատոմսը: Այն հրավիրված անձանց հաղորդելու է որոշակի տեղեկություններ, թե ո՞ր երկրներն են ներկայացվելու, այդ մշակույթների ո՞ր հայտնի հուշարձանով է ներկայացվելու երկիրը, ե՞րբ և որտե՞ղ է տեղի ունենալու ամփոփիչ դասը և այլն:

Հրավիրատոմս պատրաստելու համար աշակերտները պետք է պատրաստեն տարբեր

ռեսուրսներ, առաջադրանքը պետք է կատարվի զույգերով, պարտականությունները բաժանվեն նախապես և աշխատանքն ավարտվի սահմանված ժամանակում (դասարանում աշակերտների թվից ելնելով մոտ՝ 25 րոպե):

Աշակերտի ակտիվություն. Նախքան աշխատանքի մեկնարկը, աշակերտները ծանոթանում են դասագրքում տրված ցուցումներին, որոնք մարամասն նկարագրում են աշխատանքի կատարման փուլերը: Անհրաժեշտության դեպքում աշակերտները ճշգրտող հարցեր են հղում և պատրաստվում գործնական աշխատանքի:

Չույգերի բաժանված աշակերտները ընտրում են երկիրը, որոշում, թե մշակութային ժառանգության ո՞ր հուշարձանն են ընտրելու ներկայացնելու համար:

Աշխատանքի ընթացքում զույգերը կատարում են նախապես բաշխված պարտականությունները, նկարում են որևէ հայտնի հուշարձան, զգուշությամբ կտրում դրա ուրվապատկերը, պատրաստում հրավիրատոմսի ֆոնը, նեղաշնակում գույները, վրան սոսնձում ներկայացվող հուշարձանը: Տեղեկատվական տեքստը կարող են տեղադրել հրավիրատոմսի ներսի հատվածում, ծալել կամ ոլորել զլանաձև ձեռագրի նման, կապել քուղերով և այլն:

Աշխատանքն ավարտելուց հետո, աշակերտները պատրաստվում են շնորհանդեսի:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի

մոտ զարգացնել զույգերով ստեղծած գեղարվեստական աշխատանքը ներկայացնելու և այդ աշխատանքի մասին խոսելու ունակություն:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս. այլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստի հետ:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Ուս. այլան.VI.6. Աշակերտը պետք է կարողանա դատողություններ անել վրացական արվեստի և արվեստագետների մասին:

Ստուգիչ

• Խոսում է վրացական արվեստի հուշարձանների մասին (օրինակ՝ Վրաստանի եկեղեցիների, վանքերի, բերդ-ամրոցների մասին) և դատողություններ անում մի քանի բնորոշ նշանների մասին:

• Խոսում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ) գործերի մասին, որոնց հանդիպում է առօրյա կյանքում և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

• Թվարկում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, որմնանկարչություն, ձեռագրերի մանրանկարչություն, քանդակադրոշմ (չեկանկա), դեկորատիվ-կիրառական արվեստ և այլն) մի քանի գործ և դատողություններ անում դրանց շուրջ:

• Խոսում է զարդաքանդակի (վրացական չուքուրթմա) մասին (որտեղ է տեսել, ինչ մոտիվների ենք հանդիպում վրացական չուքուրթմայի մեջ՝ բուսական, կենդանական, երկրաչափական) և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

• Ճանաչում է մի քանի հայտնի վրացի նկարիչ և քանդակագործի աշխատանքներ և խոսում դրանց հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

Աշխատանքի ձև. զույգերով

Ժամանակ. 15 րոպե

Ռեսուրս. որպես դասարանային առաջադրանք՝ հրավիրատոմսերի պատրաստում

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ներկայացնում են զույգերով ստեղծած աշխատանքը: Մանրամասն պատմում են, թե ինչպիսի՞ նյութ են կիրառել և ինչպիսի՞ հրավիրատոմս ստեղծել, ինչպե՞ս են բաժանել պարտականությունները, ինչու՞ են ընտրել այս կամ այն հուշարձանը:

Աշխատանքները ներկայացնելիս լսում են համադասարանցիների կարծիքները, թե որքանով է հագեցած տեղեկատվությամբ հրավիրատոմսն ու և նախընտրած արվեստի նմուշը:

Դասարանը քննարկում է, թե ո՞ր հրավիրատոմսը/հրավիրատոմսերն են բավարարում նախանշված նպատակը:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. տեսական գիտելիքի հիման վրա ինքնատիպ աշխատանք ստեղծելու ունակություն, արհեստական ռեսուրսն ու նկարները զուգակցելու կարողություն:

34. Ճամփորդություն արվեստի աշխարհում

(Ամփոփիչ դաս)

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել տարբեր դարաշրջանների և երկրների մշակութային առանձնահատկություններն ըմբռնելու, արվեստի գործերը ինքնուրույն ձեռք բերելու, դրանք համեմատել-վերլուծելու ունակություն-կարողությունը, զարգացնել նրան հետաքրքրող երկրի արվեստագետների կյանքի ու գործունեության հետ կապված նյութերն ուսումնասիրելու, խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակությունները:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ի՞նչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է զուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և

կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրոշմաթանկերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ուս.պլան.VI.6. Աշակերտը պետք է կարողանա դատողություններ անել վրացական արվեստի և արվեստագետների մասին:

Ստուգիչ

• Խոսում է վրացական արվեստի հուշարձանների մասին (օրինակ՝ Վրաստանի եկեղեցիների, վանքերի, բերդ-ամրոցների մասին) և դատողություններ անում մի քանի բնորոշ նշանների մասին:

• Խոսում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ) գործերի մասին, որոնց հանդիպում է առօրյա կյանքում և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

• Թվարկում է վրացական արվեստի տարբեր ճյուղերի (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, որմնանկարչություն, ձեռագրերի մանրանկարչություն, քանդակադրոշմ (չեկանկա), դեկորատիվ-

կիրառական արվեստ և այլն) մի քանի գործ և դատողություններ անում դրանց շուրջ:

- Խոսում է զարդաքանդակի (վրացական չուքուրթամա) մասին (որտեղ է տեսել, ինչ մոտիվների ենք հանդիպում վրացական չուքուրթամայի մեջ՝ բուսական, կենդանական, երկրաչափական) և արտահայտում իր վերաբերմունքը:

- Ճանաչում է մի քանի հայտնի վրացի նկարչի և քանդակագործի աշխատանքներ և խոսում դրանց հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով, խմբով

Ռեսուրս. դասագիրք

Ցուցում. ուսուցչի հայեցողությամբ նախագծի իրականացմանը հատկացվում են դասարանային և ինքնուրույն աշխատանքի սահմանված ժամերը:

Գնահատման ձև. ամփոփիչ

Չափանիշներ. այս կամ այն մշակույթի արվեստի գործերն ուսումնասիրելու, նյութն ինքնուրույն ձեռք բերելու, խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

Տեսական աշխատանքի (ռեֆերատ, էսսե, զեկույց) գնահատման սյունակներ:

Գործնական աշխատանքը գնահատելու սյունակներ:

35. Փարիզ

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել Ֆրանսիայի մայրաքաղաքի տեսարժանություններին, զարգացնել եվրոպական ճարտարապետության առանձնահատկությունները ճանաչելու ունակությունը, մշակել հին և ժամանակակից ճարտարապետությունը համեմատելու հմտությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում

կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով

Ռեսուրս. դասագիրք

Տերմիններ. վիտրաժ՝ դեկորատիվ արվեստի ստեղծագործություն գունավոր ապակուց

կամ լուսաթափանցիկ նյութից: Վիտրամներն օգտագործում են պատուհանները, ապակե դռները, ինչպես նաև թափանցիկ միջնորմերը զարդարելու համար:

Մանսարդ - սենյակ (հիմնականում՝ բնակելի) շենքի ձեղնահարկում, որի տանիքի լանջերը երկթեք են: Տանիքի այս կառուցվածքն առաջին անգամ օգտագործել է ճարտարապետ Ֆ.Մանսարը, այստեղից էլ սերում է անվանումը:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. տարբեր մշակույթների հուշարձանների առանձնահատկությունները, միջնադարի և ժամանակակից ճարտարապետության հուշարձանները համեմատելու և ճանաչելու ունակություններ:

36. Կետիկներով նկարչություն

Դասի նպատակը. Աշակերտի մոտ զարգացնել տարբեր գեղարվեստական տեխնիկաներին տիրապետելու, արհեստական ռեսուրսը նպատակաուղղված կիրառելու ունակությունները:

Արդյունք. **Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:**

Ստուգիչ

- Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուլաշ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի Էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների

կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (հ՞նչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, փրփրաթիթեղ (պենոպլաստ), ջրաներկ, վրձին, ջրաման, անձեռոցիկներ

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. նկարչական և արհեստական նյութերը ստեղծագործաբար կիրառելու ունակություն:

37. Երկրաչափական նատյուրմորտ

Դասի նպատակ. Նատյուրմորտ նկարելու ընթացքում, աշակերտի մոտ մշակել առարկաների հարաբերակցությունն ու համամասնությունը պահպանելու, առարկայի ծավալը փոխանցելու ունակությունները՝ լույս-ստվերի մոդելավորման միջոցով:

Դասի արդյունք. Ուս.պլան.

VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (եմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլանքի և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով

և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, սև մատիտ, ռետին

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. համամասնությունն ու առարկաների հարաբերակցությունը պատկերելու, լույս-ստվերը մոդելավորելու ունակություն:

38. Տարածություն՝ հարթության վրա

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել աշխատանքում տարածությունը փոխանցելու ունակությունը՝ կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները, ծանոթացնել դիտակետ հասկացությանը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

• Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դիսամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների,

տրամադրության (հ՛նչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ

Տերմիններ. Հորիզոն - հունարեն բառ է և նշանակում է բաց տարածքում դիտորդի աչքով երկրի մակերևույթի տեսանելի մաս:

Հորիզոնի գիծ - տեսանելի հորիզոնի այն գիծը, որով երկինքը թվում է սահմանակցված երկրի մակերևույթին:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Զափանիչներ. աշխատանքի վրա տարածություն պատկերելու գործնական հմտություն (հեռանկարի հիմնական օրենքների, հորիզոնի գծի և դիտակետի կիրառմամբ):

39. Բարձր նորածնության մայրաքաղաք

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել ժամանակակից ֆրանսիական մշակույթի ճյուղերից մեկի՝ հագուստի դիզայնի առանձնահատկություններին, զարգացնել հագուստի էսքիզը ավանդական և ոչ ավանդական միջոցներով ստեղծելու ունակություն:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա

(աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձևով, չափով, գույնով, նկարի հարթության վրա բաշխելով) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուռա և

տեսպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտորայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ի՞նչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե

ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ, արհեստական ռեսուրս, լուսանկարներ, քուղեր, կոճակներ, ժանյակներ, գործվածքի կտորներ, սոսինձ, մկրատ

Տերմիններ. Տեղեկացիա՝ միտում, որևէ բանի զարգացման ուղղություն:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. տեսական գիտելիքների վրա հիմնվելով հագուստի էսքիզը ցանկացած հնարքներով ստեղծելու ունակություն, երևակայական և ստեղծագործական մոտեցում:

40. Նոր արվեստի մայրաքաղաք

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել ստեղծագործությունը, կիրառված գեղարվեստական միջոցները վերլուծելու ունակություն, տարբեր աղբյուրներից ստացած տեղեկատվությունը ինտեգրելու և ընդհանրացնելու տրամաբանական և հիմնավորված դատողության ունակություններ, գեղարվեստական ստեղծագործությունը դարաշրջանի հետ կապելու ունակություն: Տեսական և տեսողական տեղեկություններ ձեռք բերելու նպատակով համակարգչային տեխնոլոգիա օգտագործելու ունակություն:

Արդյունք. **Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:**

Ստուգիչ

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:
- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, հայտնի ֆրանսիացի նկարիչների մասին գոյություն ունեցող էլեկտրոնային ռեսուրս:

Գնահատման ձև. Ընթացիկ

Չափանիշներ. Տրամաբանական դատողության, վերլուծության և համակարգչային տեխնոլոգիաներ օգտագործելու ունակություններ:

41. Կահիրե

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել երկու՝ եգիպտական և արաբական մշակույթների ու ճարտարապետության նմուշներին, զարգացնել դրանց յուրահատկություններն ըմբռնելու և ճանաչելու ունակությունները:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով,

տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել մշակութային ժառանգության հուշարձանները դիտարկելու, դրանք բնութագրելու և դարաշրջանի հետ կապելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 20 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք, ցանկացած տեսողական նյութ Եգիպտոսի մշակութային ժառանգության մասին:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը դասը սկսում է մտավոր գրոհով: Նա հարցնում է աշակերտներին, թե ի՞նչ են նրանք պատկերացնում «Եգիպտոս» բառը լսելիս: Աշակերտները նշում են Եգիպտոսի մշակույթի հետ կապված տարբեր երևույթներ և առարկաներ, օրինակ՝ բուրգ, փարավոն, մումիա և այլն: Ուսուցիչը պատկերացում է կազմում, թե տվյալ երկրի վերաբերյալ ի՞նչ գիտելիքներ ունեն աշակերտները, ինչի շնորհիվ ուշադրությունը կենտրոնացնում է այն հարցերին, որոնք

աշակերտները չեն նշել: Եթե թվարկածների շարքում չի հիշատակվել քաղաք Կահիրեն, ապա ուսուցիչն ինքն է անվանում և պատմում ադ քաղաքի պատմությունը: Ուսուցիչը հղում է դասագրքում ներկայացված հարցը. «Ինչո՞ւ էին փարավոնների հետ դամբարաններ տեղափոխում բազմաթիվ թանկարժեք իրեր»:

Պ.Ի.Յ. Եգիպտացիների պատկերացմամբ փարավոնին և ազնվականությանը հանդերձյալ աշխարհում հարկավոր էին ծառաներ, թանկարժեք իրեր և զարդեղեն, որպեսզի հանդերձյալ աշխարհում շարունակեին ապրել այնպես, ինչպես երկրային կյանքում: Այդ իսկ պատճառով ազնվականների դամբարանները լի էին կենցաղային իրերով, զարդերով և ծառաների քանդակներով:

Ուսման նախորդ տարիներին եգիպտական ավանդույթներին փոքրիշատե ծանոթ աշակերտների պատասխանները լսելով, ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին նկարագրել գրքում ներկայացված եգիպտական արվեստի նմուշները (ուսուցիչը կարող է տրամադրել ցուցանմուշների մասին այլ տեսողական նյութ ևս): Աշակերտները պետք է նշեն, թե ու՞մ կարող են պատկանել դրանք:

Ակտիվություն II

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ի՞նչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի

Նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս. պլան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական ժամանակ. 25 րոպե

Ռեսուրս. էլեկտրոնային ռեսուրս՝ <http://www.historyforkids.net/egyptian-daily-life.html>
<http://peabody.yale.edu/exhibits/daily-life-ancient-egypt>

https://www.google.ge/search?q=famous+ancient+egyptian+artifacts&sa=X&rlz=1C1GGRV_enGE752GE752&tbm=isch&tbo=u&source=univ&ved=0ahUKEwievKLU2ZPXAhVIMZoKHV8cCzMQsAQIPQ&biw=1350&bih=601

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Հաջորդ ակտիվությունը ծառայում է մուսուլմանական ճարտարապետության նկարագրմանն ու բնորոշ նշանների բացահայտմանը: Ուսուցիչը պատմում է աշակերտներին հայտնի հուշարձանների մասին և առաջարկում միասին դիտել Եգիպտոսի վերաբերյալ էլեկտրոնային ռեսուրսը:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները ուշադրությամբ ծանոթանում են տեսողական նյութին, եգիպտական մշակույթի հուշարձաններին, խոսում դրանց մասին:

Ցուցում. Տեսլիս առաջադրանքը կատարելու համար աշակերտները կարող են օգտվել հետևյալ էլեկտրոնային ռեսուրսից՝ <http://www.ancient-origins.net/myths-legends/anubis-jackal-god-and-guide-ancient-egyptian-afterlife-006155>
<http://www.ancientegyptonline.co.uk/anubis.html>

<http://www.egyptianmyths.net/anubis.htm>

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Զափանիչներ. տարբեր դարաշրջանների և մշակույթների հուշարձանները ճանաչելու, դատելու և փաստարկված եզրահանգումներ անելու ունակություն:

42. Եգիպտական հուշանվերներ

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել տրված թեմայով տարբեր ռեսուրսների (Եգիպտական արվեստի մոտիվներ) կիրառմամբ, յուրովի հուշանվեր ստեղծելու ունակություն, օժտել նրան տարբեր նյութերի առանձնահատկությունների մասին գիտելիքներով և մշակել դրանք կիրառելու ունակությունը:

Արդյունք. Ուս. պլան. VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, Նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները

մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գույնը և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/ պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական,

պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, ցանկացած տեսակի արհեստական ռեսուրս, ներկեր, վրձին, ջրաման, ձողիկներ, պլաստիլին, սովորաբար ուղթ:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Եգիպտական արվեստի բնորոշ նշանների իմացություն, արհեստական նյութով տրված թեմայով հուշանվեր պատրաստելու ունակություն, նյութի յոսահատկությունների իմացություն և կիրառելու հմտություն:

43. Կախարդական գորգ

Դասի նպատակ. Ամրապնդել աշակերտի գիտելիքներն արևելյան արվեստի առանձնահատկությունների մասին, զարգացնել զարդանախշի կիրառմամբ դեկորատիվ աշխատանք պատրաստելու ունակությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Մտահղացումը փոխանցելու

նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

• Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

• Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուռաչ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

• Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/ պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների,

տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուռաչել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, տպագիր նյութեր՝ արևելյան արվեստի նմուշներով, նկարչական նյութ, ներկեր, վրձին, ջրաման, անձեռոցիկներ, մատիտներ, ֆլումաստերներ, թուղթ, հնարավոր է նաև կիրառել արհեստական ռեսուրս, օրինակ՝ գործվածք:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Արևելյան զարդանախշի կիրառմամբ դեկորատիվ աշխատանք

պատրաստելու ունակություն,
համապատասխան կոմպոզիցիոն միջոցներ և
գույներ ընտրելու հմտություն:

44. Հին Եգիպտոսի արվեստ

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել
հին Եգիպտոսի արվեստի տարբեր ճյուղերին,
զարգացնել արվեստի ստեղծագործությունը
վերլուծելու և հիմնավորված եզրահանգումներ
անելու ունակությունները:

**Արդյունք. Ուս. պլան. VI.3. Աշակերտը
համադասարանցիների հետ
համագործակցելով (զույգով, թիմով)
պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել
իրականացնելիք աշխատանքը՝
ստեղծագործական և կազմակերպչական
խնդիրը լուծելու նպատակով:**

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում
(միջոցառում ծրագրել/իրականացնել,
զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում
է համադասարանցիների տարբերվող
կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ
ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:
- Խնդրի առանձնահատկությունից
ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի
կատարման հավանական ժամանակն ու
հաջորդականությունը:
- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:
- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս
համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է
սեփական փորձով:
- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը
լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում
օգնություն է խնդրում նրանցից:

**Ուս. պլան. VI.4. Աշակերտը պետք է
կարողանա ներկայացնել անհատական և
համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով,
գաղափարներով, տպավորություններով
և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել
սեփական, համադասարանցիների
կամ հայտնի արվեստագետների
աշխատանքներում կիրառված միջոցների
մասին՝ օգտագործելով համապատասխան
տերմինաբանություն:**

Ստուգիչ

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության,

ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների,
տրամադրության (ինչ տրամադրություն
է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը,
գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և
այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական
վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը
մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի
նկարիչների աշխատանքներում և
արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:
- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է
համապատասխան տերմիններ:

**Ուս. պլան. VI.5. Աշակերտը պետք
է կարողանա կերպարվեստի և
կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի
աշխատանքները կապել պատմական,
կրոնական, մշակութային և սոցիալական
համատեքստում:**

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների
արվեստի նմուշները՝ հիմնական
բնութագրիչների համաձայն և քննարկում
է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական,
պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց
տեսողական կողմի վրա:
- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական
հուշարձանների ստեղծման դրոշմները
(բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և
այլն):
- Քննարկում է արվեստի առանձին
նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ)
նշանակությունը:
- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր,
հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե
ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված
ստեղծագործության մեջ:
- Քննարկում է արվեստի նմուշներում
պատկերված պատմական և գրական
կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության
մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով

Ռեսուրս. դասագիրք

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Զափանիշներ. Հին Եգիպտոսի արվեստի
տարբեր ճյուղերի ստեղծագործությունները
քննարկելու, վերլուծելու ունակություն:

45. Դիմանկար

Դասի նպատակ. Աշակերտին հիշեցնել կերպարվեստի ժանրերից մեկը՝ դիմանկարը, ծանոթացնել պատմական ու գեղարվեստական տեսանկյունից բացառիկ և հետաքրքիր նմուշի՝ Ֆայումյան դիմանկարի հետ: Չարգացնել դիտարկելու, մարդու բնորոշ հատկությունները տեսնելու, արվեստի նմուշին պատկերված տրամադրությունը կռահելու և այն բանավոր փոխանցելու ունակությունները:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական, զույգերով
Ռեսուրս. դասագիրք, էլեկտրոնային ռեսուրս՝ Ֆայումյան դիմանկարի նմուշներով

Տերմիններ. Մումիա - հատուկ քիմիական նյութով մշակված մահացած մարդու մարմին, որը պաշտպանում է բնական քայքայումից՝ երկար ժամանակ պահպանելով այն:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. դիտարկելու, մարդու բնորոշ նշանները արձանագրելու, գեղարվեստական ստեղծագործության տրամադրությունը կռահելու և այն վերլուծելու ունակություններ:

46. Իմ հարազատի դիմանկարը

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել դիտարկելու ունակություն, դիմանկարը ստեղծելիս մարդու բնորոշ նշանները տեսնելու և յուրացնելու ունակություն, որի շնորհիվ կարողանա բնօրինակից կամ պատկերացմամբ պատկերել մարդու դիմանկար:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե՝

• Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում՝ հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական,

պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. դիտարկելու, մարդու բնորոշ նշանները յուրացնելու և աշխատանքում պատկերելու ունակություն, հորինված իրավիճակի հետ համապատասխանեցում:

47. Հոռոմ

Դասի նպատակը. Աշակերտին ծանոթացնել Հոռոմի գլխավոր տեսարժանություններին և դրանց առանձնահատկություններին, մշակել տարբեր մշակույթների հուշարձանները համեմատելու ունակություն, ամրապնդել ճարտարապետական հուշարձանները նկարագրել-վերլուծելու ունակություն:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, էլեկտրոնային ռեսուրս Հռոմի տեսարժանությունների լուսանկարներով

Տերմիններ. Ֆորում՝ սահմանագծված տարածք, հրապարակ

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. տարբեր մշակույթների հուշարձանները ճանաչելու, վերլուծելու ունակություն:

48. Նատյուրմորտ

Դասի նպատակ. Աշակերտին հիշեցնել կերպարվեստի ժանրերից մեկը՝ նատյուրմորտը, ծանոթացնել Պոմպեյի որմնանկարներում պահպանված պատմական և գեղարվեստական տեսանկյունից չափազանց յուրահատուկ և հետաքրքիր նմուշներին, զարգացնել դիտարկելու ունակությունը, առարկայի բնութագրական նշանները՝ ձևը, գույնը, ֆակտուրան տեսնելու, բանավոր նկարագրելու և աշխատանքում արտացոլելու ունակությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. **Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:**

Ստուգիչ

- Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլանքի և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դիմամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում՝ հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարում է գույն և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/ պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս. պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ, ապլիկացիայի տեխնիկայի համար արհեստական ռեսուրս

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. նատյուրմորտ ստեղծելու ունակություն, տարբեր մշակույթների հուշարձանները ճանաչելու և համեմատելու ունակություն:

49. Վերածննդի (Ռենեսանսի) նկարչություն

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել Վերածննդի դարաշրջանի նկարչությանը, նրա առանձնահատկություններին, ինչպես նաև այդ ժամանակաշրջանի որոշ նկարիչների ստեղծագործություններին, աշակերտի մոտ մշակել կոնկրետ գեղարվեստական ստեղծագործությունը վերլուծելու ունակություն, որի շնորհիվ աշակերտը կկարողանա կապել արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ:

Արդյունք. Ուս. պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. գույգերով

Ռեսուրս. Դասագիրք, տպագիր նյութեր՝ Վերածննդի նկարչության նմուշներով

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. կոնկրետ գեղարվեստական ստեղծագործությունը վերլուծելու, արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ կապելու ունակություններ:

50. Ինքնատիպ նվեր

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել կերպարվեստի տարրերի և սկզբունքների հանդեպ ստեղծագործական մոտեցում դրսևորելու, մտահղացմանը համապատասխան բնական և արհեստական ռեսուրս կիրառելու, ինքնատիպ աշխատանք ստեղծելու ունակություններ:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գույշ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, սովորաթուղթ, փայտե կտորներ, ցանկացած տեսակի բնական և արհեստական նյութեր, սոսինձ, մկրատ

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Բնական և արհեստական ռեսուրսը ստեղծագործաբար կիրառելու ունակություն, ինքնատիպ լուծում:

51. Ճամփորդություն արվեստի աշխարհում

(ամփոփիչ դաս)

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել տարբեր դարաշրջանների և երկրների առանձնահատկություններն ըմբռնելու, արվեստի ստեղծագործությունը ինքնուրույն ձեռք բերելու և վերլուծելու, խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

- Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս

համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

- Վիրտուալ խմբերում կիսվում է սեփական թվայնացված աշխատանքով:

- Պահպանում է ժամանակի սահմանը՝ բոլոր տեսակի ակտիվություններն իրականացնելիս:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների

մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, կյոթերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե

ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական, խմբերում **Ռեսուրս.** դասագիրք, համապատասխան կատալոգներ, ալբոմներ, կայք- էջեր

Ցուցում. Ուսուցչի հայեցողությամբ, նախագծի իրականացմանը հատկացվում են դասարանային և ինքնուրույն աշխատանքների սահմանված ժամերը

Գնահատման ձև. ամփոփիչ
Տեսական աշխատանքի գնահատման սյունակներ

Գործնական աշխատանքի գնահատման սյունակներ

Զափանիշներ. Այս կամ այն մշակույթը, արվեստի գործերն ուսումնասիրելու, կյուլթն ինքնուրույն ձեռք բերելու, խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

52. Երկնաքերերի քաղաք

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել XX դարի ամերիկյան մշակույթի հետ, զարգացնել ճարտարապետության և կերպարվեստի ստեղծագործություններն ինքնուրույն վերլուծելու ունակություն-կարողությունը, խորացնել ժամանակակից արվեստի մասին գիտելիքները:

Արդյունք. **Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:**

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման,

գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել ամերիկյան մշակույթի առանձնահատկությունների հետ, Նյու Յորքի պատմությանը, զարգացնել ստացած տեղեկատվությունն ըմբռնելու ունակություն:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Դասի սկզբում ուսուցիչը բացատրում է աշակերտներին, որ նրանք դասի ընթացքում կձանոթանան ամերիկյան մշակույթին և արվեստին, արդի կարևորագույն և գեղեցիկ քաղաքներից մեկի՝ Նյու Յորքի օրինակով: Աշակերտներն ու ուսուցիչը խոսում են այն մասին, թե ինչ գիտեն կոնկրետ երկրի մասին: Ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին պատասխանել ինտերակտիվ հարցերի:

Պ.Ի.Յ. 1. Ամերիկա մայրցամաքի հայտնաբերումը լայն տարածված վարկածի համաձայն, վերագրվում է Զրիստափոր Կոլումբոսին, թեև այսօր գիտնականներն ունեն բավական հավաստի տեղեկություններ այն մասին, որ Կոլումբոսը առաջին եվրոպացի

ճանապարհորդը չէր, ով հայտնաբերեց տվյալ մայրցամաքը:

Ցանկալի է, որ այս թեման կիրառվի որպես առաջադրանք և աշակերտները համացանցի կամ հանրագիտարանի միջոցով փորձեն խորացնել թեման:

2. Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների մայրաքաղաքն է Վաշինգտոնը:

Այնուհետև ուսուցիչն աշակերտներին պատմում է Նյու Յորքի հիմնադրման պատմությունը, որը տրված է դասի տեքստի առաջին պարագրաֆում: Զաղաքի անվանման պատմությունը աշակերտներին հստակ ցույց է տալիս, թե ընդհանուր առմամբ, որքան միջմշակութային են ամերիկյան ավանդույթները և, մասնավորապես այս քաղաքի պատմությունը: Աշակերտները դատողություններ են անում այս հարցի շուրջ: Ուսուցիչը խնդրում է նրանց ծանոթանալ դասագրքում տրված հավելյալ տեղեկություններին՝ աշխարհի կարևորագույն ֆինանսական և բիզնես մագիստրալի՝ Ուոլ Սթրիթի մասին: Փողոցի այսօրվա անվանումը ևս նրա պատմության առիավատչյան է: Կարևոր է, որ այս տեղեկությունները քննարկելիս ուսուցիչը աշակերտներին հաղորդի այն կարևոր փաստը, որով հայտնի է Ուոլ Սթրիթը: Ինչպես հայտնի է, հենց այդտեղ է կնքվում աշխարհի ամենանշանակալի բիզնես գործարքների մեկ հինգերորդը: Այսպիսով, փողոցի միջազգային պատմությունն այսօր անմիջականորեն առնչվում է նրա առօրյա կյանքին ու գործառույթներին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 15 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Ամրապնդել աշակերտի տեսական և տեսողական տեղեկություններն ըմբռնելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.այլան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական

բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գուլագո) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն: Դասի

հաջորդ ակտիվությունը սկսվում է ուսուցչի՝ աշակերտներին դիմելով. «Անվանեք Ամերիկայի և, մասնավորապես, Նյու Յորքի խորհրդանիշը: Ամենայն հավանականությամբ, աշակերտներն անվանում են Ազատության արձանը: Այսպես ուսուցիչը հետաքրքրվում է, թե գիտե՞ն, արդյոք, աշակերտները այդ հանրահայտ արձանի ստեղծման պատմությունը, հեղինակներին և այլն: Դասի տեքստի երկրորդ պարագրաֆում ներկայացված է, թե ո՞վ և ե՞րբ է նվիրել ամերիկացիներին այդ նվերը: Նա աշակերտներին առաջարկում է ինտերակտիվ հարցերին պատասխանել միայն պարագրաֆին ծանոթանալուց հետո:

Պ.Ի.Յ. Ազատության արձանն ու Էյֆելյան աշտարակը (Փարիզի խորհրդանիշ) միավորում է ֆրանսիացի ինժեներ-կոնստրուկտոր Էյֆելը, ով Էյֆելյան աշտարակի հեղինակն է, միաժամանակ Ազատության արձանի ինժեներական կառուցվածքների ստեղծողը:

Հաջորդ ակտիվությունն ուսուցիչը սկսում է հարցով. «Ի՞նչ գուգահեռներ է առաջացնում Նյու Յորքը, ի՞նչ եք պատկերացնում քաղաքի մասին մտածելիս»:

Աշակերտի ակտիվություն. Հավանաբար, աշակերտները կանվանեն բազմահարկ շենքերը,

որոնց առատությամբ այս քաղաքն իսկապես առանձնանում է: Չրույցը շարունակվում է Նյու Յորքի ճարտարապետության վերաբերյալ քննարկումներով: Դասի երրորդ պարագրաֆը պատմում է, թե ինչպե՞ս է սկսվել երկնաքերերի շինարարությունը Նյու Յորքում, ո՞րն էր նման «հեղափոխության» պատճառը: Ամերիկյան քաղաքներից Նյու Յորքն ու Չիկագոն այդ գործընթաց ներգրավված առաջիններից էին, այստեղ գործունեություն էին ծավալում աշխարհի ամենատաղանդավոր ճարտարապետները: Յուրօրինակ ավանդույթ էր ձևավորվել, որ բոլոր նշանավոր և ֆինանսապես հզոր բիզնեսընկերությունների գլխավոր կառույցները պետք է նախագծվեին հայտնի ճարտարապետների կողմից: Աշակերտները ծանոթանում են ներկայացված տեսողական նյութին: Ուսուցիչը խնդրում է նրանց պատասխանել ինտերակտիվ հարցերի:

Աշակերտի ակտիվություն. Պ.Ի.Յ.1. Նյու Յորքը երկնաքերերի քաղաք է:

Ներկայացված Լուսանկարների վրա ակնհայտ երևում է, թե քաղաքի փողոցներում որքան խիտ դասավորվածություն ունեն բազմահարկ շենքերը: Այդուհանդերձ, նրանց ուրույն տեսքն ու առատ լուսավորվածությունը հետաքրքիր տեսք են հաղորդում Նյու Յորքի փողոցներին:

2.Բազմահարկ շենքերի հիմնական բացասական կողմն այն է, որ նրանց ստվերը մթազնում է մոտակայքում գտնվող շենքերը, սակայն ճարտարապետները գտել են ցերեկային լույսի օպտիմալ կիրառումը, և արդեն այսօր, շնորհիվ նման շենքերի ապակեպատ մակերևույթների, ցերեկային լույսի կարիք այլևս չի զգացվում:

Բազմահարկ շենքերի դրական կողմը ընդգրկումությունն է: Նույն, համեմատաբար փոքր մակերեսի վրա կառուցված մեկ հարկանի շենքի համեմատ, բազմահարկ շենքը նույնքան շատ մարդ է տեղավորում, որքան նրա հարկերն են:

Միգուցե խոսքը վերաբերի բազմահարկ շենքերին և թվարկվեն թբիլիսիում կամ այլ քաղաքներում (օրինակ՝ Բաթումիում) վերջերս կառուցված նման շենքերի, որոնց մասին աշակերտներն արտահայտեն իրենց կարծիքը:

Աշխատանքի ձև. անհատական
Ժամանակ. 15 րոպե
Ռեսուրս. դասագիրք
Ակտիվություն III

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել ժամանակակից արվեստն ըմբռնելու, դրա հիմնական բնութագրիչներն ընկալելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական,

կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր.

Ուսուցչի ակտիվություն. Դասի վերջին ակտիվությունը նվիրվում է ժամանակակից արվեստին, քանի որ Նյու Յորքում է գտնվում ժամանակակից արվեստի ամենահայտնի թանգարանը:

L.S.Ու. MOMA վերձանվում է, որպես Museum of Modern Art՝ ժամանակակից արվեստի թանգարան:

Այս թանգարանի հիմնադրման պատմությունը շատ նման է Ամերիկայի պետության ստեղծման պատմությանը՝ կարճ ժամանակում ամենակարևոր և հարուստ թանգարանը հիմնադրվել է ֆինանսիստների և հայտնի ձեռնարկատերերի շնորհիվ և աջակցությամբ:

Սկզբնական շրջանում թանգարանի գործառույթը միայն ժամանակակից նմուշներ հավաքելն էր, սակայն շատ շուտով այդ հավաքածու ընդգրկվելը 20-րդ դարի արվեստագետների պատրանքը դարձավ: Թանգարանը լայնորեն ծավալեց ցուցահանդեսային աշխատանքը, ակտիվորեն ժողովրդականացրեց ինչպես եվրոպական,

այնպես էլ ամերիկյան ժամանակակից արվեստը: Բազմաթիվ եվրոպացի ստեղծագործողներ մեկնեցին Ամերիկա, մասնավորապես Նյու Յորք: Այսպիսով, Նյու Յորքը ժամանակակից արվեստի թանգարանի կողմից ծավալած աշխատանքի և ճիշտ մշակութային քաղաքականության շնորհիվ աստիճանաբար վերածվեց ժամանակակից արվեստի նոր կենտրոնի:

Այս հարցերի շուրջ քննարկումներից հետո խոսքն, ընդհանուր առմամբ վերաբերում է ժամանակակից արվեստին: Ուսուցիչը հղում է հաջորդ ինտերակտիվ հարցը:

Աշակերտի ակտիվություն **Պ.Ի.Յ.1.**

Միգուցե աշակերտները կարծիք հայտնեն, որ ժամանակակից արվեստը տարբերվում է ավանդական արվեստից, ավելի ազատ է և պայմանական:

2.Աշակերտներն անվանում են իրենց հայտնի ստեղծագործողների ազգանուններ: Եթե դժվարանում են պատասխանել, ապա ուսուցիչը հիշեցնում է այն նկարիչներին և քանդակագործներին, որոնց ստեղծագործություններին ծանոթացել են նախորդ տարիներին: Ցանկալի է, որ զրույցը վերաբերի նաև վրացական արվեստին:

Դասի ավարտին, ուսուցիչը տեղեկացնում է հաջորդ դասի թեման և խորհուրդ է տալիս աշակերտներին նախապես մտածել, թե ժամանակակից արվեստի ինչպիսի՞ նմուշ են ստեղծելու: Համապատասխանաբար, հաջորդ դասին աշակերտը պետք է ներկայանա պատրաստ՝ անհրաժեշտ նկարչական ռեսուրսով (կամ նրա ցանկությամբ ընտրված ցանկացած նյութով):

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 15 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Տեսական

տեղեկատվությունը և տեսողական նյութը փոխկապակցելու և վերլուծելու ունակություն, փաստարկված դատողության ունակություն: Արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ կապելու ունակություն:

53. Ժամանակակից արվեստ

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել ժամանակակից արվեստը վերլուծելու ունակություն, ամրապնդել ժամանակակից արվեստի պայմանական լեզուն ըմբռնելու կարողություն, խորացնել ռեալիստական և պայմանական ստեղծագործությունների համեմատել-վերլուծելու ունակությունները, զարգացնել պայմանական ձևերին տիրապետելու գործնական ունակություն-կարողությունը և սեփական տրամադրությունները փոխանցելու ունակությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, նկարչական նյութ

Դասի ընթացքը

Ակտիվության I

Ակտիվության նպատակ. Նպաստենք, որպեսզի աշակերտն ըմբռնի ժամանակակից արվեստի որոշ առանձնահատկություններ:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.այլան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպես է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե որ դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր.

Ուսուցչի ակտիվություն. Դասը նվիրվում է ժամանակակից արվեստին: Դասի սկզբում ուսուցիչը խոսում է այն մասին, որ ժամանակակից արվեստն իր ձևով կտրուկ տարբերվում է արվեստի ավանդական ճյուղերից և ստեղծագործություններից, ավելի անսովոր և ազատ է: Նա խնդրում է աշակերտներին անվանել 20-րդ դարի արվեստի մի քանի նմուշ, որոնք իրենց կարծիքով տիպային են այս նոր արվեստի համար: Հավանաբար, աշակերտները կանվանեն աբստրակտ ստեղծագործություններ,

որոնք սովորել են նախորդ տարիներին կամ կհիշեն այն օրինակները, որոնք անձամբ են տեսել այս կամ այն թանգարանում և քարտագրացուցակներում: Ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին համառոտ նկարագրել անվանած նմուշներն ու մեկնաբանել, թե այս կերպ ի՞նչ է ցանկանում փոխանցել հեղինակը:

Աշակերտի ակտիվություն. Առաջարկված թեմայով դասարանում անցկացվում է փոքր բանավեճ: Աշակերտներն արտահայտում են իրենց կարծիքը: Ուսուցիչը ուշադիր հետևում է քննարկմանը, առաջադրում օժանդակ հարցեր՝ կարևոր պահերի վրա աշակերտների ուշադրությունը կենտրոնացնելու նպատակով: Օրինակ, նա հարցնում է աշակերտներին.

«Ժամանակակից արվեստի գործերը պատրաստվում են ավանդական նյութից, թե՞ որպես նյութ հաճախ օգտագործվում է ոչ սովորական ռեսուրսը»: Նախորդ դասերին աշակերտներն արդեն սովորել են այնպիսի գործեր, որոնք ստեղծելիս կիրառել են ոչ ավանդական նյութեր: Ուսուցչի առաջարկած ինտերակտիվ հարցի նպատակն է ձևավորել որոշակի վերլուծական ունակություններ: Աշակերտները ծանոթանում են դասագրքի այս պարագրաֆում ներկայացված տեսողական նյութին և պատասխանում հետևյալ հարցին՝ ինչո՞ւ են ժամանակակից արվեստագետներն իրենց գործերը հաճախ անվանում կոմպոզիցիաներ կամ օբյեկտներ:

Պ.Ի.Հ. Դասագրքում ներկայացված պատկերագրողումները, ինչպես նաև նախորդ տարիներին անցած նյութի մտաբերումը կօգնի աշակերտներին պատասխանել այս հարցին:

Լ.Տ.Ու. Հաճախ ժամանակակից արվեստի նպատակը կոնկրետ առարկան կամ գործողությունը պատկերելը չէ: Մեծավ մասամբ ժամանակակից արվեստն արտահայտում է այն զգացմունքներն ու տրամադրությունները, որոնք պատկանում են հեղինակին: Ոչ ավանդական նյութից ստեղծված անսովոր ձևերն ու գույները, դիտողին հնարավորություն են տալիս վստահել սեփական զգացմունքներին ու հույզերին, թռիչք տալ սեփական երևակայությանը: Ինչ-որ տեղ դիտողը դառնում է արվեստագետի համահեղինակը, ինչն ակնհայտ երևում է նաև դասագրքում ներկայացված օբյեկտում: Նա իր երևակայության շնորհիվ ասես,

ավարտում է ֆանտաստիկ կենդանու կիսաստեղծ օբյեկտը: Իսկ թե ինչպիսի՞ն է Նրա (դիտողի) երևակայությամբ ավարտված ստեղծագործությունը, չգիտի ոչ ոք բացի իրենից: Այդ իսկ պատճառով արվեստագետի առաջարկած ձևը միայն օբյեկտն է, որը չունի կոնկրետ անուն:

Արվեստի գործը հեղինակի և դիտողի համատեղ ստեղծագործական ազդակների (իմպուլս) ասպարեզ է:

Այսպիսով, կոմպոզիցիան ու օբյեկտը միայն յուրօրինակ առաջարկ են դիտողին՝ ներգրավել արվեստի գործի մեկնաբանման գործընթաց և ականջ դնել այս նմուշներից առաջացած զգացմունքներին ու տպավորություններին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 15 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք

Ակտիվություն II

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և

էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Կիրառում է գույների գրադացիա

(աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է

Նկարի հարթության վրա:

• Մտահղացումը փոխանցելու

նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական,

կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն.

Դասի հաջորդ հատվածը հատկացվում է տեսողական նյութի ծանոթությանն ու քննարկմանը, նրան, թե ինչպիսի ձևերի, «գեղարվեստական լեզվի» ենք հանդիպում արդի ակնառու արվեստագետների ստեղծագործություններում: Աշակերտները ծանոթանում են դասագրքում ներկայացված պատկերազարդումներին: Ուսուցիչը խնդրում է նրանց բնութագրել Կլեթի աշխատանքները, արտահայտել կարծիքներ, համեմատել և այլն:

Աշակերտի ակտիվություն. Հավանաբար, աշակերտների պատասխանները կհաստատեն լայն տարածված այն մոտեցումը, որ ժամանակակից արվեստի գործերը ինչ-որ տեղ, նման են երեխայի նկարի: Քննարկումն այն պայմանական լեզվի մասին է, որի մասին խոսում է ժամանակակից արվեստը: Ուսուցիչը թեմային առնչվող ինտերակտիվ հարցեր է հղում, որոնք այսօր հաճախ են հասցեագրվում ժամանակակից արվեստագետների՝ գիտի արդյո՞ք նկարել ժամանակակից նկարիչը, կարո՞ղ է, թե՞ ոչ իրականում պատկերել այս կամ այն առարկան:

Պ.Ի.Յ. Աշակերտներն ազատ արտահայտում են իրենց կարծիքները: Ոմանք գտնում են, որ նկարելու իմացությունն անհրաժեշտ է, մյուսները՝ մտածում, որ այդպես կարող են նկարել բոլորը:

Հարցը խորապես ընկալելու համար, ուսուցիչն առաջարկում է ուսումնասիրել Պաուլ Կլեյի «Հրեշտակների շարքը» և բնութագրել, թե ինչպիսի տրամադրություն է ստեղծում նրանցից յուրաքանչյուրը:

Հավանաբար աշակերտները հեշտությամբ մտաբերեն տարբեր հույզեր կրող նկարներ. առաջին հրեշտակը լալիս է, երկրորդը՝ մտահոգ և տխուր է, իսկ երրորդը՝ ծիծաղում է:

Ուսուցիչն ու աշակերտները դատողություններ են անում այն մասին, թե հե՞շտ է, արդյոք, պայմանական նկարի միջոցով արտահայտել որոշակի տրամադրություն և դիտողին փոխանցել այդ տրամադրությունը:

Դատողությունը հիմնավորելու, ամրապնդելու համար ուսուցիչն աշակերտներին առաջարկում է փորձել սեփական ուժերն ու ցանկացած նկարչական նյութով, ոչ ավանդական ձևերով և գույներով փոխանցել որոշակի հույզեր և տրամադրություններ:

Աշակերտի ակտիվություն. Սահմանված ժամանակահատվածում աշակերտները ստեղծում են աշխատանքներ, որտեղ իրենց տրամադրությունները փոխանցելու նպատակով կիրառում են անսովոր նյութ, պայմանական ձևեր, գույներ և ֆակտուրաներ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 20 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք

Ակտիվություն III

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել պայմանական բնույթ ունեցող ժամանակակից արվեստի նմուշ ներկայացնելու ունակություն:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.ալան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների

աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.ալան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կոնստրուկցիայի մասին, թե

ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Ակտիվության համառոտ նկարագիր.

Աշակերտի ակտիվություն. Աշխատանքն ավարտելուց հետո անցկացվում է գործերի շնորհանդես: Յուրաքանչյուր աշակերտ հակիրճ պատմում է դասարանին, թե ի՞նչ նյութից է ստեղծել աշխատանքը, ինչու՞ է ընտրել այդ նյութը, ինչպիսի՞ ձևեր, գույներ և ֆակտուրա է գործածել, ինչպիսի՞ հույզերի արտահայտման նպատակ ուներ: Համադասարանցիներն արտահայտում են իրենց կարծիքն այն մասին, թե որքանով են համընկնում նրանց տպավորությունները հեղինակի մտահղացմանը: Ուսուցիչը հետևում է, որ յուրաքանչյուր տեսակետ արտահայտվի պատշաճ կերպով:

Գործնական աշխատանքն ու շնորհանդեսը աշակերտներին օգնում են տիրապետել ժամանակակից արվեստի պայմանական լեզվին և այն առավել լավ ըմբռնել:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 10 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Զափանիչներ. Ժամանակակից արվեստին բնորոշ պայմանական ձևեր ստեղծելու, տրամադրություն փոխանցելու ունակություն, ստեղծագործական մոտեցում:

54. Աբստրակցիոնիստներ

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել արստրակտ արվեստի եռլայանը, նրա առանձնահատկությունների, ինչպես նաև այդ հոսանքի առաջատար ներկայացուցիչների ստեղծագործություններին, աշակերտի մոտ մշակել կոնկրետ գեղարվեստական ստեղծագործությունը վերլուծելու ունակություն, որի հիման վրա աշակերտը կհաջողեցնի կապել արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.4. **Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք,**

կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Զննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք էլեկտրոնային ռեսուրս https://en.wikipedia.org/wiki/Abstract_art
<https://ka.wikipedia.org>

Տերմիններ. Աբստրակցիա (լատ. abstraction)՝ վերացական:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Կոնկրետ գեղարվեստական ստեղծագործությունը վերլուծելու, արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ կապելու ունակություն:

55. Ձմեռը Նյու Յորքում

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնենք միջավայրը դիտարկելու հմտություն, ամրապնդենք տարվա տարբեր եղանակները պատկերող բնանկար ստեղծելու կարողություն, տարբեր գույն, երկրաչափական մարմին կիրառելով, դիտարկման և երևակայական ունակությունները:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլանքի և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարհիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուռա և

տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/ պատրանք ստեղծելու համար:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, ցանկացած նկարչական նյութ, բնական և արհեստական ռեսուրս, սուսինձ

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Դիտարկելու և

երևակայության ունակություն (որքանով են համապատասխանում աշակերտի ստեղծած

ձևերը Նյու Յորքի ճարտարապետությանը և որքանով համապատասխան է ընտրված գույնը), երկրաչափական մարմիններ կիրառելու ունակությունը ժամանակակից քաղաք ստեղծելիս:

56. Բեռլին

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել Բեռլինի տեսարժանություններին, զարգացնել ճարտարապետական հուշարձանը և դրա առանձին հատվածները նկարագրել-վերլուծելու կարողություն, մշակել շրջակա միջավայրը դիտարկելու ունակությունները, որի շնորհիվ աշակերտը կհաջողեցնի կապել արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր

գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե աշակերտը՝

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

[Ռեսուրս. դասագիրք. Էլեկտրոնային ռեսուրս](https://ka.wikipedia.org/wiki/Ռեսուրս.դասագիրք.Էլեկտրոնայինռեսուրս)
[https://imogzaure.ge/](https://ka.wikipedia.org/wiki/https://imogzaure.ge/)

Տերմիններ. Մեգապոլիս (լատ. Mega՝ մեծ, polis՝ քաղաք) – մեծ, բազմաթիվ բնակավայրերից ստեղծված քաղաք:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. Ճարտարապետական հուշարձանը նկարագրել-վերլուծելու ունակություն, շրջակա միջավայրը դիտարկելու, արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ կապելու ունակություններ:

57. Բեռլինի պատ

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել նորագույն պատմության փաստերի և դրա հետ կապված ստեղծագործական ակտիվությունների ձևերին, մշակել քաղաքացիական դիրքորոշումը ստեղծագործաբար արտահայտելու

հմտությունը, զարգացնել տեղեկատվությունն ընկալելու, որակավորելու և կիրառելու, վերլուծելու և եզրակացություններ անելու ունակությունը:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Արդյունքն ակնհայտ է, եթե աշակերտը՝

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները

(բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, էլեկտրոնային ռեսուրս

<https://ka.wikipedia.org/wiki/>

<http://imogzaure.ge/>

Տերմիններ. Գրաֆիտին իտալերեն բառ է և նշանակում է քերթել:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Զափանիչներ. Տարբեր առարկաներից ստացած գիտելիքները ինտեգրելու ունակություն, ստեղծագործական ակտիվության տեսքով քաղաքացիական դիրքորոշում դրսևորելու հմտություն:

58. Էքսպրեսիոնիստներ

Դասի նպատակ. Աշակերտին

ծանոթացնել էքսպրեսիոնիզմի էությունն ու առանձնահատկություններին, ինչպես նաև այդ հոսանքի առաջատար ներկայացուցիչների ստեղծագործությունների հետ, աշակերտի մոտ մշակել կոնկրետ գեղարվեստական ստեղծագործությունը վերլուծելու ունակություն, որի շնորհիվ աշակերտը հաջողեցնի կապել արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման,

գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, կյոթերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

[Ռեսուրս. դասագիրք, էլեկտրոնային ռեսուրս](https://ka.wikipedia.org/wiki/)
<https://ka.wikipedia.org/wiki/>

<http://imogzaure.ge/>

Տերմիններ. Էքսպրեսիա (expressio) լատիներեն բառ է և նշանակում է արտահայտվել:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. կոնկրետ գեղարվեստական ստեղծագործությունը վերլուծելու, արվեստի գործը համապատասխան մշակույթի հետ կապելու ունակություններ:

59. Կենդանաբանական այգի

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ ամրապնդել շրջակա միջավայրը, բնությունը, կենդանական աշխարհն ու թռչնաշխարհը դիտարկելու ունակություն և աշխատանքում հիշողությամբ արտացոլելու ունակություն:

Դասի արդյունք. Ուս.պլան.

VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլանքի և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

- Մտահղացումը փոխանցելու

նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և

ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարազարդում է գուլաշ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների

կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ.

Աշակերտին ծանոթացնել Բեռլինի հայտնի կենդանաբանական այգու հետ, արթնացնել երևակայությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստի հետ:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը

(բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

Ժամանակ. 10 րոպե

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Աշակերտը պատմում է աշակերտներին, որ Բեռլինի տեսարժանություններից մեկը կենդանաբանական այգին է: Այնուհետև նա աշակերտներին տեղեկություններ է հաղորդում այդ կենդանաբանական այգու մասին, աշակերտները ծանոթանում են գրքում ներկայացված կենդանիների Լուսանկարներին:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները պատասխանում են ինտերակտիվ հարցերի և ծանոթանում իրենց հասակակիցների ստեղծած կենդանիների պատկերներին, արտահայտում իրենց տեսակետերն այդ աշխատանքների մասին:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել հիշողությամբ և երևակայությամբ նկարելու, տարբեր տեխնիկաներ կիրառելու ունակություններ:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.
VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Տարբեր վրձնահարվածներով և Էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլանքի և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ծև, չափ, գույն, նկարի բաշխում/հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և

տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գուռաշ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտորայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ժամանակ. 25 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, մատիտներ, ներկ, վրձին, ջրաման, անձեռոցիկներ, սպունգ

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչն

աշակերտներին առաջադրանք և խորհուրդներ է տալիս: Նա ուշադրությունը կենտրոնացնում է նրա վրա, որ կենդանիներ նկարելիս աշակերտները կարող են կիրառել տարբեր ֆակտորաներ: Ուսուցիչը հիշեցնում է աշակերտներին ֆակտորաներ ստեղծելու միջոցները, այն, որ աշակերտները կարող են սպունգի, տարբեր ձևի սովորաբարթի (ատամնաձև, եռանկյուն, քառանկյուն) միջոցով, թաց ներկաբծերի վրա աղ լցնելով և այլն, ստանալ տարբեր ֆակտորաներ:

Բացի այդ ուսուցիչը խորհուրդ է տալիս աշակերտներին՝ լավ հիշել նախընտրած կենդանու բնորոշ նշանները և փորձել ճշգրիտ փոխանցել դրանք, ինչպես նաև այդ նշանները պատկերելիս ընտրել համապատասխան գեղարվեստական հնարքներ:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտները աշխատում են, ստեղծում են տարբեր կենդանիների պատկերներ: Մտահղացումն իրականացնելու համար կիրառում են տարբեր արհեստական ռեսուրսներ՝ տարբեր ֆակտորաներ ստեղծելու նպատակով:

Ակտիվություն III

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել աշխատանքը նկարագրելու, նյութերը թվարկելու, կիրառված հնարքներն ու տերմինները կիրառելու ունակություններ:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.այլան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա

Ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուռակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ժամանակ. 10 րոպե

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասարանային աշխատանք <https://ka.wikipedia.org/wiki/>

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Գործնական աշխատանքն ավարտելուց հետո աշակերտները դասարանի առջև ներկայացնում են աշխատանքները, խոսում դրանց մասին:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Հափանիչներ. դիտարկելու ունակություն, հիշողությամբ նկարելու, բնորոշ մանրամասները պատկերելու ունակություններ, ստեղծագործական մոտեցում:

60. Հյուսիսի մայրաքաղաք

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել չինական մշակույթի և դրա կարևորագույն բնութագրիչների հետ, զարգացնել քննադատական մտածողությունը, խթանել մոտիվացիան, ինչպես նաև սեփական կարծիքը գրի առնելու և շնորհանդես ներկայացնելու ունակությունը: Չինական կերպարվեստի և կիրառական արվեստի նմուշների ճանաչում, բնութագրում, վերլուծում, որի շնորհիվ աշակերտը հաջողեցնում է արվեստի գործը կապել համապատասխան մշակույթի հետ:

Դասի արդյունք. Ուս.ալյան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուղղություն. Արվեստի ընկալումը համատեքստում

Ուս.ալյան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

- Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Դասի ընթացքը

Ակտիվություն I

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել չինական մշակույթի առանձնահատկություններին, զարգացնել տեղեկությունը վերամշակելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.ալյան. VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստի հետ:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական,

պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Զննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

Ժամանակ. 10 րոպե

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Դասի

սկզբում ուսուցիչն աշակերտներին հակիրճ տեղեկություններ է հաղորդում դասի թեմայի մասին և խնդրում, մի քանի րոպեի ընթացքում ծանոթանալ գրքում ներկայացված դասին (ընթերցել), որից հետո առաջարկում է աշակերտներին նախապես պատրաստած թերթերի վրա գրել, թե ի՞նչն է նրանց հետաքրքրել այդ դասի ընթացքում և ի՞նչը կցանկանային քննարկել:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտը 10 րոպեի ընթացքում ուսումնասիրում է գիրքը և թղթին գրում բանավեճի թեմայի մասին իր տեսակետը:

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչը խնդրում է աշակերտներին ներկայացնել իրենց տեսակետները, որից հետո աշակերտների հետ համաձայնեցնում է բանավեճի թեման: Ցանկալի է, որ ուսուցիչը նախապես պատրաստի բանավիճելու մի քանի հավանական թեմա:

Ակտիվություն II

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել բանավեճը վարելու, հիմնավորելու հմտություն:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների

մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Աշխատանքի ձև. խմբերում

Ժամանակ. 15 րոպե

Ռեսուրս. դասագիրք

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Ուսուցչի ակտիվություն. Ուսուցիչն աշակերտներին բաժանում է խմբերի, տրամադրում նրանց ընտրված բանավեճի թեման՝ նրանց առջև խնդիր առաջադրելով: Ապա ուսուցիչը խմբերին խնդրում է արտահայտել կարծիք՝ թեմայի վերաբերյալ:

Աշակերտի ակտիվություն. Աշակերտների խմբերը ներգրավվում են բանավեճին, արտահայտում համադրված տեսակետներ:

Ակտիվություն III

Ակտիվության նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել չինական մշակույթի տարբեր նշանները ճանաչելու ունակությունը:

Ակտիվության արդյունք. Ուս.պլան.

VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով

և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

• Քննարկում է արվեստի նմուշներում պատկերված պատմական և գրական կերպարներն ու խոսում դրանց բնավորության մասին:

Ժամանակ. 20 րոպե

Աշխատանքի ձև. խմբերում

Ռեսուրս. դասագիրք

Ակտիվության համառոտ նկարագիր

Աշակերտի ակտիվություն. Խումբն

ընտրում է չինական արվեստի նմուշներից մեկը, որի մասին գրում է համառոտ վերլուծություն:

Ավարտին, խմբի աշակերտներից մեկը դասարանին ներկայացնում է աշխատանքը:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Զափանիչներ. Ճանաչել մշակույթն

ըստ արվեստի ստեղծագործության ոճային նշանների: Արվեստի գործը կապել համապատասխան մշակույթի հետ:

61. Սև տուշ

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ

զարգացնել տուշով և գրչով (ծողիկներով) նկարելու ունակությունը, ամրապնդել տուշով նկարելու առանձնահատկությունների գիտելիքները, զարգացնել երևակայությունն ու ցանկալի թեմայի շուրջ ինքնատիպ աշխատանք ստեղծելու ունակությունը:

Դասի արդյունք. Ուս.պլան.

VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

• Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, սև տուշ, գրիչ կամ ձողիկներ

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. տուշով նկարելու

տեխնիկայի իմացություն, երևակայություն և ստեղծագործական մոտեցում:

62. Գունավոր տուշ

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ զարգացնել գունավոր տուշով բնօրինակից կամ հիշողությամբ նկարելու ունակություն:

Դասի արդյունք. Ուս.պլան.

VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (եմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

• Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

• Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

• Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

• Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

• Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

• Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

• Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

• Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, գունավոր տուշ, գրիչ կամ ձողիկներ

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. գունավոր տուշով նկարելու տեխնիկայի իմացություն, բնօրինակից կամ հիշողությամբ դիմանկար նկարելու ունակություն:

63. Թուղթ

Դասի նպատակ. Աշակերտին ծանոթացնել թուղթը ստեղծելու պատմությանը, մշակել թղթով պլաստիկ պատկեր ստեղծելու, տարբեր միջոցներով թղթի վրա ֆակտուրա պատկերելու ունակություններ:

Արդյունք. Ուս.պլան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարագարողում է գույն և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, թուղթ, ներկեր, վրձին, մկրատ, քանոն, սպունգ, անձեռոցիկ

Տերմիններ. Օրիգամի- թղթից առարկաներ պատրաստելու արվեստ, որը ծագել է Չինաստանում:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. թղթից ստեղծել փոքր չափի ձևեր, տարբեր նյութերից ստեղծել բազմաբնույթ ֆակտուրաներ և մեկնաբանել ու գործնականում կիրառել իրական թե հորինված կերպարները:

64. Վերից տեսանելի աշխարհ

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակենք կոմպոզիցիա կառուցելու կոնկրետ մեթոդի՝ վերևից տեսանելի լանդշաֆտը գործնականում կիրառելու կարողություն, արթնացնենք երևակայական ունակությունները:

Դասի արդյունք. Ուս.պլան.

VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ձև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:
- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (հ՛նչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական

բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, մատիտներ, թուղթ, ներկեր, վրձին, ջրաման, սպունգ, անձեռոցիկ
Տերմիններ. Օրիգամի- թղթից առարկաներ պատրաստելու արվեստ, որը ծագել է Չինաստանում:

Գնահատման ձև. ընթացիկ

Չափանիշներ. վերից տեսանելի կոմպոզիցիան կառուցելու ունակություն, երևակայությամբ նկարելու ունակություն, երևակայությամբ ստեղծած աշխատանքը կապել կոնկրետ երկրի մշակույթի հետ:

65. Ճամփորդություն արվեստի աշխարհում

Ամփոփիչ դաս IV

Դասի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել տարբեր դարաշրջանների և երկրների առանձնահատկությունները ճանաչելու, արվեստի գործերը ինքնուրույն ձեռք բերելու և վերլուծելու, խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

Դասի արդյունք. Ուս.պլան.VI.3.

Աշակերտը համադասարանցիների հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

- Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել,

գույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

- Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

- Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:
- Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

- Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

- Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

- Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

- Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

- Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

- Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

- Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

- Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

- Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

- Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական

Ռեսուրս. դասագիրք, համացանցի միջոցով ձեռք բերված տեղեկատվություն

Գնահատման ձև. ամփոփիչ

Չափանիշներ. տեսական և տեսողական տեղեկատվությունն ինքնուրույն ձեռք բերելու, արվեստի գործը կոնկրետ մշակույթի հետ կապելու, շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

Նախագիծ I. Մի գլուխգործոցի պատմություն

Նախագծի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել տարբեր դարաշրջանների և երկրների մշակութային ժառանգության առանձնահատուկ նմուշը ներկայացնելու, տվյալ մշակույթի յուրահատկություններն ըմբռնելու և վերլուծելու, խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

Նախագծի արդյունք. Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը համադասարանցիների

հետ համագործակցելով (զույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, զույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

• Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

• Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

• Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

• Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը, գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի նմուշները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմերը (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին նմուշների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական, խմբերում **Ռեսուրս.** դասագիրք, համացանցի միջոցով ձեռք բերված տեղեկատվություն

Ցուցում. դասագրքում ներկայացված արվեստի գործերին կից տրված են այն թանգարանների լուսանկարները, որտեղ պահվում են այդ գործերը:

Հավանիչներ. Տեսական և տեսողական տեղեկատվությունն ինքնուրույն ձեռք բերելու, արվեստի գործը կոնկրետ մշակույթի հետ կապելու, շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

Նախագիծ II. Թատրոնի կախարդական աշխարհը

Նախագծի նպատակ. Աշակերտի մոտ մշակել տարբեր դարաշրջանների և երկրների մշակութային ժառանգության առանձնահատուկ նմուշը ներկայացնելու, այս մշակույթի յուրահատկություններն ըմբռնելու և վերլուծելու, խմբային աշխատանքի և շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

Նախագծի արդյունք. Ուս.ալյան.

VI.1. Մտահղացումը, գաղափարը, տրամադրությունը (Էմոցիաները) և տպավորությունները փոխանցելու համար, աշակերտը պետք է կարողանա նպատակայնորեն օգտագործել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները՝ հիմնվելով սեփական հետաքրքրությունների և փորձի վրա:

Ստուգիչ

- Տարբեր վրձնահարվածներով և էֆեկտներով փոխանցում է տրամադրությունը:

- Կիրառում է գույների գրադացիա (աստիճանավորում), կոնտրաստային (հակադիր) և համանման (հարևան) գույներ:

- Փորձում է լույս-ստվերի, արտացոլանքի և ընկած ստվերի միջոցով արտացոլել առարկաների ծավալը:

- Պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

- Աշխատանքը ստեղծելիս կիրառում է կոմպոզիցիոն բաշխման հիմնական մեթոդները, օրինակ՝ հավասարակշռություն, դիտակետ (օրինակ՝ ճամփորդություն օդապարիկով, ներքևից և վերևից տեսանելի աշխարհ, առարկաներ և այլն):

- Նկարում է տարածություն, կիրառելով հեռանկարի հիմնական օրենքները (առջևի, միջին և հետևի տեսարաններ, կիսատոներ):

- Մտահղացումը փոխանցելու նպատակով տարբեր գեղարվեստական միջոցներով փոխանցում է դինամիկան և ստատիկան, ռիթմը, համաչափությունը և անհամաչափությունը:

- Տարբեր միջոցներով (ծև, չափ, գույն, նկարի բաշխում հարթության վրա) աշխատանքում առանձնացնում է գլխավորը:

- Դիտարկում և պատկերում է առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը (պարզորեն):

Ուս.ալյան.VI.2. Աշակերտը պետք է կարողանա նպատակաուղղված ընտրել տարբեր նյութեր և տեխնիկա և կիրառել դրանք՝ սեփական մտահղացումն ու գաղափարն իրականացնելու համար:

Ստուգիչ

- Հանձնարարությունն ավելի լավ իրականացնելու և մտահղացումը փոխանցելու համար, կիրառում է տարբեր հնարքներ, անցկացնում է փորձեր օգտագործելով տարբեր նյութեր և տեխնիկաներ:

- Նպատակաուղղված ընտրում է նյութ, տեխնիկա (ավանդական, ոչ ավանդական) և ընդլայնում դրանց կիրառման ճանապարհները՝ տարբեր ժանրի աշխատանքներ ստեղծելու համար (դիմանկար, նատյուրմորտ, բնանկար, կենցաղային ժանր):

- Կատարում է գծանկարչական աշխատանք տարբեր նյութերով (տուշ, թանաք, ածուխ և այլն):

- Նպատակաուղղված ընտրում և զարգացնում է տարբեր նյութերի (բնական, արհեստական) կիրառման ուղիները մանր կերտարվեստի նմուշներ, պարզ կոմպոզիցիաներ և կառուցվածքներ ստեղծելու համար:

- Ստեղծում է դեկորատիվ և կիրառական արվեստի նմուշներ՝ բազմերանգ նյութերի և տեխնիկաների (ավանդական, ոչ ավանդական) կիրառմամբ:

- Անձամբ ընտրում է նյութ և տեխնիկա (օրինակ՝ գործվածքը նկարազարդում է գուևաշ և տեմպերա ներկերով)՝ աշխատանքում ցանկալի էֆեկտ ստանալու նպատակով:

- Տարբեր նյութերի միջոցով զարգացնում է բազմատեսակ տեխնիկայի կիրառման ուղիներ՝ առանձնահատուկ ֆակտուրայի նմանակում/պատրանք ստեղծելու համար:

- Համակարգչային նկարչական ծրագրում ստեղծում է ռիթմիկ, համաչափ, անհամաչափ աշխատանքներ, առանձնացնում է աշխատանքում գլխավորը, պատկերում առարկաների հարաբերակցումն ու համամասնությունը, կիրառում է հակադիր գույներ, ընտրում է նկարի հարթության

ուղղահայաց կամ հորիզոնական դիրք, պատկերը գիտակցաբար տարածում է նկարի հարթության վրա:

Ուս.պլան.VI.3. Աշակերտը

համադասարանցիների հետ համագործակցելով (գույգով, թիմով) պետք է կարողանա ծրագրել և իրագործել իրականացնելիք աշխատանքը՝ ստեղծագործական և կազմակերպչական խնդիրը լուծելու նպատակով:

Ստուգիչ

• Համատեղ աշխատանքի ընթացքում (միջոցառում ծրագրել/իրականացնել, գույգով/խմբով ստեղծել աշխատանք) կիսում է համադասարանցիների տարբերվող կարծիքները, գաղափարները, նրանց հետ ընդհանուր որոշումներ է կայացնում:

• Խնդրի առանձնահատկությունից ելնելով որոշում և ծրագրում է աշխատանքի կատարման հավանական ժամանակն ու հաջորդականությունը:

• Մասնակցում է ֆունկցիաների բաշխմանը:

• Ընդհանուր խնդիրը լուծելիս

համագործակցում է մյուսների հետ, կիսվում է սեփական փորձով:

• Օգնում է մյուսներին կոնկրետ խնդիրը լուծելու հարցում և անհրաժեշտության դեպքում օգնություն է խնդրում նրանցից:

Ուս.պլան.VI.4. Աշակերտը պետք է կարողանա ներկայացնել անհատական և համատեղ աշխատանք, կիսվել կարծիքով, գաղափարներով, տպավորություններով և ստացած գիտելիքի հիման վրա խոսել սեփական, համադասարանցիների կամ հայտնի արվեստագետների աշխատանքներում կիրառված միջոցների մասին՝ օգտագործելով համապատասխան տերմինաբանություն:

Ստուգիչ

• Անհատական, միասնական աշխատանքը ներկայացնելիս, խոսում է մտահղացման, գաղափարի, ինչպես նաև կիրառած սկզբունքների, տարրերի, միջոցների, նյութերի, տեխնիկաների և այլնի մասին:

• Խոսում է աշխատանքի բովանդակության, ժանրի, ոլորտի, տպավորությունների, տրամադրության (ինչ տրամադրություն է ստեղծում նրա մոտ այս կամ այն գիծը,

գույնը, ձևը, կոմպոզիցիոն բաշխումը և այլն) և արվեստի գործի հանդեպ սեփական վերաբերմունքի մասին:

• Փորձում է գուշակել մտահղացումը մյուսների՝ հասակակիցների, հայտնի նկարիչների աշխատանքներում և արտահայտում է իր կարծիքը դրանց մասին:

• Աշխատանքի մասին խոսելիս կիրառում է համապատասխան տերմիններ:

• Հանդուրժողական է տարբեր գաղափարների, ոճերի, մոտեցումների նկատմամբ և բարեկիրթ է մյուսների աշխատանքները գնահատելիս:

Ուս.պլան.VI.5. Աշակերտը պետք է կարողանա կերպարվեստի և կիրառական արվեստի տարբեր ճյուղերի աշխատանքները կապել պատմական, կրոնական, մշակութային և սոցիալական համատեքստում:

Ստուգիչ

• Ճանաչում է տարբեր մշակույթների արվեստի սմուլները՝ հիմնական բնութագրիչների համաձայն և քննարկում է, թե ինչպե՞ս է արտացոլվել սոցիալական, պատմական և կրոնական համատեքստը դրանց տեսողական կողմի վրա:

• Անվանում է հայտնի ճարտարապետական հուշարձանների ստեղծման դրդառիթմները (բուրգեր, Չինական մեծ պատ, երկնաքերեր և այլն):

• Քննարկում է արվեստի առանձին սմուլների (քանդակ, պաստառ, ազդ, գովազդ) նշանակությունը:

• Տեսողական դետալների միջոցով (իրեր, հագուստ, շենքեր, տրանսպորտ) կռահում է, թե ո՞ր դարաշրջանն ու մշակույթն են արտացոլված ստեղծագործության մեջ:

Աշխատանքի ձև. անհատական, խմբերում

Ռեսուրս. դասագիրք, համացանցի միջոցով ձեռք բերված տեղեկություն, համակարգչային նկարչական ծրագրեր, արհեստական և բնական ռեսուրսներ

Հափանիչներ. Տեսական և տեսողական տեղեկատվությունն ինքնուրույն ձեռք բերելու, արվեստի գործը կոնկրետ մշակույթի հետ կապելու, շնորհանդես ներկայացնելու ունակություններ:

Թեստեր ամփոփիչ դասերի համար

1-2-3-4

Նպատակ. Ստուգել աշակերտի կողմից տեսական գիտելիքները յուրացնելու և գործնական հմտությունները վերամշակելու աստիճանը: Տարբեր երկրների մշակույթների հիմնական առանձնահատկությունների իմացություն: Արվեստի գործը կոնկրետ երկրի մշակույթի հետ կապելու ունակություն:

Թեստի պատասխաններ (1)

- 1) Միասնություն – հին հռոմեական զենք՝ ֆասցիա
Արդարություն – կշեռք
Հույս – խարիսխ
- 2) Մախեր – իտալերեն հորդառատ աղբյուր է լանակում
- 3) Ամստերդամի գիւնանշանը – № 3

Թեստի պատասխաններ (2)

- 1) Առաջադրանքի պատասխաններ.
Քրիստոնեական՝ № 3, 4, 5
Իսլամական՝ № 1,2
- 2) Լոնդոն՝ Թաուերի կամուրջ:
Աթենք՝ Նիկե Ապտերոսի տաճար, Էրեքթեոն, Զամինների աշտարակ:
Մադրիդ՝ Պրադոյի թանգարան, Ռեյնա Սոֆիայի թանգարան, Պլազա Մայոր:
Ստամբուլ՝ Երկնագույն մզկիթ, Այա Սոֆիա, Ցիստեռնա Բագիլիկա:

Թեստի պատասխաններ (3)

- 1) Փարիզ՝ Պոմպիդուի կենտրոն, Վարդոմի հրապարակ, Նոտրդ Դամ դե Պադի, Լուվր
Հռոմ՝ Ֆորում, Սուրբ Պետրոսի տաճար
Կահիրե՝ Ալ-Ազհարի մզկիթ, Ալ Խալիլի շուկա
Մցխեթա՝ Բագինեթի, Ջվարիի վանք
- 2) 1. Մերկուրի, 2. Երեք գրացիա, 3. Վեներա, 4. Կուկիդոն, 5. Ֆլորա, 6. Նիմֆա Զտորիս, 7. Չեփիրոս

Թեստի պատասխաններ (4)

1. Հեղինակները, հուշարձանները, քաղաքներն ու երկրները միմյանց հետ կապված են հետևյալ կերպ.
Գերմանիա – Բեռլին – Նորման Ֆոսթեր – Ռայխսթագի գմբեթ
Գերմանիա – Բեռլին – Պաուլ Վալո – Ռայխսթագ
Գերմանիա – Բեռլին – Գոտարդ Լանգանսոմ – Բրանդենբուրգյան դարպասներ
Հունաստան – Աթենք – Իկտինոս և Կալիկրատես – Պարթենոն
Հունաստան – Աթենք – Մեսիկլես – Պրոպիլեներ
Հունաստան – Աթենք – Կալիկրատես – Նիկե Ապտերոսի տաճար
ԱՄՆ – Նյու Յորք – Ֆրեդերիկ Օգյուստ Բարտոլո – Ազատության արձան
Ֆրանսիա – Փարիզ – Արդուեն Մանսար – Վանդոմի հրապարակ
Ֆրանսիա – Փարիզ – Ռենցո Պիանո և Ռիչարդ Ռոջերս – Պոմպիդուի կենտրոն
Իսպանիա – Մադրիդ – Խուան Գոմես դե Սորա – Պլազա Մայոր
Իտալիա – Հռոմ – Բրամանտե – Սուրբ Պետրոսի տաճարի հատակագիծը
Իտալիա – Հռոմ – Միքելանջելո – Սուրբ Պետրոսի տաճարի գմբեթ
Թուրքիա – Ստամբուլ – Իսիդոր Միլետացի և Անթիմոս Թրալացի – Այա Սոֆիա
Թուրքիա – Ստամբուլ – Սեդեֆկար Մեհմեդ Ադա – Երկնագույն մզկիթ

Ցուցում. Դասագրքում տրված նյութը ամփոփիչ դասի 4 տարբերակով՝ հավասար բարդության թեստեր է ներկայացնում: Ուսուցիչը թեստերի հարցերը կարող է բաժանել իր հայեցողությամբ:

Օգտակար հղումներ. <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=6&t=19652>
<http://www.nplg.gov.ge/saskolo/index.php?a=term&d=7&t=201>

Ամփոփիչ թեստեր և պատասխաններ

Աշակերտի գրքում ներկայացված թեստերից բացի, գիտելիքները ստուգելու նպատակով ուսուցիչը կարող է կիրառել նաև այստեղ ներկայացված ամփոփիչ թեստերը:

I ամփոփիչ թեստի պատասխաններ.

1. Բորեաս, 2. Պինակոթեկա, 3. Օդերևութաբանություն, 4. Սոֆիա, 5. Ջերոմ, 6. Վերմեն, 7. Չեփիրոս, 8. Օրիգինալ, 9. Մեդեա, 10. Հողմացույց, 11. Արջ, 12. Կլիո, 13. Գառուդի

II ամփոփիչ թեստի պատասխաններ.

1. Փիրոսմանի, 2. Ցիստեռնա, 3. Բերդսլի, 4. Խաչակիրներ, 5. Գելաթի, 6. Մորիս, 7. Օշկվանք, 8. Սառը, 9. Հյուսկեն, 10. Չիչիլակ, 11. Քիփլինգ, 12. Մրկիշվիլի

III ամփոփիչ թեստի պատասխաններ.

1. Մերկուրի, 2. Պոմպեյ, 3. Կուպիդոն, 4. Պերուզինո, 5. Ֆլորա, 6. Սֆինքս, 7. Ֆայում, 8. Վեներա, 9. Վատիկան, 10. Մոդիլիանի

IV ամփոփիչ թեստի պատասխաններ.

1. Վալո, 2. Բարտոլո, 3. Ռայխսբազ, 4. Մանիեթեն, 5. Պերգամոն, 6. Սոմա, 7. Թուլթ, 8. Տենդենցիա, 9. Կվադրիգա, 10. Մոնդրիան, 11. Մունկ, 12. Մեգապոլիս, 13. Էքսպրեսիոնիզմ, 14. Հեծյալ, 15. Գուգոն, 16. Աբստրակցիոնիզմ

Ամփոփիչ թեստ I

Պատասխանիր հարցերին.

1. Հին Հունաստանի դիցաբանության մեջ հանդիպող հյուսիսային քամի:

2. Գեղանկարչական աշխատանքների պահոց՝ Հին Հունաստանում:

3. Գիտություն՝ երկրագնդի մթնոլորտի մասին:

4. Թագուհի, որի անունը կրում է Մադրիդի թանգարաններից մեկը:

5. Թարգմանիչների Սուրբ հովանավորը:

6. Հուլանդացի նկարիչ:

7. Հին Հունական դիցաբանության մեջ հանդիպող արևմտյան քամի:

8. Բնօրինակ:

9. Կոլխեթի թագավոր Աիետի դուստրը:

10. Սարք, որի միջոցով որոշում են քամու ուղղությունն ու ուժգնությունը:

11. Մադրիդի խորհրդանիշը:

12. Պատմության մուսան հին հունական դիցաբանության մեջ:

13. Իսպանացի ճարտարապետ:

Ամփոփիչ թեստ II

Պատասխանիր հարցերին.

1. Վրացի նկարիչ, ով հաճախ նկարում էր թբիլիսիի քաղաքացիների խնջույքների տեսարանները:

2. Ստամբուլի ջրի մեծ ռեզերվուար:

3. IX-XX դդ. գործունեությունն ծավալած անգլիացի պատկերագարող (գրքի):

4. Եվրոպական ասպետներ, որոնք պայքարում էին Երուսաղեմը մուսուլմաններից ազատագրելու համար:

5. Վրացական տաճար, որի ինտերիերը զարդարված է, ինչպես խճանկարով, այնպես էլ որմնանկարներով:

6. Անգլիացի հեռագրիչ, որը ստեղծել է տոնաձառի լուսաշղթաները:

7. Թուրքիայում (պատմական Տաո-Կլարջեթիում) գտնվող վրացական տաճար:

8. Այա Սոֆիայի պատուհանի անվանումը, որտեղից մշտապես զով է փչում:

9. Միահյուսված երկրաչափական մարմիններով ստեղծված պատկեր:

10. Ամանորյա վրացական «տոնաձառ»:

11. Անգլիացի գրող, որն անձամբ է նկարագարել իր ստեղծագործությունները:

12. Վրացի նկարչի ազգանուն, առաջիններից մեկը, ով իր ստեղծագործություններում պատկերեց հասարակ գյուղացիների կենցաղը:

Ամփոփիչ թեստ III

Պատասխանիր հարցերին.

1. Հռոմեական դիցաբանության առևտրի աստվածը, առևտրականների և ճանապարհորդների հովանավորը, աստվածների լրաբերը:

2. Հրաբուխի ժայթքման հետևանքով առաջացած մոխրի ու լավայի տակ մնացած հնագույն քաղաք Հռոմի կայսրությունում:

3. Հռոմեական դիցաբանության մեջ սիրո աստված, որը ներկայացված էր նետածիգ թևավոր տղայի տեսքով:

4. Վերածննդի ժամանակաշրջանի իտալացի նկարիչ Ռաֆայելի ուսուցիչը:

5. Ծաղիկների, գարնան և երիտասարդության աստվածուհի հռոմեական դիցաբանության մեջ:

6. Գիզայի անսամբլում կանգնած հսկայական արձան:

7. Վայր Եգիպտոսում, որտեղ առաջին անգամ հայտնաբերել են մոմանկարչության տեխնիկայով ստեղծված դիմանկարներ:

8. Սիրո աստվածուհի հռոմեական դիցաբանության մեջ:

9. Վայր, որը զարդարում է Ռաֆայելի հայտնի «Մեսսա Բոլսենում» կոմպոզիցիան:

10. Ֆրանսիացի նկարիչ, ով չէր նկարում դիմանկարի աչքի բիբը:

Ամփոփիչ թեստ IV

արտացոլում իրականությունը:

Պատասխանիր հարցերին.

1. Ռայխսթագի ճարտարապետը:
2. Նյու Յորքի և ԱՄՆ-ի խորհրդանիշ՝ Ազատության արձանի հեղինակը:
3. Գերմանիայի խորհրդարանը:
4. Նյու Յորքի կենտրոնական շոշաններից (թաղամասերից) մեկը:
5. Զալաք Փոքր Ասիայում, որտեղից բերված խորանը պահվում է Գերմանիայի թանգարաններից մեկում:
6. Նյու Յորքի ժամանակակից արվեստի թանգարանի անվանումը:
7. Չինական մշակույթի կարևորագույն տարրերից մեկը, որի պատրաստման գաղտնիքը պետությունը խիստ թաքցնում էր:
8. Չարգացման ուղղություն:
9. Բառաձի մարտակարգ Հին Հունաստանում:
10. Ամերիկյան աբստրակցիոնիստ նկարիչ, ով իր կտավները կերտել է տարբեր չափերի և գույների ուղղանկյունների հերթափոխությամբ:
11. Ամենահայտնի էքսպրեսիոնիստական աշխատանքներից մեկի՝ «Ճիչը» նկարի հեղինակը:
12. Մեծ, բազմաթիվ բնակավայրերից ստեղծված քաղաք:
13. XX դարասկզբին Գերմանիայում ծագած գեղանկարչական ուղղություն:
14. էքսպրեսիոնիստական խմբերից մեկի անվանումը «Կապույտ ...»:
15. Չինական արվեստի և պատմության թանգարան Պեկինում:
16. Գեղարվեստական ուղղություն, որի հետևորդներն իրենց աշխատանքներում չէին

**Այս ձեռնարկը վաճառելու փաստ բացահայտելու դեպքում խնդրում ենք,
զանգահարել թեժ գծի հետևյալ հեռախոսահամարին ` (+995 32) 2 200 200**

Դասագրքի/սերիայի մասին հավելյալ տեղեկությունների ծանոթացեք

[https://www.facebook.com /PublishingHouseklio](https://www.facebook.com/PublishingHouseklio)

կայք-էջում: <https://www.facebook.com/PublishingHouseklio>

Ֆինանսավորվել է «Աշակերտներին դասագրքերով
ապահովման ծրագրի» շրջանակներում